



# DZIENNIK URZĘDOWY WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

---

Katowice, dnia 3 czerwca 2025 r.

Poz. 3640

## **UCHWAŁA NR 121/XVII/2025 RADY MIEJSKIEJ WE WŁODOWICACH**

z dnia 28 maja 2025 r.

### **w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Włodowice na lata 2025-2028**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 z późn. zm.) oraz art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292 z późn. zm.) po uzyskaniu pozytywnej opinii Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

#### **Rada Miejska we Włodowicach uchwala, co następuje:**

**§ 1.** Przyjmuje się Gminny Program opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Włodowice na lata 2025-2028 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

**§ 2.** Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Włodowice.

**§ 3.** Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od daty publikacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Śląskiego.

Przewodniczący Rady Miejskiej

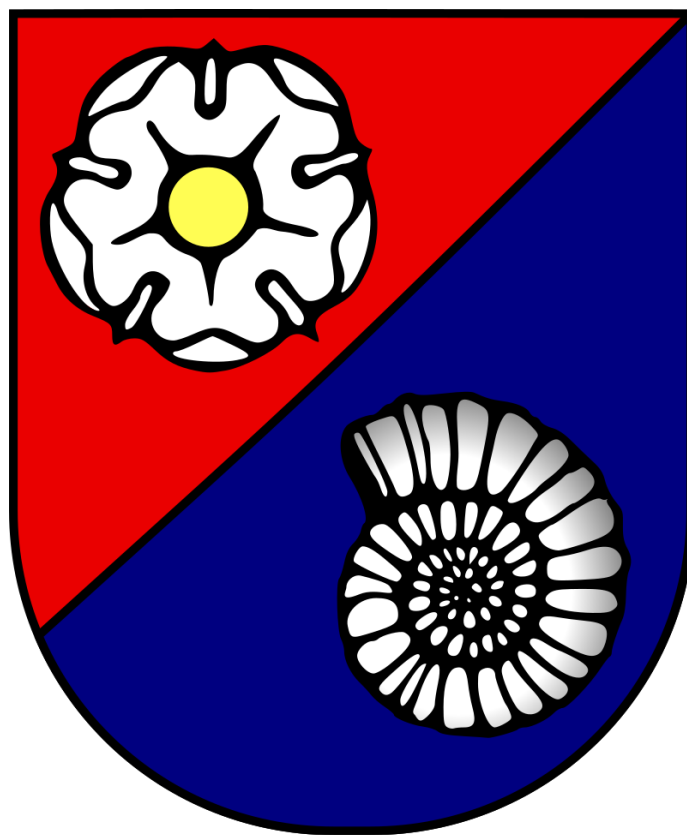
**Andrzej Jureczko**

Załącznik do uchwały Nr 121/XVII/2025  
Rady Miejskiej we Włodowicach  
z dnia 28 maja 2025 r.

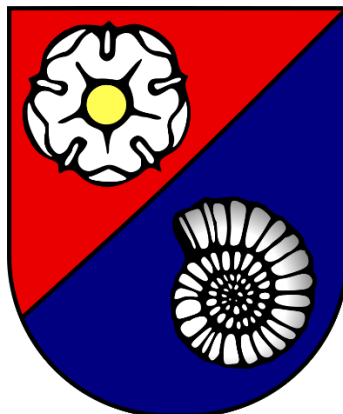
---

**GMINNY PROGRAM OPIEKI  
NAD ZABYTKAMI  
MIASTA I GMINY WŁODOWICE  
NA LATA 2025 – 2028**

---



Włodowice  
2024 r.

**ZLECENIODAWCA:**

Urząd Miasta i Gminy Włodowice  
ul. Krakowska 26  
42-421 Włodowice  
tel.: 34 31 530 01  
e-mail: [urząd@wlodowice.pl](mailto:urząd@wlodowice.pl)  
[www.wlodowice.pl](http://www.wlodowice.pl)

**WYKONAWCA:**

**RELIKT**  
Pracownia Archeologiczna

Judyta Nawrot-Bukowiec  
ul. Miejska 93/12B  
35-317 Rzeszów  
tel. 783 798 165  
e-mail: [reliktarcheologia@gmail.com](mailto:reliktarcheologia@gmail.com)  
[www.reliktarcheologia.pl](http://www.reliktarcheologia.pl)

**Autor opracowania:**

Judyta Nawrot-Bukowiec

## SPIS TREŚCI

|                                                                                                                                             |           |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>1. WSTĘP.....</b>                                                                                                                        | <b>4</b>  |
| <b>2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....</b>                                                           | <b>5</b>  |
| <b>3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE .....</b>                                                                | <b>6</b>  |
| <b>4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO .....</b>                                                                    | <b>14</b> |
| 4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami - dokumenty o znaczeniu krajowym .....            | 14        |
| 4.1.1 Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026.....                                                        | 14        |
| 4.1.2 Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) .....                                             | 15        |
| 4.1.3 Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030.....                                               | 16        |
| 4.1.4 Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030 .....                                                                            | 17        |
| 4.2 Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.....                          | 18        |
| 4.2.1 Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Śląskim na lata 2022-2025.....                                                 | 18        |
| 4.2.2 Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego "Śląskie 2030" – Zielone Śląskie.....                                                         | 18        |
| 4.2.3 Plan zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+ .....                                                                | 19        |
| <b>5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO .....</b>                                                                    | <b>20</b> |
| 5.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy) ..... | 20        |
| 5.1.1 Strategia Rozwoju Gminy Włodowice na lata 2022-2030 r.....                                                                            | 20        |
| 5.1.2 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Włodowice .....                                                 | 21        |
| 5.1.3 Miejskowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Włodowice.....                                                         | 23        |
| 5.2 Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy .....                                                                                 | 36        |
| 5.2.1 Charakterystyka gminy .....                                                                                                           | 36        |
| 5.2.2 Rys historyczny .....                                                                                                                 | 37        |
| 5.2.3 Krajobraz kulturowy i zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy .....                                                                  | 40        |
| 5.2.4 Zabytki archeologiczne.....                                                                                                           | 51        |
| 5.3 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony .....                                                                                           | 52        |
| 5.3.1 Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków .....                                                                                 | 52        |
| 5.3.2 Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków .....                                                                                    | 53        |
| 5.3.3 Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków .....                                                                             | 54        |
| 5.4 Zabytki w gminnej ewidencji zabytków.....                                                                                               | 54        |
| 5.5 Dziedzictwo niematerialne.....                                                                                                          | 55        |
| <b>6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ .....</b>                                                         | <b>57</b> |
| <b>7. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE .....</b>                                                                                                        | <b>59</b> |
| 7.1 Priorytety i kierunki działań programu opieki nad zabytkami.....                                                                        | 60        |
| <b>8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....</b>                                                            | <b>65</b> |
| <b>9. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....</b>                                                               | <b>66</b> |
| <b>10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....</b>                                                                  | <b>67</b> |
| <b>11. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW .....</b>                                                     | <b>72</b> |

## 1. WSTĘP

Program ten stanowi aktualizację opracowanego dokumentu - Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Włodowice na lata 2021 - 2024 uchwalonego Uchwałą Nr 181/XX/2020 Rady Gminy Włodowice z dnia 22 grudnia 2024 r. Gmina Włodowice posiadała również Program Opieki nad Zabytkami Gminy Włodowice na lata 2014-2017 uchwalonego Uchwałą Nr 290/XXXVI/2014 Rady Gminy Włodowice z dnia 30 czerwca 2014 r.

Niniejszy dokument służy określeniu działań gminy w zakresie inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Działania te winny odbywać się w harmonii z działaniami gospodarczymi i społecznymi oraz zapewniać ochronę dziedzictwa kulturowego środkami prawnymi, takimi jak odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz finansowymi, poprzez przeznaczenie części budżetu gminy na ochronę zabytków. Procesy rozwojowe zachodzić powinny przy zapewnieniu warunków trwania i zachowania dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń oraz przy wykorzystaniu zabytków na potrzeby społeczne, gospodarcze i edukacyjne. Lokalne dziedzictwo kulturowe posiada potencjał wpływający na atrakcyjność ekonomiczną regionu poprzez rozwój turystyki w oparciu o zabytki. Poprzez wyznaczone działania może przyczynić się do wzmocnienia świadomości wspólnoty kulturowej i lokalnej tożsamości.

Pierwsze rozdziały (II-IV) dotyczą ustawowych uwarunkowań formalno-prawnych odnoszących się do ochrony dziedzictwa kulturowego, ustawowych celów *Programu* oraz analizują najważniejsze dokumenty, strategie, programy - ważne z punktu widzenia opieki nad zabytkami - zarówno opracowane na szczeblu centralnym jak i wojewódzkim. Jest to konieczne, gdyż *Program* powinien być zgodny z założeniami odnoszącymi się do ochrony i opieki nad zabytkami zarówno na szczeblu centralnym, czyli do polityki państwa w tym zakresie, jak również na poziomie województwa i powiatu.

Rozdział V składa się z kilku części. W pierwszej części analizie poddane zostały dokumenty programowe gminy pod kątem uwzględnienia w nich kwestii związanych lub mających wpływ na zachowanie oraz ochronę zabytków i krajobrazu kulturowego. W części drugiej przedstawiono charakterystykę zasobu zabytkowego gminy. Wskazano w nim najważniejsze obiekty, zespoły obiektów i cechy charakterystyczne krajobrazu kulturowego gminy. Takie rozpoznanie dało podstawę do znajdującej się w dalszej części *Programu* analizy SWOT (mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia) jakie dokonały się w zakresie zachowania zasobu najistotniejszych zadań do zrealizowania przez gminę. W kolejnej części rozdziału V przedstawiono dane dotyczące zabytków z terenu gminy wpisanych do rejestru (rejestr zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych), zabytki w gminnej ewidencji zabytków, jak również dziedzictwo niematerialne gminy.

Rozdział VI stanowi ocenę dziedzictwa kulturowego - Analiza szans i zagrożeń. Uwzględniono w nim aktualny stan zachowania zasobu zabytkowego i krajobrazu kulturowego. W rozdziale VII wskazano najważniejsze zadania ujęte w ramach zawartych priorytetów (Priorytet I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno - gospodarczego gminy oraz Priorytet II: Promocja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego). Kolejne rozdziały, VIII i IX, dotyczą sposobu realizacji i oceny wdrażania *Programu*. W X rozdziale, przedstawiono źródła finansowania realizacji zadań. Natomiast w końcowym IX rozdziale opisano realizację i finansowanie przez Gminę zadań z zakresu ochrony zabytków.

## 2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podstawą prawną sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami jest art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (*t. j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1292*) mówiący, że:

1. Wójt, burmistrz lub prezydenta miasta sporządza na okres 4 lat program opieki nad zabytkami,
2. Gminny program opieki nad zabytkami podlega uchwaleniu przez radę (miasta, gminy, powiatu) po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków,
3. Program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym,
4. Z realizacji programu wójt, burmistrz lub prezydent sporządza, co dwa lata, sprawozdanie, które przedstawia Radzie.

W przypadku programów na poziomie gminnym podstawą ich sporządzenia jest Gminna Ewidencja Zabytków założona w oparciu o ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Ustalenia gminnego programu opieki nad zabytkami uwzględnione zostają w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Celem *Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami* w świetle art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jest:

1. (uchylony).
2. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
5. Podejmowanie zadań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.
7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

### 3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

Zabytki zostały objęte w Polsce ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela. Znaczenie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju cywilizacyjnego oraz zadania państwa w zakresie ochrony tego dziedzictwa określają artykuły 5 i 6 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Dookreślenie tego konstytucyjnego obowiązku państwa wraz z podziałem kompetencji na poszczególne organy administracji publicznej i instytucje państwowe następuje na poziomie ustawodawstwa zwykłego.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r., która zastąpiła starą ustawę o ochronie dóbr kultury z 1962 r., powiązała ochronę zabytków z ochroną szeroko pojmowanego dziedzictwa kulturowego, umieszczając to zagadnienie w kontekście naszego uczestnictwa w kulturze i historii całej Europy. Nowe prawo zostało dostosowane do zasad obowiązujących w Unii Europejskiej.

Obowiązujące uregulowania prawne, dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zostały zawarte w:

- **Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.** (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 ze zm.) w przepisach:

**Art. 5:** „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.

**Art. 6 ust. 1:** „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju oraz (...) udziela pomocy Polakom zamieszkającym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym”.

- **Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (t. j. Dz. U. z 2024 poz. 1292), która jest głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce. Przy opracowaniu programu opieki nad zabytkami należy uwzględnić przepisy tej ustawy, takie jak:

**Art. 3:** definiuje podstawowe pojęcia użyte w ustawie, takie jak: zabytek, zabytek nieruchomy, zabytek ruchomy, zabytek archeologiczny, instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami, prace konserwatorskie, prace restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne, historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny, historyczny zespół budowlany, krajobraz kulturowy, otoczenie zabytku.

W tym miejscu należy wyjaśnić pojęcie zabytku. Zabytek, jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, które są dziełem człowieka lub związane są z jego działalnością. Stanowią one świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

**Art. 4:** objaśnia, że ochrona zabytków polega na podejmowaniu w szczególności przez organy administracji publicznej działań mających na celu: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie; zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków; udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania zabytków; przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę; kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków; uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”.

**Art. 5:** określa, w sposób otwarty, kwestię opieki nad zabytkami: „Opieka nad zabytkami sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków naukowego badania i dokumentowania zabytku; prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego

otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury”.

**Art. 6:** klasyfikuje w układzie rzeczowym przedmioty ochrony i zarazem stanowi szczegółową definicję zabytku:

„1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:

a) krajobrazami kulturowymi,

b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,

c) dziełami architektury i budownictwa,

d) dziełami budownictwa obronnego,

e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,

f) cmentarzami,

g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,

h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące, w szczególności:

a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,

b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,

c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,

d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,

e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach,

f) instrumentami muzycznymi,

g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,

h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,

b) cmentarzyskami,

c) kurhanami,

d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej”.

**Art 7:** reguluje następujące formy ochrony zabytków:

1) Wpis do rejestru zabytków, który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi Wojewódzki Konserwator Zabytków.

1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa.

2) Uznanie za pomnik historii, zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego.

3) Utworzenie parku kulturowego, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Park kulturowy może utworzyć, na podstawie uchwały, rada gminy po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

4) Ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub

decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. Dotyczą w szczególności: zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia, innych zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się również, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

**Art. 16 ust. 1:** wskazuje radę gminy jako organ tworzący park kulturowy, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Jest on tworzony na podstawie uchwały, po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

**Art. 17:** określa zakazy i ograniczenia dotyczące terenu parku kulturowego, związane z: prowadzeniem robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej, zmianami sposobu korzystania z zabytków nieruchomych, umieszczaniem tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1, składowaniem lub magazynowaniem odpadów, zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, składowania lub magazynowania odpadów.

**Art. 18:** „1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. 2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności: 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami; 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu; 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami”.

**Art. 19:** wskazuje, że „1. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę: zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia, innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, parków kulturowych. 1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę: 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia; 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków. 1b. W uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności: 1) ochronę zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia; 2) ochronę zabytków nieruchomych, innych niż wymienione w pkt. 1, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków; 3) wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych. 2. W przypadku, gdy gmina posiada Gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1. 3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków”.

**Art. 20:** mówi o konieczności uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego wojewódzkich i miejscowych z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

**Art. 21:** „Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy”.

**Art. 22:** „1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki Konserwator Zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy.

5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte: 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru; 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków; 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

6. Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych”.

**Art. 89:** wskazuje, że „organami ochrony zabytków są:

1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu, którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;

2) wojewoda, w imieniu, którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków”.

**Art. 107a.** 1. Właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa albo wpisanego do rejestru lub innego zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, który nie powiadomił odpowiednio ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego albo wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zdarzenia,

2) zagrożeniu dla zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zagrożenia,

3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego, w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany,

4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości – podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 2000 zł.

2. Karę pieniężną, o której mowa w ust. 1, nakłada w drodze decyzji organ ochrony zabytków, którego właściciel lub posiadacz obowiązany był powiadomić.

**Art. 107c.** 1. Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która uniemożliwia lub utrudnia dostęp do zabytku organowi ochrony zabytków, wykonującemu uprawnienia wynikające z ustawy, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 2000 zł.

2. Karę pieniężną, o której mowa w ust. 1, nakłada w drodze decyzji organ ochrony zabytków, któremu uniemożliwiono lub utrudniono dostęp do zabytku.

➤ **Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym** (t. j. Dz. U. z 2024, poz. 1465, ze zm.), gdzie w art. 7 ust 1 pkt. 9 zostały określone zadania własne gminy: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”. Pośrednio do ochrony zabytków odnoszą się zadania obejmujące kwestie: ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej, gminnych dróg, ulic,

mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego, bibliotek gminnych i innych instytucji kultury, kultury fizycznej i turystyki, zieleni gminnej i zadrzewień, cmentarzy gminnych, utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych, promocji gminy.

Istotne uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, znajdują się w innych obowiązujących ustawach, w tym:

- **Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** (t. j. Dz. U. 2024, poz. 1130). Ustawa określa zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej oraz zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy. Ustawa, mówi także, że w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, uwzględnia się wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.
- **Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane** (t. j. Dz. U. 2024, poz. 725, ze zm.). Ustawa normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbiórki obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach. Przepisy ustawy nie naruszają przepisów odrębnych, a w szczególności, między innymi o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami - w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Ustawa dotyczy także obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków.
- **Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska** (t. j. Dz. U. 2024, poz. 54, ze zm.). W odniesieniu do zieleni zabytkowej objętej ochroną prawną Ustawa reguluje zasady wydawania pozwoleń na wycinkę i pielęgnację zieleni, definiuje wymóg uzgadniania z wojewódzkim konserwatorem zabytków oraz jego kompetencje w zakresie wydawania pozwoleń na podejmowanie prac polegających na usunięciu drzew lub krzewów z nieruchomości zabytkowej lub jej części będącej wpisany do rejestru parkiem, ogrodem lub inną formą zaprojektowanej zieleni.
- **Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody** (t. j. Dz. U. 2024, poz. 1478), której przepisy określają między innymi kompetencje dotyczące wycinki i pielęgnacji drzew, na terenach objętych prawną ochroną konserwatorską.
- **Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami** (t. j. Dz. U. 2024, poz. 1145, ze zm.). Ustawa reguluje zbywanie nieruchomości zabytkowych własności Skarbu Państwa bądź samorządu terytorialnego:
  - art. 13 ust. 4 - Sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości, jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków,
  - art. 13 ust. 5 - Sprzedaż, zamiana, darowizna lub dzierżawa nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, będących cmentarzami ujętymi w wojewódzkiej ewidencji zabytków, a także wnoszenie tych nieruchomości, jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek wymagają pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków).
- **Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej** (t. j. Dz. U. 2024, poz. 87). Ustawa precyzuje, że działalność kulturalna polega na upowszechnianiu i ochronie kultury (art. 1 ust. 1). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawuje państwo i polega on na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań

i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami. (art. 1 ust. 2). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawują też jednostki samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4). Art. 2 ustawy wymienia formy organizacyjne działalności kulturalnej, wśród których znajdują się obok teatrów, oper, operetek, filharmonii, orkiestr, kin, muzeów, bibliotek, domów kultury, ognisk artystycznych, galerii sztuki - ośrodki badań i dokumentacji w różnych dziedzinach kultury. Jednostki samorządu terytorialnego organizują działalność kulturalną, tworząc samorządowe instytucje kultury, dla których prowadzenie takiej działalności jest podstawowym celem statutowym. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym (art. 9 ust. 1, 2). Instytucje kultury, a zwłaszcza muzea, jednostki organizacyjne mające na celu opiekę nad zabytkami, ośrodki badań i dokumentacji, biura wystaw artystycznych, galerie i centra sztuki, Filmoteka Narodowa, biblioteki, domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby, ogniska artystyczne, domy pracy twórczej - prowadzą w szczególności działalność w zakresie upowszechniania kultury. Do podstawowych zadań tych instytucji należy między innymi sprawowanie opieki nad zabytkami.

- **Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie** (t. j. Dz. U. 2024, poz. 1491, ze zm.). W ramach ustawy, gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (między innymi stowarzyszenia).
- **Ustawie z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych** (t. j. Dz. U. 2024, poz. 576).
- **Ustawie z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych** (t. j. Dz. U. 2018, poz. 2337).
- **Ustawie z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu** (t. j. Dz. U. 2015, poz. 774, ze zm.).
- **Ustawie z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych** (t. j. Dz. U. 2024, poz. 82).
- **Ustawie z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym** (t. j. Dz. U. 2024, poz. 1176, ze zm.).
- **Ustawie z dnia 28 września 1991 r. o lasach** (t. j. Dz. U. 2024, poz. 530, ze zm.).
- **Ustawie z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych** (t. j. Dz. U. 2024, poz. 1572, ze zm.).
- **Ustawie z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadku i darowizn** (t. j. Dz. U. 2024, poz. 596, ze zm.).
- **Ustawie z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji** (t. j. Dz. U. 2024, poz. 278).

Zasady ochrony zabytków, znajdujących się w muzeach i bibliotekach, zostały określone w:

- **Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach** (t. j. Dz. U. 2022, poz. 385). Określa podstawowe ramy i zasady funkcjonowania polskich muzeów. Według przepisów ustawy „Muzeum jest jednostką organizacyjną nienastawioną na osiągnięcie zysku, której celem jest trwała ochrona dóbr kultury, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie kontaktu ze zbiorami” (art. 1).

Zgodnie z ustawą muzeum realizuje powyższe cele poprzez:

- „1) gromadzenie dóbr kultury w statutowo określonym zakresie,
- 2) katalogowanie i naukowe opracowywanie zgromadzonych muzealiów,
- 3) przechowywanie gromadzonych dóbr kultury, w warunkach zapewniających im właściwy stan zachowania i bezpieczeństwo, oraz magazynowanie ich w sposób dostępny do celów naukowych,
- 4) zabezpieczanie i konserwację muzealiów oraz w miarę możliwości, zabezpieczanie stanowisk archeologicznych oraz innych nieruchomych obiektów kultury materialnej i przyrody,
- 5) urządzanie wystaw,
- 6) organizowanie i prowadzenie badań, ekspedycji naukowych oraz prac wykopaliskowych,
- 7) prowadzenie działalności edukacyjnej,
- 8) udostępnianie zbiorów do celów naukowych i edukacyjnych,
- 9) zapewnianie właściwych warunków zwiedzania i korzystania ze zbiorów,
- 10) prowadzenie działalności wydawniczej” (art. 2).

Gmina jako podmiot tworzący (lub przejmujący) muzeum zobowiązana jest do:

- 1) zapewnienia środków potrzebnych do utrzymania i rozwoju muzeum,
- 2) zapewnienia bezpieczeństwa zgromadzonym zbiorom,
- 3) sprawowania nadzoru nad muzeum.

- **Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach** (t. j. Dz. U. 2022, poz. 2393). Mówi, iż biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe, służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej.

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- **Ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach** (t. j. Dz. U. 2020, poz. 164).

Do aktów wykonawczych dotyczących ochrony i opieki nad zabytkami należy także:

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 sierpnia 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2019 r. poz. 1721);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2019 r. poz. 1886);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 28.04.2017 r. ws. Listy Skarbów Dziedzictwa (Dz. U. z 2017 r. poz. 928);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 16.08.2017 r. ws. dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2017 r. poz. 1674);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 10.01.2014 r. ws. dotacji na badania archeologiczne (Dz. U. z 2014 r. poz. 110);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 9.02.2004 r. ws. wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 r., poz. 259);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 25.08.2004 r. ws. organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 r., poz. 2153);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 18.04.2011 r. ws. wywozu zabytków za granicę (Dz. U. z 2011, poz. 510).

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 19.07.2019 r. ws. wzorów dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wwozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (*Dz. U. z 2019, poz. 1470*).
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 12.05.2004 r. ws. odznaki „Za opiekę nad zabytkami” (*Dz. U. z 2004, poz. 1304*).
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 09.04.2004 r. ws. organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (*Dz. U. z 2004, poz. 706*).
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 01.04.2004 r. ws. nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (*Dz. U. z 2004, poz. 650*).

### **Przepisy i konwencje międzynarodowe**

Problematyka ochrony zabytków jako ważne zagadnienie dziedzictwa kulturowego znalazła swoje odbicie w międzynarodowych konwencjach. Przepisy i konwencje międzynarodowe stanowią zbiór dokumentów traktowany przez środowisko konserwatorskie, jako doktrynalna podstawa ochrony dziedzictwa kulturowego. Część z tych dokumentów została ratyfikowana przez Polskę. Pozostałe, pomimo braku formalnego przyjęcia do stosowania w Polsce, współtworzą obowiązujący zbiór przepisów. Są to:

- II Protokół do Konwencji Haskiej,
- Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, Paryż 1972 (ratyfikowana przez Polskę w 1976 r.),
- Europejska Konwencja o Ochronie Dziedzictwa Architektonicznego, Grenada 1985 (ratyfikowana w 2011 r.),
- Międzynarodowa Karta Ochrony Miast Historycznych ICOMOS (Toledo-Waszyngton 1987),
- Europejska Konwencja o Ochronie Dziedzictwa Archeologicznego, La Valetta 1992 (ratyfikowana w 1996 r.),
- Europejska Konwencja Krajobrazowa, Florencja 2000 (ratyfikowana w 2004 r.),
- Konwencja w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, Paryż 2003 (ratyfikowana w 2011 r.),
- Konwencja w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego, Paryż 2005 (ratyfikowana w 2007 r.),
- Dokument The Valletta Principles for the Safeguarding and Management of Historic Cities, Towns and Urban Areas - przyjęty przez 17 Zgromadzenie Generalne ICOMOS w 2011 r.
- Nowa Karta Ateńska 2003 - Wizja miast XXI wieku, Lizbona, 20 listopada 2003 r.
- Zalecenie UNESCO w sprawie historycznego krajobrazu miejskiego, przyjęta na 35 sesji Konferencji Generalnej UNESCO w 2011 r.

## 4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

### 4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami - dokumenty o znaczeniu krajowym

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Włodowice zgodny jest z założeniami polityki państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Dokumenty, do których odwołuje się GPOnZ połączono na trzech poziomach: ogólnokrajowym, regionalnym (wojewódzkim) oraz lokalnym (gminnym). Są to różnego rodzaju strategie, studia i programy, które dotyczą problematyki ochrony i popularyzacji dziedzictwa kulturowego. Mają one przede wszystkim wpływ na działania podejmowane przez gminę.

#### 4.1.1 Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026

Najważniejszym w skali kraju dokumentem związanym z ochroną dziedzictwa kulturowego jest *Krajowy Program Opieki nad Zabytkami*. Dokument ten obejmuje lata 2023-2026. Został on przyjęty Uchwałą Nr 242 Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 2023 r.

W ramach tego Programu będą realizowane następujące cele:

#### **CEL GŁÓWNY: ZWIĘKSZENIE ODPORNOŚCI ZASOBU ZABYTKOWEGO W POLSCE.**

Cel główny został dookreślony w trzech celach szczegółowych oraz w ośmiu kierunkach działań strategicznych, tj.:

#### **Cel szczegółowy 1: Weryfikacja wybranego zasobu zabytków i wzmocnieniu narzędzi ochrony dziedzictwa o wyjątkowej wartości.**

##### Kierunek działań 1.1: Podnoszenie wiedzy o wybranych grupach zasobu zabytkowego kraju:

1. Ochrona zasobu wielkoobszarowych i wieloelementowych zespołów architektury obronnej;
2. Weryfikacja i klasyfikacja zasobu, stanu zachowania z waloryzacją zabytków techniki kolejowej i zaplecza kolejowego;
3. Weryfikacja i klasyfikacja zasobu, stanu zachowania z waloryzacją zabytków techniki związanych z przemysłem wydobywczym/górnictwem/kopalnianym, węgla kamiennego i innych paliw kopalnianych;
4. Weryfikacja i klasyfikacja zasobu, stanu zachowania z waloryzacją zabytków w zakresie zabytkowej architektury osad służbowych związanych z gospodarką leśną Lasów Państwowych.

##### Kierunek działań 1.2: Ochrona zabytków i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości:

1. Model i system wartościowania zabytków;
2. Plany zarządzania dla pomników historii;
3. Wsparcie procesu tworzenia planów ochrony parków kulturowych;
4. System bezpieczeństwa zabytków;
5. Projektowanie konserwatorskie.

##### Kierunek działań 1.3: Realizacja międzynarodowych zobowiązań:

1. Implementacja konwencji UNESCO z 1972 do ustawy o ochronie zabytków;
2. Wdrożenie Konwencji UNESCO z 2001;
3. Współpraca międzynarodowa z UNESCO-ICOMOS-ICCROM-UE;
4. Wsparcie planów zarządzania dla miejsc światowego dziedzictwa w Polsce.

#### **Cel szczegółowy 2: Wzmocnienie potencjału organizacyjnego systemu ochrony zabytków.**

##### Kierunek działań 2.1: Cyfryzacja procesów administracyjnych:

1. Cyfryzacja procesu inwestycyjno-budowlanego w zakresie ochrony zabytków;

2. Opracowanie i realizacja programu szkoleń specjalistycznych dla pracowników wojewódzkich urzędów ochrony zabytków.

Kierunek działań 2.2: Wzmacnianie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków:

1. Wdrożenie i rozwój programu AZP+;
2. Digitalizacja i udostępnianie zasobu archiwalnego;
3. Rozwój zasobu dokumentacyjnego 3D;
4. Rozwój portalu Zabytek.pl.

Kierunek działań 2.3: Reforma finansowania ochrony i opieki nad zabytkami:

1. Premia zabytkowa;
2. Wprowadzenie alternatywnego sposobu finansowania opieki nad zabytkami – crowdfunding.

### **Cel szczegółowy 3: Roli zabytków w zrównoważonym rozwoju (edukacja i partycypacja).**

Kierunek działań 3.1: Wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych:

1. Strategia przeciwdziałania skutkom zmian klimatycznych dla zachowania zabytków;
2. Wsparcie procesu tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami;
3. Twój dom – dialog z tradycją;
4. Upowszechnianie tradycyjnych, neutralnych dla środowiska, metod i technik rzemieślniczych – „Szkoła rzemiosł CAD”;
5. Warsztaty konserwatorskie – praktyka prac konserwatorskich;
6. Wzmacnianie kompetencji zawodów rzemieślniczych;
7. Proces prowadzenia inwestycji w obiektach zabytkowych - szkolenia dla samorządów.

Kierunek działań 3.2: Edukacja i podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego:

1. Włączenie edukacji ochrony zabytków do programów nauczania w szkołach;
2. Badania społeczne i statystyczne dotyczące dziedzictwa kulturowego;
3. Pomiar wpływu kultury i dziedzictwa na rozwój społeczny;
4. Kampanie społeczno-edukacyjne dotyczące zagrożeń dziedzictwa kulturowego;
5. Wsparcie merytoryczne służb mundurowych oraz organów wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących przestępczości przeciwko zabytkom;
6. Edukacja o dziedzictwie kulturowym, z uwzględnieniem dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami;
7. Utworzenie i rozwój działalności Forum Posiadaczy Zabytków przy Generalnym Konserwatorze Zabytków.

#### **4.1.2 Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)**

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) została przyjęta uchwałą nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. Jest to aktualizacja Strategii Rozwoju Kraju 2020, przyjętej Uchwałą Nr 157 Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r.

Strategia jest strategicznym instrumentem zarządzania polityką rozwoju realizowaną przez instytucje państwa, która określa wskaźniki ich realizacji, wskazuje sposób ich osiągnięcia oraz określa najważniejsze projekty służące realizacji celów SOR.

Zadania powiązane z obszarem ochrony zabytków zostały uwzględnione w następujących obszarach:

- 1). Obszar e-państwo – kierunek interwencji:

1. Budowa i rozwój e-administracji – orientacja administracji państwa na usługi cyfrowe.

Wyznaczony projekt strategiczny:

Digitalizacja i rozwój kultury cyfrowej – kontynuacja procesów związanych z digitalizacją, przechowywaniem i udostępnianiem różnego typu zasobów dziedzictwa cyfrowego w Polsce (muzealnych, bibliotecznych, archiwalnych, audiowizualnych i zabytków), w tym do celów ponownego wykorzystywania, w ramach którego digitalizację należy rozumieć jako nowoczesną formę konserwacji i zabezpieczania najcenniejszych zasobów kultury.

2). Kapitał ludzki i społeczny – kierunek interwencji:

4. Wzmocnienie roli kultury dla rozwoju gospodarczego i spójności społecznej.

Działania do 2030 r.:

– Ochrona i promocja dziedzictwa narodowego – wykorzystanie potencjału dziedzictwa dla wzmocnienia kapitału społecznego oraz poczucia tożsamości i wspólnoty; inwestycje w dziedzictwo narodowe (dobra kultury, nauki i sztuki, zabytki, rozwój sieci muzeów, wspieranie i promocja dziedzictwa kulturowego wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO).

– Wzmacnianie tożsamości, poczucia wspólnoty i więzi międzypokoleniowych, poprzez uczestnictwo i zwiększanie dostępu do instytucji i dzieł kultury na wszystkich poziomach funkcjonowania wspólnoty (lokalnym, regionalnym, narodowym), likwidacja „białych plam” w dostępie do kultury.

#### **4.1.3 Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030**

*Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030* została przyjęta uchwałą nr 61 przez Radę Ministrów z dnia 27 października 2020 r. Jest ona aktualizacją poprzedniej Strategii uchwalonej 26 marca 2013 r.

Głównym celem Strategii jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Realizacja tego celu odbywa się przez wdrażanie kierunków interwencji zaplanowanych do realizacji w trzech zasadniczych obszarach, których kluczowe znaczenie znajduje również odzwierciedlenie w nowym podtytule Strategii: współdziałanie, kultura, kreatywność. Są to:

- obszar 1: Współdziałanie - społeczeństwo obywatelskie,
- obszar 2: Kultura - tożsamość i postawy obywatelskie,
- obszar 3: Kreatywność - potencjał kulturowy i kreatywny.

W obszarze 2 wymieniono m.in.:

- ✓ niewystarczający poziom czytelnictwa wśród Polaków oraz niewykorzystany potencjał i ważna rola bibliotek publicznych,
- ✓ niska jakość oferty artystycznej dla najmłodszych oraz deficyty kompetencji kulturalnych,
- ✓ zły stan zabytków oraz niewykorzystany potencjał szlaków kulturowych,
- ✓ niewystarczający poziom wykorzystania potencjału rozwojowego podmiotów działających w obszarze kultury oraz szkół artystycznych,
- ✓ niewystarczający poziom ochrony zbiorów wchodzących w skład narodowego zasobu bibliotecznego,
- ✓ braki w infrastrukturze archiwów państwowych oraz ich rola w procesach zarządzania dokumentacją elektroniczną w administracji publicznej,
- ✓ brak spójnej i aktualnej krajowej koncepcji rozwoju cyfrowych zasobów kultury,
- ✓ rosnący potencjał muzeów w zakresie budowania kapitału społecznego,
- ✓ braki w obszarze budowania wyrazistego, spójnego i atrakcyjnego wizerunku Polski za granicą.

W Strategii trzy główne cele szczegółowe, kierunki interwencji i narzędzia realizacji. W kontekście ochrony zabytków i opieki nad nimi wskazać można drugi z celów *"Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich"*. Wytyczne tutaj kierunki działań takie jak:

- 2.1. Tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmocnienia uczestnictwa w kulturze.
- 2.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dóbr kultury:
- 2.3. Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury.
- 2.4. Umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę.
- 2.5. Wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą.

#### 4.1.4 Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030

Dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski przyjęty został przez Radę Ministrów 13 grudnia 2011 r. Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długiej perspektywie czasowej. Szczególny nacisk położony został na budowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego, który decyduje o warunkach życia obywateli, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala wykorzystywać szanse rozwojowe.

W ramach dokumentu zdefiniowane zostały m.in. uwarunkowania polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych dwudziestu lat. Uwzględniono wśród nich także uwarunkowania wynikające z dziedzictwa kulturowego. Zdiagnozowano m.in. niski, niezgodny z posiadanym potencjałem rozwojowym, poziom wykorzystania funkcji symbolicznych i promocyjnych zasobów dziedzictwa kulturowego.

*Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030* uwzględnia powiązania polityki przestrzennej z ochroną i opieką nad zabytkami oraz zalecenia odnoszące się do zachowania i wykorzystania dziedzictwa kulturowego Polski:

1. rewitalizacja historycznych i zabytkowych obiektów w celu wzmocnienia i wyeksponowania ich funkcji;
2. zabezpieczenie możliwości dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zachowanie w dobrym stanie zasobów naturalnych, kulturowych i lokalnych walorów środowiska;
3. zachowanie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym najcenniejszych fragmentów przestrzeni przyrodniczej, w procesie trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego - przy aktywnym udziale różnorodnych partnerów, w szczególności społeczności lokalnych;
4. rozpoznanie i zachowanie charakterystycznych krajobrazów przyrodniczych i historycznych oraz związanych z nimi elementów symbolicznych o charakterze dóbr materialnych lub stanowiących część niematerialną dziedzictwa kultury oraz rozwój współczesnych krajobrazów kulturowych;
5. wykorzystanie unikalnych zasobów krajobrazu kulturowego i budowanie specjalizacji terytorialnej w celu rozwoju lokalnych rynków pracy;
6. ochrona i wykorzystanie dla harmonijnego rozwoju obszarów wiejskich ich potencjału przyrodniczego, krajobrazowego i kulturowego;
7. dbałość o zabytki oraz dziedzictwo kulturowe, kultywowanie tradycji lokalnych, sprzyjające rozwojowi turystyki i wspomagające proces budowania/wzmacniania tożsamości kulturowej;
8. kompleksowe lokalne programy rewitalizacji powinny zapewniać poprawę stanu budynków mieszkalnych i budynków użyteczności publicznej, ochronę dziedzictwa kulturowego, zapewnienie wysokiej jakości przestrzeni publicznych, poprawę transportu publicznego, itp.;
9. zintegrowana ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego;
10. prowadzenie aktywnej polityki konserwatorskiej i promocyjnej w stosunku do zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i zabytkowych obiektów kultury, obejmującej określenie przestrzeni i obiektów poddanych ochronie lub wskazanych do ochrony, prowadzenie monitoringu zachowania zasobów; powstanie list krajobrazów i obiektów o unikatowych wartościach przyrodniczych, historycznych, archeologicznych, szczególnie o cechach symbolu, a także upowszechnienie listy krajobrazów zagrożonych;
11. zabezpieczenie dziedzictwa przed skutkami klęsk żywiołowych;
12. edukacja obywatelska w zakresie budowania powszechnego przekonania, że polska przestrzeń pojmowana, jako bogactwo naturalne i dziedzictwo kulturowe podlega zasadom zrównoważonego rozwoju, a ład przestrzenny jest dobrem publicznym.

## **4.2 Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu**

### **4.2.1 Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Śląskim na lata 2022-2025**

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w województwie śląskim na lata 2022-2025 został przyjęty uchwałą nr VI/43/9/2022 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 25 kwietnia 2022 r. Program ten jest piątym Programem opieki nad zabytkami w województwie śląskim. Pierwszy program obejmował lata 2006-2009, następnie opracowano jego aktualizację – na lata 2010-2013, 2014-2017 i 2018- 2021.

Przedmiotem Programu są wszystkie obiekty zabytkowe niezależnie od form ochrony, jakimi są objęte. Program obejmuje obszar województwa śląskiego w granicach administracyjnych. Głównym celem Programu jest poprawa stanu zachowania obiektów zabytkowych, a także włączenie zabytków w procesy rozwoju gospodarczego i społecznego województwa, z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju. Program określa warunki włączania obiektów zabytkowych w procesy gospodarczego rozwoju województwa przy pomocy zróżnicowanych podmiotów gospodarczych.

Celem nadrzędnym jest harmonijne zarządzanie krajobrazem kulturowym oraz optymalne zachowanie autentycznego materialnego i niematerialnego dziedzictwa, wspomagającego budowę kapitału społecznego oraz rozwoju gospodarczego województwa i promocji regionu w kraju i na świecie. Aby ten cel został zrealizowany, konieczne jest podjęcie działań związanych i z materią zabytków i kompetencją społeczną. Temu służą wyróżnione dwa cele strategiczne programu:

Cel strategiczny I – Zrównoważone zachowanie dziedzictwa kulturowego (materialnego i niematerialnego) i włączenie go w zarządzanie procesami gospodarczymi.

Cel strategiczny II – Kształtowanie pozytywnego klimatu dla instytucji i włączenia społecznego w opiekę nad dziedzictwem kulturowym regionu.

Dla celu strategicznego sformułowano trzy cele operacyjne:

Cel operacyjny I.1 – Weryfikacja zasobów zabytkowych województwa.

Cel operacyjny I.2 – Budowa kompleksowej strategii i wywiedzionego z niej systemu zarządzania dziedzictwem kulturowym województwa.

Cel operacyjny I.3 – Zarządzanie materialnym i niematerialnym dziedzictwem jako element strategii gospodarczej województwa śląskiego.

Do realizacji celów wyznaczono kierunki działań.

### **4.2.2 Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego "Śląskie 2030" – Zielone Śląskie**

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” – Zielone Śląskie została przyjęta uchwałą nr VI/24/1/2020 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 19.10.2020 r.

Strategia jest aktualizacją Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”, uchwalonej przez Sejmik Województwa Śląskiego 1 lipca 2013 roku i stanowi piątą edycję tego kluczowego dokumentu określającego cele rozwoju regionu oraz instrumenty ich realizacji w perspektywie roku 2030.

Dokument zawiera wizję, pola i cele strategiczne oraz kierunki działań w obszarze kultury w województwie śląskim.

W analizie SWOT wśród silnych stron wskazano m.in.: zróżnicowane walory przyrodniczo-kulturowe województwa, umożliwiające rozwój różnych wyspecjalizowanych form turystyki, w tym przemysłowej (Szlak Zabytków Techniki) i kulturowej (Szlak Orlich Gniazd).

W Strategii wypracowano grupę przedsięwzięć stanowiących zbiór typów projektów, zadań i aktywności samorządu województwa. Rozpoczęcie prac opartych o zarysowane przedsięwzięcia otwierać będzie etap wdrożenia Strategii i jej koncentracji tematycznej w zakresie realizowanych celów i kierunków. Poniżej wskazano działania w obszarze zabytków: Nazwa przedsięwzięcia: Turystyczne Śląskie

Zakres przedsięwzięcia:

1. Tworzenie i rozwój atrakcyjnej oferty turystycznej: Beskidów, Śląska Cieszyńskiego, Jury Krakowsko Częstochowskiej, Krainy Górnej Odry.
2. Popularyzacja rozpoznawalności i dalszy rozwój marki Szlaku Zabytków Techniki Województwa Śląskiego i Szlaku Orlich Gniazd.
3. Upowszechnienie wiedzy na temat unikalnej wartości historycznej i kulturowej Podziemi Tarnogórskich wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.
4. Rozwój turystyki biznesowej i przemysłu wielkich wydarzeń.
5. Popularyzacja i rozwój infrastruktury służącej turystyce pielgrzymkowej i turystyce sentymentalno-kulturowej.
6. Rozwój turystyki bez barier oraz rozwój bezpieczeństwa na szlakach turystycznych.

#### **4.2.3 Plan zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+**

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+ został przyjęty uchwałą nr V/26/2/2016 przez Sejmik Województwa Śląskiego dnia 29 sierpnia 2016 r.

Niniejszy dokument powstał w wyniku przeprowadzonej w latach 2013-2016 aktualizacji Planu z 2004 r. wraz z jego częściową zmianą z 2010 r. Plan poprzez jego ścisłe powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” stanowi kluczowy element zintegrowanego planowania strategicznego.

Plan 2020+ określa podstawowe elementy układu przestrzennego, ich zróżnicowanie i wzajemne relacje. Cele polityki przestrzennej województwa określone w Planie 2020+ dotyczą gospodarczego wzrostu i innowacyjności, metropolizacji, zapewnienia spójności społecznej i ekonomicznej oraz ochrony naturalnych zasobów środowiska i kształtowania krajobrazów kulturowych.

W Planie omówiono bardzo szczegółowo obszar ochrony krajobrazów kulturowych. Województwo śląskie jest obszarem o wyjątkowym, zróżnicowanym i bogatym dziedzictwie kulturowym. Zasoby dziedzictwa kulturowego, zarówno materialne, jak i niematerialne, mają szczególne znaczenie w zachowaniu tożsamości regionu, kształtowaniu atrakcyjności gospodarczej i turystycznej województwa. Specyficznym dziedzictwem okresu industrializacji (od XVIII do XX w.), podkreślającym odrębność i wyjątkowość krajobrazu kulturowego regionu, są historyczne obiekty i zespoły zabudowy związane z górnictwem węgla kamiennego, wydobywaniem i przetwórstwem metali kolorowych, jak kopalnia cynku i srebra oraz hutnictwem żelaza.

Wśród wyznaczonych celów polityki przestrzennej województwa, cel 3 jest ściśle związany z dziedzictwem kulturowym regionu:

3. Przestrzeń – zrównoważone wykorzystywanie zasobów środowiska naturalnego i kulturowego.

Dla powyższego celu przyjęto następujące kierunki polityki przestrzennej:

- 3.1. Ochrona zasobów środowiska.
- 3.2. Kształtowanie krajobrazów kulturowych w obszarach miejskich.
- 3.3. Kształtowanie krajobrazów kulturowych w obszarach wiejskich.

Wskazano między innymi kierunek działania:

Kierunek 3.2. Kształtowanie krajobrazów kulturowych w obszarach miejskich:

- kształtowanie atrakcyjnych terenów mieszkaniowych o wysokiej jakości rozwiązań urbanistycznoarchitektonicznych;
- kreowanie przestrzeni publicznych umożliwiających wspólne spędzanie czasu i integrację społeczności lokalnych;
- zachowanie tożsamości kulturowo-krajobrazowej, w tym zachowanie identyfikatorów krajobrazu, charakterystycznych dla danego obszaru wraz z ich adaptacją do nowych funkcji;
- kształtowanie terenów zieleni miejskiej pełniących funkcje rekreacyjne, zdrowotne, estetyczne i przyrodnicze;
- kształtowanie systemu zielonych pierścieni wokół miast w oparciu o lasy, parki i tereny otwarte;
- rewitalizacja zdegradowanej tkanki miejskiej;
- rekultywacja, rewitalizacja i kształtowanie terenów zdegradowanych (w tym poprzemysłowych, powojennych, pokolejowych) z wykorzystaniem ich na tereny o funkcjach komercyjnych i publicznych (ekologicznych, turystycznych, kulturowych, usługowych i społeczno-gospodarczych);
- gospodarowanie wodami opadowymi ukierunkowane na spowolnienie odpływu ze zlewni (system mikro – i małej retencji).

## 5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

### 5.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)

#### 5.1.1 Strategia Rozwoju Gminy Włodowice na lata 2022-2030 r.

Strategia Rozwoju Gminy Włodowice na lata 2022-2030 r. została przyjęta Zarządzeniem Wójta Gminy Włodowice nr 448/2022 z dnia 25.10.2022 r.

Strategia Rozwoju Gminy Włodowice na lata 2022-2030 jest podstawowym instrumentem długofalowego zarządzania Gminą. Określa ona strategiczne kierunki rozwoju w perspektywie do 2030 roku oraz pozwala na zapewnienie ciągłości i trwałości działania władz gminnych, niezależnie od zmieniających się uwarunkowań politycznych. Umożliwia efektywne gospodarowanie własnymi zasobami, takimi jak: środowisko przyrodnicze i kulturowe, zasoby ludzkie, infrastrukturalne, czy środki finansowe oraz stanowi formalną podstawę do przygotowania wniosków o finansowanie zadań ze źródeł zewnętrznych.

W Strategii wyznaczono Wizję: „*Atrakcyjny ośrodek miejsko – wiejski dla mieszkańców, turystów i przedsiębiorców*” oraz Misję:

- ✓ Uzupełnienie infrastruktury technicznej do poziomu ośrodków miejsko - wiejskich (w zakresie infrastruktury komunikacyjnej, wodno - ściekowej, gazowniczej),
- ✓ Gmina atrakcyjna turystycznie dzięki bogato rozwiniętej infrastrukturze i licznym atrakcjom,
- ✓ Gmina racjonalnie zagospodarowana i dbająca o wspólną przestrzeń publiczną przy poszanowaniu walorów środowiska naturalnego,
- ✓ Gmina zapewniająca wszystkim równy dostęp do obiektów społecznych - ochrony zdrowia, przedszkoli, szkół i instytucji kultury,
- ✓ Gmina dbająca o wszystkich mieszkańców (dzieci, młodzież, dorosłych, osoby starsze),
- ✓ Gmina stwarzające dogodne warunki do prowadzenie działalności gospodarczej,
- ✓ Instytucje i urzędy przyjazne mieszkańcom.

W Strategii wyznaczono cele strategiczne odwołujące się do obligatoryjnych wymiarów stanowiących domeny planowania strategicznego (strefa przestrzenna, gospodarcza i społeczna) oraz ich cele strategiczne wraz z celami operacyjnymi. Poniżej wskazano te, które związane są z obszarem dziedzictwa kulturowego:

#### **Cel strategiczny 2: Podnoszenie jakości świadczonych usług oraz wzmacnianie kapitału ludzkiego**

##### Cel strategiczny: Podnoszenie jakości świadczonych usług oraz wzmacnianie kapitału ludzkiego

- Poszerzenie infrastruktury i oferty spędzania czasu wolnego oraz rozwój oferty społecznej:
  - ✓ Organizowanie imprez i wydarzeń kulturalnych dla różnych grup wiekowych, w różnych obszarach kultury.
- Cel strategiczny: Podnoszenie jakości świadczonych usług oraz wzmacnianie kapitału ludzkiego:
  - ✓ Działania z zakresu integracji międzypokoleniowej,
  - ✓ Organizacja, wspieranie i promocja imprez integracyjnych, kulturalno-rozrywkowych, artystycznych, rekreacyjnosportowych, historycznych szczególnie projektów realizowanych w przestrzeni publicznej.

**Cel strategiczny 3: Rozwój lokalnej przedsiębiorczości****Cel strategiczny: Wzmocnienie konkurencyjności gospodarczej**

- Rozwój oferty turystycznej:
  - ✓ Opracowanie logo turystycznego oraz stworzenie hasła promocyjnego i maskotki (w kontekście turystyki rodzinnej), aby klienci (turyści) jak najbardziej pozytywnie kojarzyli promowany teren,
  - ✓ Systematyczna aktualizacja informacji na temat gminy na stronie internetowej Urzędu,
  - ✓ Zwiększanie zaangażowania władz lokalnych na temat marketingu terytorialnego,
  - ✓ Wyznaczenie nowych szlaków turystycznych,
  - ✓ Rewitalizacja obiektów zabytkowych (w tym rewitalizacja ruin pałacu we Włodowicach),
  - ✓ Promocja turystyki wspinaczkowej oraz rozwój infrastruktury w tym zakresie,
  - ✓ Kompleksowy rozwój infrastruktury na rzecz turystyki rowerowej,
  - ✓ Animowanie oferty rekreacyjnej wykorzystującej zasoby naturalne (m.in. skałki Rzędkowickie),
  - ✓ Współpraca z organizacjami zewnętrznymi i stowarzyszeniami, których Gmina jest członkiem,
  - ✓ Tworzenie warunków dla podmiotów prywatnych na rzecz rozwoju i modernizacji infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej na terenie gminy oraz rozwoju branży usługowej,
  - ✓ Kreowanie i wykorzystywanie produktów lokalnych, w szczególności w oparciu o dziedzictwo i tradycje gminy (np. wyroby kulinarne).

**5.1.2 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Włodowice**

W dniu 24.09.2023 r. weszła w życie nowelizacja ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, która wyeliminuje studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. W miejscu tego dokumentu będą musiały zostać wykonane plany ogólne. Obowiązujące przed wejściem w życie nowelizacji studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin zachowają moc do dnia wejścia w życie planu ogólnego danej gminy, jednak nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2025 r. i będzie stosowało się do nich przepisy dotychczasowe. Zgodnie z zapisami ustawy plany ogólne sporządza się dla obszaru gminy, z wyłączeniem terenów zamkniętych innych niż ustalone przez ministra właściwego do spraw transportu. W planie ogólnym określa się strefy planistyczne i gminne standardy urbanistyczne; można określić również obszary uzupełnienia zabudowy i obszary zabudowy śródmiejskiej. Ustalenia planu ogólnego uwzględnia się przy sporządzeniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz stanowią podstawę prawną decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowaniu terenu. Przy ustalaniu planu ogólnego gminy uwzględnia się m.in. zabytki objęte formami ochrony, o których mowa w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami lub ujęte w wojewódzkiej lub gminnej ewidencji zabytków oraz dobra kultury współczesnej.

Po utracie mocy obowiązywania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego tj. od dnia 01.01.2026 r. nie będzie możliwości uchwalenia nowych planów miejscowych lub ich zmian oraz wydanie decyzji lokalizacyjnych bez uchwalenia planu ogólnego.

Studium jest podstawowym dokumentem dla władz samorządowych gminy, na podstawie, którego prowadzona ma być polityka i strategia działań, przede wszystkim w sferze zagospodarowania przestrzennego, ale także w sferze społeczno-gospodarczej i ekologicznej, które bezpośrednio lub pośrednio wpływają na kształtowanie struktury przestrzennej i układu funkcjonalno-przestrzennego. W przypadku istotnych zmian uwarunkowań lub dokonania znaczących odstępstw od ustaleń

niniejszego Studium, należy przystąpić do kolejnych jego aktualizacji. Między innymi, dlatego celowe jest dokonywanie oceny aktualności Studium, co najmniej raz w ciągu kadencji Rady Gminy, co wynika także z obowiązujących przepisów.

Studium ma bardzo duże znaczenie dla prawidłowej realizacji ochrony dziedzictwa kulturowego na terenie gminy. Ustalenia tam zawarte rzutują w następstwie na dalszą politykę gminy odnoszącą się do ochrony zabytków, a ustaloną w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, decyzjach o lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzjach o warunkach zabudowy. Ponadto w Studium zawarta jest spójna koncepcja rozwoju gminy oraz poszczególnych branż ważnych z punktu widzenia lokalnych społeczności, które mogą znacząco wpływać na jakość ochrony i stan zachowania zabytków.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Włodowice zostało przyjęte uchwałą Nr 189/XXIII/2017 Rady Gminy Włodowice z dnia 31 sierpnia 2017 r.

W *Studium* opisano obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Ustala się, że ochrona dziedzictwa kulturowego i zabytków będzie realizowana poprzez:

- 1) zachowanie i ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków,
- 2) ochronę obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków oraz ochronę stanowisk archeologicznych zgodnie z ewidencją Archeologicznego Zdjęcia Polski poprzez ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego,
- 3) wyznaczenie nowych stref ochrony konserwatorskiej.

W odniesieniu do ww. obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków w planach miejscowych należy wprowadzić następujące zasady ochrony:

- 1) W odniesieniu do układu urbanistycznego Włodowice:
  - ✓ utrzymanie zachowanego rozplanowania dawnego miasta Włodowice, w tym linii podziałów i zabudowy w pierzejach rynku i wychodzących z rynku ulic;
  - ✓ zabudowa o dopuszczalnych gabarytach do dwóch kondygnacji (nie więcej niż 10 m) z dwuspadowymi dachami;
  - ✓ lokalizacja budynków skierowanych szczytami do osi ulicy,
  - ✓ stosowanie w elewacjach zewnętrznych materiałów zbliżonych do tradycyjnych co najmniej do wysokości jednej kondygnacji;
  - ✓ zakaz stosowania sidingu,
  - ✓ zakaz wprowadzania ogrodzeń z prefabrykowanych elementów betonowych;
- 2) W odniesieniu do budynków należy zachować kształt bryły budynku, formę i spadki dachu, kształt i podziały stolarki okiennej i drzwiowej, detale architektoniczne.
- 3) W odniesieniu do kaplic należy zachować kształt bryły, formę i spadki dachu, detale architektoniczne.
- 4) W odniesieniu do cmentarza należy zapewnić ochronę starodrzewu i układu kompozycyjnego.

W przypadku stanowisk archeologicznych wyznacza się strefę „Wł ochrony konserwatorskiej reliktyw archeologicznych w miejscach stwierdzonego występowania reliktyw archeologicznych. Celem ochrony ww. stanowisk jest zachowanie, zabezpieczenie oraz ochrona reliktyw archeologicznych, a także ich właściwa prezentacja.

Studium wskazuje, że na terenie gminy Włodowice występują następujące obiekty i obszary o wartościach kulturowych, które wskazuje się do objęcia ochroną w planie miejscowym. W celu ich ochrony wyznacza się strefy ochrony konserwatorskiej:

- 1) historyczne układy przestrzenne z typowym układem zabudowy osiedli wiejskich w miejscowościach Góra Włodowska, Morsko, Parkoszowice, Rzędkowice, Włodowice, Zdów z zachowanymi typowymi dla tych miejscowości układami zabudowy.  
W strefie tej należy dążyć do zachowania typowych dla tych miejscowości układów zabudowy, w tym lokalizowanie w pierwszej linii zabudowy budynków mieszkalnych, a budynków gospodarczych w drugiej linii. W planie miejscowym należy wyznaczyć

obowiązującą linię zabudowy dla budynków mieszkalnych. W wykończeniach elewacji budynku należy stosować tradycyjne materiały budowlane (drewno, kamień, cegła) lub materiały zbliżone wyglądem do tradycyjnych.

- 2) Strefa „K” ochrony ekspozycji krajobrazu wytyczona w oparciu o analizę terenową, obejmująca:

- ✓ obszary położone na południowy zachód od centrum Włodowic (widok na Włodowice od strony Rudnik),
- ✓ obszary położone na północny wschód od centrum Włodowic (widok na Włodowice od strony Rzędkowic),
- ✓ obszary położone w Rudnikach, Skałce i Kopaninach z otwarciem widokowym na Włodowice i Skałki Rzędkowickie,
- ✓ obszary położone w Zdowie w rejonie drogi ze Zdowa do Bliżyc z otwarciem widokowym na Skałki Kroczyckie.

W strefie tej należy dążyć do ochrony przed zalesieniami i przed lokalizacją obiektów przesłaniających otwarcia krajobrazowe. W strefie tej należy wprowadzić ograniczenia wysokości obiektów i urządzeń budowlanych (do wysokości istniejących obiektów) oraz wprowadzić zakaz lokalizacji tablic i urządzeń reklamowych.

- 3) Strefę „OW” obserwacji archeologicznej, obejmującej obszar prawdopodobnego występowania reliktywów archeologicznych - w paśmie Skał Rzędkowickich, w rejonie pozostałości dworu drewnianego we Włodowicach, w rejonie zamku Morsko i skały Mały Okiennik oraz w dolinie rzeki Rak.

Celem ochrony w tej strefie jest zachowanie, ochrona oraz zabezpieczenie terenu przed niszczeniem.

### **5.1.3 Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Włodowice**

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wraz z aktami wykonawczymi określa przedmiot, formy i zasady ochrony zabytków i opieki nad nimi. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wraz z aktami prawnymi określa procedurę sporządzania i zakres merytoryczny miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Obie te ustawy wraz z ww. aktami dają narzędzie ochrony zabytków - miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (MPZP). Ustawy te stanowią także podstawę uczestnictwa wojewódzkiego konserwatora zabytków w procedurze sporządzania miejscowych planów.

Ochrona dziedzictwa kulturowego i zabytków w MPZP dotyczy nie tylko konkretnych obiektów i obszarów zabytkowych, lecz także wszelkich aspektów zagospodarowania przestrzennego ustalanego w planie dla całego obszaru opracowania.

Zgodnie z treścią art. 18 i art. 19 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się m.in. przy sporządzaniu MPZP. W planach w szczególności:

- 1) uwzględnia się ustalenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
- 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami;
- 4) uwzględnia się ochronę:
  - zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia,
  - innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,
  - parków kulturowych;
- 5) uwzględnia się ustalenia gminnego programu opieki nad zabytkami;
- 6) w zależności od potrzeb, ustala się strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Poniżej, w tabeli nr 1, przedstawiono spis obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Włodowice.

**Tabela 1. Wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Włodowice<sup>1</sup>.**

| Lp. | MPZP                                              | Numer i data uchwały        | Ustalenia ochrony zabytków                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|-----|---------------------------------------------------|-----------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1.  | MPZP miejscowości Rudniki w Gminie Włodowice      | 136/XIX/2004 z 7.12.2004 r. | <p>1. Na obszarze objętym planem występują obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków, oznaczone na rysunku planu strefą ochrony konserwatorskiej B w granicach terenu 1P1 i ZL3:</p> <p>1) dwór i park w Rudnikach nr rej. 560/95.</p> <p>2. Dla dworu i parku w Rudnikach objętego strefą ochrony konserwatorskiej B ustala się:</p> <p>1) pełną ochronę zabytkowego obiektu na podstawie przepisów odrębnych,</p> <p>2) wszelkie roboty budowlane podejmowane przy zabytku a także w otoczeniu zabytku wymagają uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków,</p> <p>3) utrzymanie historycznej struktury przestrzennej w niezmienionym kształcie oraz rewaloryzacja tzn. przywrócenie i utrwalenie historycznie ukształtowanych walorów zespołu przestrzennego oraz jego funkcjonalnej i kompozycyjnej integracji z całością układu.</p> <p>3. W celu ochrony walorów widokowych i ekspozycji dominant krajobrazowych wprowadza się strefę ochrony konserwatorskiej K. Dla terenów znajdujących się w strefie K ustala się:</p> <p>1) zakaz zabudowy,</p> <p>2) zakaz nowych zalesień i wprowadzania zwartych grup zadrzewień,</p> <p>3) zakaz lokalizacji obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej mogących stanowić zagrożenie dla walorów widokowych.</p> <p>4. W celu ochrony reliktyw historycznego osadnictwa i domniemanych reliktyw archeologicznych wprowadza się strefę obserwacji archeologicznej OW. Tereny zabudowy objęte strefą OW - część terenu 25MN1 i 27MN1 oraz cały teren 1RM, 2RM, 2W, 2P1, 28MN1, 29MN1, 33MN1 i 36MN1.</p> <p>5. Dla terenów znajdujących się w strefie OW ustala się:</p> <p>1) wszelka działalność inwestycyjna naruszająca strukturę gruntu może być prowadzona wyłącznie pod nadzorem archeologiczno-konserwatorskim po uzyskaniu pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz po uprzednim przeprowadzeniu badań archeologicznych.</p> <p>2) w czasie prowadzenia prac ziemnych w przypadku natrafienia na: kości, warstwy zmurowanego drewna, skorupy lub inne artefakty należy natychmiast przerwać prace i wezwać Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w celu oceny wartości znaleziska.</p> |
| 2.  | MPZP miejscowości Parkoszowice w Gminie Włodowice | 140/XIX/2004 z 7.12.2004 r. | <p>1. Obejmuje się ochroną następujące obiekty, ze względu na ich wartość kulturową:</p> <p>1) dom ul. Wiejska 18 - oznaczenie na rysunku planu w granicach terenu 5MN1,</p> <p>2) dom ul. Wiejska 25 - oznaczenie na rysunku planu w granicach terenu 6MN1,</p> <p>3) dom ul. Wiejska 29 - oznaczenie na rysunku planu w granicach terenu 6MN1,</p> <p>4) dom ul. Wiejska 68 - oznaczenie na rysunku planu w granicach terenu 11MN1,</p> <p>5) dom ul. Krakowska 12 - oznaczenie na rysunku planu w granicach terenu 6MN1.</p> <p>2. Dla obiektów objętych ochroną ustala się:</p> <p>1) pozwolenie na budowę lub rozbiorę po uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,</p> <p>2) utrzymanie starodrzewu (o ile nie stanowi zagrożenia bezpieczeństwa ludzi).</p> <p>3. W celu ochrony reliktyw historycznego osadnictwa i domniemanych reliktyw archeologicznych wprowadza się strefę obserwacji archeologicznej OW. Tereny zabudowy objęte strefą OW - część terenu 14MN1 i 16MN1.</p> <p>4. Dla terenów znajdujących się w strefie OW ustala się:</p> <p>1) wszelka działalność inwestycyjna naruszająca strukturę gruntu może być prowadzona wyłącznie pod nadzorem archeologiczno-konserwatorskim po uzyskaniu pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz po uprzednim przeprowadzeniu badań archeologicznych,</p> <p>2) w czasie prowadzenia prac ziemnych w przypadku natrafienia na: kości, warstwy zmurowanego drewna, skorupy lub inne artefakty należy natychmiast przerwać prace i wezwać Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w celu oceny wartości znaleziska,</p> <p>5. W celu zachowania historycznych układów przestrzennych miejscowości wprowadza się strefę ochrony konserwatorskiej B2. Strefa B2 obejmuje cały teren MN3, 1U3, 2U3, 5MN1, 6MN1, 7MN1, 8MN1 i 13MN1 oraz część terenu 2MN1, 3MN1, 4MN1, 9MN1, 10MN1, 11MN1, 12MN1.</p> <p>6. Dla terenów znajdujących się w strefie B2 ustala się:</p>                                                                                                                                                                                                                                 |

<sup>1</sup> <https://sip.gison.pl/wlodowice>

|    |                                             |                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|----|---------------------------------------------|-----------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|    |                                             |                             | <p>1) ustala się utrzymanie historycznej linii zabudowy,</p> <p>2) rozbiórki zniszczonych budynków zabudowy tradycyjnej posiadających walory historyczne i architektoniczne mogą być dokonywane po sporządzeniu uproszczonej dokumentacji rozbiórkowej w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,</p> <p>3) w sytuacjach uzasadnionych małą powierzchnią działki dopuszcza się budowę nowych obiektów kubaturowych w granicy działki pod warunkiem:</p> <p>a) zachowania ładu przestrzennego wraz z nakazem zharmonizowania i ujednolicenia rozwiązań architektonicznych po obu stronach granicy działki w zakresie wysokości i proporcji brył, kącie nachylenia połaci dachowych, rodzaju i koloru materiałów wykończeniowych na elewacjach i dachach budynków, proporcji i podziałów otworów okiennych i drzwiowych,</p> <p>b) niedopuszczenia do utworzenia się zabudowy szeregowej,</p> <p>c) spełnienia warunków wynikających z przepisów odrębnych,</p> <p>d) ochrony interesu osób trzecich w obszarze oddziaływania obiektu.</p> <p>4) określenie wymaganych gabarytów dla zabudowy w strefie ochrony konserwatorskiej B2 zawiera § 11.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| 3. | MPZP miejscowości Zdów w Gminie Włodowice   | 139/XIX/2004 z 7.12.2004 r. | <p>1. Obejmuje się ochroną następujące obiekty, ze względu na ich wartość kulturową:</p> <p>1) dom Zdów nr 11, razem z piwnicą (ul. Topolowa 9) - oznaczenie na rysunku planu w granicach terenu 8MN1.</p> <p>2) dom Zdów nr 20 (ul. Wesoła 8) - oznaczenie na rysunku planu w granicach terenu 14MN1,</p> <p>3) dom Zdów nr 25 (ul. Wesoła 18) - oznaczenie na rysunku planu w granicach terenu 14MN1.</p> <p>4) dom Zdów nr 27 (ul. Wesoła 22) - oznaczenie na rysunku planu w granicach terenu 14MN1,</p> <p>5) dom Zdów nr 47 (ul. Wesoła 62) - oznaczenie na rysunku planu w granicach terenu 15MN1.</p> <p>6) dom Zdów nr 61 (ul. Wesoła 15) - oznaczenie na rysunku planu w granicach terenu 17MN1.</p> <p>2. Dla obiektów objętych ochroną ustala się:</p> <p>1) pozwolenie na budowę lub rozbiórkę po uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,</p> <p>2) utrzymanie starodrzewu (o ile nie stanowi zagrożenia bezpieczeństwa ludzi).</p> <p>3. W celu ochrony walorów widokowych i ekspozycji dominant krajobrazowych wprowadza się strefę ochrony konserwatorskiej K. Dla terenów znajdujących się w strefie K ustala się:</p> <p>1) zakaz zabudowy,</p> <p>2) zakaz nowych zalesień i wprowadzania zwartych grup zadrzewień,</p> <p>3) zakaz lokalizacji obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej mogących stanowić zagrożenie dla walorów widokowych,</p> <p>4. W celu zachowania historycznych układów przestrzennych miejscowości wprowadza się strefę ochrony konserwatorskiej B2. Strefa B2 obejmuje cały teren U2, 2W, 12MN1, 15MN1, 16MN1, 17MN1, 18MN1, 20MN1 oraz część terenu 13MN1, 14MN1 i 19MN1. 5. Dla terenów znajdujących się w strefie B2 ustala się:</p> <p>1) ustala się utrzymanie historycznej linii zabudowy,</p> <p>2) rozbiórki zniszczonych budynków zabudowy tradycyjnej posiadających walory historyczne i architektoniczne mogą być dokonywane po sporządzeniu uproszczonej dokumentacji rozbiórkowej w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,</p> <p>3) w sytuacjach uzasadnionych małą powierzchnią działki dopuszcza się budowę nowych obiektów kubaturowych w granicy działki pod warunkiem:</p> <p>a) zachowania ładu przestrzennego wraz z nakazem zharmonizowania i ujednolicenia rozwiązań architektonicznych po obu stronach granicy działki w zakresie wysokości i proporcji brył, kącie nachylenia połaci dachowych, rodzaju i koloru materiałów wykończeniowych na elewacjach i dachach budynków, proporcji i podziałów otworów okiennych i drzwiowych,</p> <p>b) niedopuszczenia do utworzenia się zabudowy szeregowej,</p> <p>c) spełnienia warunków wynikających z przepisów odrębnych,</p> <p>d) ochrony interesu osób trzecich w obszarze oddziaływania obiektu. 4) określenie wymaganych gabarytów dla zabudowy w strefie ochrony konserwatorskiej B2 zawiera § 11.</p> |
| 4. | MPZP miejscowości Skalka w Gminie Włodowice | 137/XIX/2004 z 7.12.2004 r. | <p>1. W celu ochrony walorów widokowych i ekspozycji dominant krajobrazowych wprowadza się strefę ochrony konserwatorskiej K. Dla terenów znajdujących się w strefie K ustala się:</p> <p>1) zakaz zabudowy,</p> <p>2) zakaz nowych zalesień i wprowadzania zwartych grup zadrzewień,</p> <p>3) zakaz lokalizacji obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej mogących stanowić zagrożenie dla walorów widokowych.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| 5. | MPZP miejscowości                           | 133/XIX/2004                | 1. Obejmuje się ochroną następujące obiekty, ze względu na ich wartość kulturową:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |

|    |                                                     |                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|----|-----------------------------------------------------|--------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|    | Hucisko w Gminie Włodowice                          | z 7.12.2004 r.                 | <p>1) dom drewniany Hucisko nr 59 - oznaczenie na rysunku planu w granicach terenu 9MN1.</p> <p>2. Dla obiektów objętych ochroną ustala się:</p> <p>1) pozwolenie na budowę lub rozbiorę po uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,</p> <p>2) utrzymanie starodrzewu (o ile nie stanowi zagrożenia bezpieczeństwa ludzi).</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| 6. | MPZP miejscowości Morsko w Gminie Włodowice         | 132/XIX/2004<br>z 7.12.2004 r. | <p>1. Obejmuje się ochroną następujące obiekty, ze względu na ich wartość kulturową:</p> <p>1) kapliczka słupowa - oznaczenie na rysunku planu w granicach terenu 3MN1.</p> <p>2. Dla obiektów objętych ochroną ustala się:</p> <p>1) pozwolenie na budowę lub rozbiorę po uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,</p> <p>2) utrzymanie starodrzewu (o ile nie stanowi zagrożenia bezpieczeństwa ludzi).</p> <p>3. W celu ochrony relikwów historycznego osadnictwa i domniemyanych relikwów archeologicznych wprowadza się strefę obserwacji archeologicznej OW. Strefa OW nie obejmuje wyznaczonych w planie terenów zabudowy. 4. Dla terenów znajdujących się w strefie OW ustala się:</p> <p>1) wszelka działalność inwestycyjna naruszająca strukturę gruntu może być prowadzona wyłącznie pod nadzorem archeologiczno-konserwatorskim po uzyskaniu pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz po uprzednim przeprowadzeniu badań archeologicznych,</p> <p>2) w czasie prowadzenia prac ziemnych w przypadku natrafienia na: kości, warstwy zmuszającego drewna, skorupy lub inne artefakty należy natychmiast przerwać prace i wezwać Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w celu oceny wartości znaleziska,</p> <p>5. W celu zachowania historycznych układów przestrzennych miejscowości wprowadza się strefę ochrony konserwatorskiej B2. Strefa B2 obejmuje cały teren 2U3 i część terenu 1MN1, 2MN1 i 3MN1.</p> <p>6. Dla terenów znajdujących się w strefie B2 ustala się:</p> <p>1) ustala się utrzymanie historycznej linii zabudowy,</p> <p>2) rozbiorę zniszczonych budynków zabudowy tradycyjnej posiadających walory historyczne i architektoniczne mogą być dokonywane po sporządzeniu uproszczonej dokumentacji rozbiorowej w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,</p> <p>3) w sytuacjach uzasadnionych małą powierzchnią działki dopuszcza się budowę nowych obiektów kubaturowych w granicy działki pod warunkiem:</p> <p>a) zachowania ładu przestrzennego wraz z nakazem zharmonizowania i ujednolicenia rozwiązań architektonicznych po obu stronach granicy działki w zakresie wysokości i proporcji brył, kącie nachylenia połaci dachowych, rodzaju i koloru materiałów wykończeniowych na elewacjach i dachach budynków, proporcji i podziałów otworów okiennych i drzwiowych,</p> <p>b) niedopuszczenia do utworzenia się zabudowy szeregowej,</p> <p>c) spełnienia warunków wynikających z przepisów odrębnych,</p> <p>d) ochrony interesu osób trzecich w obszarze oddziaływania obiektu.</p> <p>4) określenie wymaganych gabarytów dla zabudowy w strefie ochrony konserwatorskiej B2 zawiera § 11.</p> |
| 7. | MPZP miejscowości Góra Włodowska w Gminie Włodowice | 135/XIX/2004<br>z 7.12.2004 r. | <p>1. Obejmuje się ochroną następujące obiekty, ze względu na ich wartość kulturową:</p> <p>1) kaplica murowana - oznaczenie na rysunku planu w granicach terenu 1U3,</p> <p>2) kapliczka słupowa ul. Polna - oznaczenie na rysunku planu w granicach terenu 27MN1,</p> <p>3) zagroda ul. Myszkowska 35 - oznaczenie na rysunku planu w granicach terenu 23MN1.</p> <p>2. Dla obiektów objętych ochroną ustala się:</p> <p>1) pozwolenie na budowę lub rozbiorę po uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,</p> <p>2) utrzymanie starodrzewu (o ile nie stanowi zagrożenia bezpieczeństwa ludzi).</p> <p>3. W celu ochrony relikwów historycznego osadnictwa i domniemyanych relikwów archeologicznych wprowadza się strefę obserwacji archeologicznej OW. Tereny zabudowy objęte strefą OW - część terenu 27MN1, 28MN1 i 29MN1.</p> <p>4. Dla terenów znajdujących się w strefie OW ustala się:</p> <p>1) wszelka działalność inwestycyjna naruszająca strukturę gruntu może być prowadzona wyłącznie pod nadzorem archeologiczno-konserwatorskim po uzyskaniu pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz po uprzednim przeprowadzeniu badań archeologicznych,</p> <p>2) w czasie prowadzenia prac ziemnych w przypadku natrafienia na: kości, warstwy zmuszającego drewna, skorupy lub inne artefakty należy natychmiast przerwać prace i wezwać Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w celu oceny wartości znaleziska,</p> <p>5. W celu zachowania historycznych układów przestrzennych miejscowości wprowadza się strefę ochrony konserwatorskiej B2. Strefa B2 obejmuje cały teren U2, 1U3, 21MN1, 23MN1, 24MN1, 26MN1 oraz część terenu 20MN1, 22MN1 i 28MN1.</p> <p>6. Dla terenów znajdujących się w strefie B2 ustala się:</p> <p>1) ustala się utrzymanie historycznej linii zabudowy,</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |

|    |                                                |                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|----|------------------------------------------------|-----------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|    |                                                |                             | <p>2) rozbiórki zniszczonych budynków zabudowy tradycyjnej posiadających walory historyczne i architektoniczne mogą być dokonywane po sporządzeniu uproszczonej dokumentacji rozbiórkowej w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,</p> <p>3) w sytuacjach uzasadnionych małą powierzchnią działki dopuszcza się budowę nowych obiektów kubaturowych w granicy działki pod warunkiem:</p> <p>a) zachowania ładu przestrzennego wraz z nakazem zharmonizowania i ujednolicenia rozwiązań architektonicznych po obu stronach granicy działki w zakresie wysokości i proporcji brył, kącie nachylenia połaci dachowych, rodzaju i koloru materiałów wykończeniowych na elewacjach i dachach budynków, proporcji i podziałów otworów okiennych i drzwiowych,</p> <p>b) niedopuszczenia do utworzenia się zabudowy szeregowej,</p> <p>c) spełnienia warunków wynikających z przepisów odrębnych,</p> <p>d) ochrony interesu osób trzecich w obszarze oddziaływania obiektu.</p> <p>4) określenie wymaganych gabarytów dla zabudowy w strefie ochrony konserwatorskiej B2 zawiera § 11.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| 8. | MPZP miejscowości Włodowice w Gminie Włodowice | 134/XIX/2004 z 7.12.2004 r. | <p>1. Na obszarze objętym planem występują obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków:</p> <p>1) układ urbanistyczny w miejscowości Włodowice - nr rej. 121/78 - oznaczony na rysunku planu strefą ochrony konserwatorskiej B. Strefa ochrony konserwatorskiej B układu urbanistycznego w miejscowości Włodowice obejmuje cały teren 1ZP, 2ZP, 3ZP, 1U2, 4U3, 21MN1, 30MN1, 31MN1, 32MN1, 34MN1, 35MN1, 36MN1 oraz część terenu 5U3, 7U3, 20MN1, 22MN1, 24MN1, 26MN1, 28MN1, 29MN1, 33MN1.</p> <p>2) kościół św. Bartłomieja - nr rej. 123/76, w granicach terenu 1U2.</p> <p>2. Dla układu urbanistycznego w miejscowości Włodowice objętego strefą ochrony konserwatorskiej B ustala się:</p> <p>1) utrzymanie zachowanego rozplanowania dawnego miasta Włodowice,</p> <p>2) utrzymanie istniejących podziałów własnościowych i historycznej linii zabudowy w pierzejach rynku i wychodzących z rynku ulic,</p> <p>3) w sytuacjach uzasadnionych małą powierzchnią działki dopuszcza się budowę nowych obiektów kubaturowych w granicy działki pod warunkiem:</p> <p>a) zachowania ładu przestrzennego wraz z nakazem zharmonizowania i ujednolicenia rozwiązań architektonicznych po obu stronach granicy działki w zakresie wysokości i proporcji brył, kącie nachylenia połaci dachowych, rodzaju i koloru materiałów wykończeniowych na elewacjach i dachach budynków, proporcji i podziałów otworów okiennych i drzwiowych,</p> <p>b) niedopuszczenia do utworzenia się zabudowy szeregowej,</p> <p>c) spełnienia warunków wynikających z przepisów odrębnych,</p> <p>d) ochrony interesu osób trzecich w obszarze oddziaływania obiektu,</p> <p>4) określenie wymaganych gabarytów dla zabudowy w strefie ochrony konserwatorskiej B zawiera § 11,</p> <p>5) nakaz stosowania w elewacjach zewnętrznych budynków materiałów tradycyjnych lub zbliżonych do tradycyjnych,</p> <p>6) zakaz stosowania sidingu,</p> <p>7) zakaz wprowadzania ogrodzeń z paneli betonowych,</p> <p>8) ustala się stosowanie reklam, szyldów, oświetlenia a także detali architektonicznych i obiektów małej architektury nadających rynkowi i przyległym ulicom jednolity charakter,</p> <p>9) nakaz uzgadniania lokalizacji inwestycji z wojewódzkim konserwatorem zabytków,</p> <p>10) wszelkie roboty budowlane podejmowane w granicach zabytkowego układu urbanistycznego wymagają uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków,</p> <p>3. Dla kościoła św. Bartłomieja w miejscowości Włodowice ustala się:</p> <p>1) pełną ochronę zabytkowego obiektu na podstawie przepisów odrębnych,</p> <p>2) wszelkie roboty budowlane podejmowane przy zabytku a także w otoczeniu zabytku wymagają uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków,</p> <p>3) utrzymanie historycznej struktury przestrzennej w niezmienionym kształcie oraz rewaloryzacja tzn. przywrócenie i utrwalenie historycznie ukształtowanych walorów zespołu przestrzennego oraz jego funkcjonalnej i kompozycyjnej integracji z całością układu,</p> <p>4. Obejmuje się ochroną następujące obiekty i obszary, ze względu na ich wartość kulturową:</p> <p>1) pozostałości zespołu pałacowego (ruina pałacu, park i oficyna) - oznaczenie na rysunku planu w granicach terenu 7U3,</p> <p>2) plebania - oznaczenie na rysunku planu w granicach terenu 26MN1,</p> <p>3) dom ul. Krakowska 10 - oznaczenie na rysunku planu w granicach terenu 35MN1,</p> <p>4) dom ul. Żarecka 53 - oznaczenie na rysunku planu w granicach terenu 11MN1.</p> <p>5. Dla obiektów i obszarów objętych ochroną ustala się:</p> <p>1) pozwolenie na budowę lub rozbiórkę po uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,</p> <p>2) utrzymanie starodrzewu (o ile nie stanowi zagrożenia bezpieczeństwa ludzi),</p> <p>3) nakaz uzgadniania wycinek starodrzewu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.</p> |

|    |                                                 |                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|----|-------------------------------------------------|-----------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|    |                                                 |                             | <p>6. Obejmuje się ochroną cmentarz katolicki, oznaczony na rysunku planu strefą ochrony konserwatorskiej B1 w granicach terenu ZC, dla którego ustala się:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1) zachowanie nagrobków sprzed 1939 r. oraz kaplicy cmentarnej,</li> <li>2) utrzymanie rozplanowania cmentarza i starodrzewu (o ile nie stanowi zagrożenia bezpieczeństwa ludzi),</li> <li>3) nakaz uzgadniania wycinek starodrzewu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.</li> </ol> <p>7. W celu ochrony walorów widokowych i ekspozycji dominant krajobrazowych wprowadza się strefę ochrony konserwatorskiej K. Dla terenów znajdujących się w strefie K ustala się:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1) zakaz zabudowy,</li> <li>2) zakaz nowych zalesień i wprowadzania zwartych grup zadrzewień,</li> <li>3) zakaz lokalizacji obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej mogących stanowić zagrożenie dla walorów widokowych,</li> </ol> <p>8. W celu ochrony relikwów historycznego osadnictwa i domniemanych relikwów archeologicznych wprowadza się strefę obserwacji archeologicznej OW. Tereny zabudowy objęte strefą OW - część terenu 41MN1, 42MN1, 43MN1 i 11MN2.</p> <p>9. Dla terenów znajdujących się w strefie OW ustala się:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1) wszelka działalność inwestycyjna naruszająca strukturę gruntu może być prowadzona wyłącznie pod nadzorem archeologiczno-konserwatorskim po uzyskaniu pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz po uprzednim przeprowadzeniu badań archeologicznych,</li> <li>2) w czasie prowadzenia prac ziemnych w przypadku natrafienia na: kości, warstwy zmurowanego drewna, skorupy lub inne artefakty należy natychmiast przerwać prace i wezwać Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w celu oceny wartości znaleziska,</li> </ol> <p>10. W celu zachowania historycznych układów przestrzennych miejscowości wprowadza się strefę ochrony konserwatorskiej B2. Strefa B2 obejmuje cały teren 1U3, 2U3, 11MN1, 12MN1, 13MN1 oraz część terenu 8MN1, 10MN1, 14MN1, 19MN1, 20MN1, 24MN1.</p> <p>11. Dla terenów znajdujących się w strefie B2 ustala się:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1) ustala się utrzymanie historycznej linii zabudowy,</li> <li>2) rozbiórki zniszczonych budynków zabudowy tradycyjnej posiadających walory historyczne i architektoniczne mogą być dokonywane po sporządzeniu uproszczonej dokumentacji rozbiórkowej w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,</li> <li>3) w sytuacjach uzasadnionych małą powierzchnią działki dopuszcza się budowę nowych obiektów kubaturowych w granicy działki pod warunkiem: <ol style="list-style-type: none"> <li>a) zachowania ładu przestrzennego wraz z nakazem zharmonizowania i ujednolicenia rozwiązań architektonicznych po obu stronach granicy działki w zakresie wysokości i proporcji brył, kącie nachylenia połaci dachowych, rodzaju i koloru materiałów wykończeniowych na elewacjach i dachach budynków, proporcji i podziałów otworów okiennych i drzwiowych,</li> <li>b) niedopuszczenia do utworzenia się zabudowy szeregowej,</li> <li>c) spełnienia warunków wynikających z przepisów odrębnych,</li> <li>d) ochrony interesu osób trzecich w obszarze oddziaływania obiektu.</li> </ol> </li> <li>4) określenie wymaganych gabarytów dla zabudowy w strefie ochrony konserwatorskiej B2 zawiera § 11.</li> </ol> |
| 9. | MPZP miejscowości Rzędkowice w Gminie Włodowice | 138/XIX/2004 z 7.12.2004 r. | <p>1. Obejmuje się ochroną następujące obiekty, ze względu na ich wartość kulturową:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1) dom Rzędkowice nr 25 (ul. Stawowa 5) - oznaczenie na rysunku planu w granicach terenu 12MN1,</li> <li>2) dom Rzędkowice nr 52 - oznaczenie na rysunku planu w granicach terenu 17MN1,</li> <li>3) dom Rzędkowice nr 58 (ul. Wiejska 43) - oznaczenie na rysunku planu w granicach terenu 13MN1,</li> <li>4) dom Rzędkowice nr 64 (ul. Wiejska 47) - oznaczenie na rysunku planu w granicach terenu 13MN1,</li> <li>5) dom Rzędkowice nr 87 (ul. Jurajska 47) - oznaczenie na rysunku planu w granicach terenu 8MN1,</li> <li>6) dom Rzędkowice nr 94 (ul. Wiejska - oznaczenie na rysunku planu w granicach terenu 13MN1,</li> <li>7) dom Rzędkowice nr 138 (ul. Jurajska 46) - oznaczenie na rysunku planu w granicach terenu 7MN1,</li> <li>8) dom Rzędkowice nr 162 (ul. Jurajska 70) - oznaczenie na rysunku planu w granicach terenu 5MN1.</li> </ol> <p>2. Dla obiektów objętych ochroną ustala się:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1) pozwolenie na budowę lub rozbiórkę po uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,</li> <li>2) utrzymanie starodrzewu (o ile nie stanowi zagrożenia bezpieczeństwa ludzi).</li> </ol> <p>3. W celu ochrony walorów widokowych i ekspozycji dominant krajobrazowych wprowadza się strefę ochrony konserwatorskiej K. Dla terenów znajdujących się w strefie K ustala się:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1) zakaz zabudowy,</li> <li>2) zakaz zalesień i wprowadzania zwartych grup zadrzewień,</li> <li>3) zakaz lokalizacji obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej mogących stanowić zagrożenie dla walorów widokowych,</li> </ol> <p>4. W celu ochrony rozpoznanych obszarów i potencjalnych obszarów eksploracji archeologicznej wprowadza się strefę ochrony konserwatorskiej W. Strefa</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |

|     |                                                                                                  |                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|-----|--------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|     |                                                                                                  |                                 | <p>W obejmuje 2 stanowiska (wielokulturowe) - jaskinie w Skałach Rzędkowickich wraz z przyległymi platformami i półkami skalnymi. Strefa W nie obejmuje wyznaczonych w planie terenów zabudowy.</p> <p>5. Dla terenów znajdujących się w strefie W ustala się:</p> <p>1) ochronę przed dewastacją, spowodowaną pracami naruszającymi strukturę gruntu z wyłączeniem prac polowych,</p> <p>2) wszelka działalność inwestycyjna naruszająca strukturę gruntu wymaga pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.</p> <p>6. W celu ochrony relikwów historycznego osadnictwa i domniemanych relikwów archeologicznych wprowadza się strefę obserwacji archeologicznej OW. Strefa OW nie obejmuje wyznaczonych w planie terenów zabudowy.</p> <p>7. Dla terenów znajdujących się w strefie OW ustala się:</p> <p>1) wszelka działalność inwestycyjna naruszająca strukturę gruntu może być prowadzona wyłącznie pod nadzorem archeologiczno-konserwatorskim po uzyskaniu pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz po uprzednim przeprowadzeniu badań archeologicznych,</p> <p>2) w czasie prowadzenia prac ziemnych w przypadku natrafienia na: kości, warstwy zmurszałego drewna, skorupy lub inne artefakty należy natychmiast przerwać prace i wezwać Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w celu oceny wartości znaleziska,</p> <p>8. W celu zachowania historycznych układów przestrzennych miejscowości wprowadza się strefę ochrony konserwatorskiej B2. Strefa B2 obejmuje cały teren 6MN1 i 13MN1 oraz część terenu U1, 5MN1, 7MN1, 12MN1, 16MN1, 17MN1. 9. Dla terenów znajdujących się w strefie B2 ustala się:</p> <p>1) ustala się utrzymanie historycznej linii zabudowy,</p> <p>2) rozbioru zniszczonych budynków zabudowy tradycyjnej posiadających walory historyczne i architektoniczne mogą być dokonywane po sporządzeniu uproszczonej dokumentacji rozbiorowej w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,</p> <p>3) w sytuacjach uzasadnionych małą powierzchnią działki dopuszcza się budowę nowych obiektów kubaturowych w granicy działki pod warunkiem: a) zachowania ładu przestrzennego wraz z nakazem zharmonizowania i ujednolicenia rozwiązań architektonicznych po obu stronach granicy działki w zakresie wysokości i proporcji brył, kącie nachylenia połaci dachowych, rodzaju i koloru materiałów wykończeniowych na elewacjach i dachach budynków, proporcji i podziałów otworów okiennych i drzwiowych,</p> <p>b) niedopuszczenia do utworzenia się zabudowy szeregowej,</p> <p>c) spełnienia warunków wynikających z przepisów odrębnych,</p> <p>d) ochrony interesu osób trzecich w obszarze oddziaływania obiektu.</p> <p>4) określenie wymaganych gabarytów dla zabudowy w strefie ochrony konserwatorskiej B2 zawiera § 11.</p> |
| 10. | MPZP miejscowości Morsko w gminie Włodowice obejmującej fragmenty obszaru miejscowości Morsko    | 236/XXXVII/2010 z 27.10.2010 r. | -                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| 11. | MPZP miejscowości Hucisko w gminie Włodowice obejmującej fragmenty obszaru miejscowości Hucisko. | 235/XXXVII/2010 z 27.10.2010 r. | -                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| 12. | MPZP miejscowości Zdów w gminie Włodowice obejmującej fragmenty obszaru miejscowości Zdów        | 24/V/2011 z 30.03.2011 r.       | <p>1. Ustala się strefę ochrony konserwatorskiej K – walorów widokowych i ekspozycji dominant krajobrazowych.</p> <p>2. Dla terenów znajdujących się w strefie K ustala się:</p> <p>1) zakaz zabudowy;</p> <p>2) zakaz nowych zalesień i wprowadzania zwartych grup zadrzewień;</p> <p>3) zakaz lokalizacji obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej mogących stanowić zagrożenie dla walorów widokowych.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| 13. | MPZP miejscowości Rudniki w gminie Włodowice obejmującej fragmenty                               | 25/V/2011 z 30.03.2011 r.       | <p>1. Ustala się strefę ochrony konserwatorskiej K – walorów widokowych i ekspozycji dominant krajobrazowych.</p> <p>2. Dla terenów znajdujących się w strefie K ustala się:</p> <p>1) zakaz zabudowy;</p> <p>2) zakaz nowych zalesień i wprowadzania zwartych grup zadrzewień;</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |

|     |                                                                                                                                                           |                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|-----|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|     | obszaru miejscowości Rudniki.                                                                                                                             |                                   | 3) zakaz lokalizacji obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej mogących stanowić zagrożenie dla walorów widokowych.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| 14. | MPZP Włodowice w gminie Włodowice obejmującej fragmenty obszaru miejscowości Włodowice.                                                                   | 26/V/2011<br>z 30.03.2011 r.      | 1. Tereny o symbolach identyfikacyjnych 9MN/RM i 10MN/RM znajdują się w obrębie układu urbanistycznego w miejscowości Włodowice, wpisanego do rejestru zabytków – nr rej. 121/78, objętego strefą ochrony konserwatorskiej B. W terenach tych ustala się:<br>1) utrzymanie zachowanego rozplanowania dawnego miasta Włodowice;<br>2) utrzymanie istniejących podziałów własnościowych i historycznej linii zabudowy w pierzejach rynku i wychodzących z rynku ulic;<br>3) w sytuacjach uzasadnionych małą powierzchnią działki dopuszcza się budowę nowych obiektów kubaturowych w granicy działki pod warunkiem ujednolicenia rozwiązań architektonicznych po obu stronach granicy działki w zakresie wysokości i proporcji brył, kącie nachylenia połaci dachowych, rodzaju i koloru materiałów wykończeniowych na elewacjach i dachach budynków, proporcji i podziałów otworów okiennych i drzwiowych;<br>2. Ustala się strefę ochrony konserwatorskiej K – walorów widokowych i ekspozycji dominant krajobrazowych.<br>3. Dla terenów znajdujących się w strefie K ustala się:<br>1) zakaz zabudowy;<br>2) zakaz nowych zalesień i wprowadzania zwartych grup zadrzewień;<br>3) zakaz lokalizacji obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej mogących stanowić zagrożenie dla walorów widokowych. |
| 15. | MPZP o Gminy Włodowice, dla obszaru położonego w miejscowościach Rzędkowice i Hucisko w rejonie drogi łączącej drogę wojewódzką nr 792 z ul. Modrzewiową. | 188/XXIII/2017<br>z 31.08.2017 r. | -                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| 16. | MPZP dla fragmentów obszaru miejscowości Parkoszowice w Gminie Włodowice                                                                                  | 95/XI/2019<br>z 10.12.2019 r.     | 1) w terenie 3MN1 oznacza się na rysunku planu stanowisko archeologiczne,<br>2) ustala się granice archeologicznej strefy ochrony konserwatorskiej oznaczone na rysunku planu, obejmujące obszar, w którym prace ziemne należy prowadzić z uwzględnieniem ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 r., poz. 2067 z późn. zm.).                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| 17. | MPZP dla fragmentów obszaru miejscowości Morsko w Gminie Włodowice                                                                                        | 90/XI/2019<br>z 10.12.2019 r.     | 1) w strefie historycznych układów przestrzennych obejmującej zgodnie z oznaczeniem na rysunku planu część terenu 5MN1 oraz teren 4KD2:<br>a) ustala się stosowanie w wykończeniach elewacji budynku tradycyjnych materiałów budowlanych (drewno, kamień, cegła, szkło) lub materiałów o wyglądzie materiałów tradycyjnych,<br>b) ustala się zachowanie układu i cech zabudowy, w tym usytuowania zabudowy gospodarczej i garażowej na zapleczu budynków mieszkalnych,<br>c) ustala się możliwość lokalizacji zabudowy o nie więcej niż dwóch kondygnacjach nadziemnych, w tym poddasze użytkowe.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| 18. | MPZP dla fragmentów obszaru miejscowości Rzędkowice w Gminie Włodowice                                                                                    | 94/XI/2019<br>z 10.12.2019 r.     | 1) ustala się granice strefy „OW” obserwacji archeologicznej oznaczone na rysunku planu, obejmujące obszar prawdopodobnego występowania reliktywów archeologicznych na części terenu 5MN1 oraz w terenach 1MN3, 1KDW, w którym prace ziemne należy prowadzić z uwzględnieniem ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 r., poz. 2067 z późn. zm.).                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| 19. | MPZP dla fragmentów obszaru miejscowości Góra Włodowska w Gminie Włodowice                                                                                | 91/XI/2019<br>z 10.12.2019 r.     | -                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| 20. | MPZP dla fragmentów obszaru miejscowości Rudniki w Gminie Włodowice                                                                                       | 92/XI/2019<br>z 10.12.2019 r.     | 1) wskazuje się następujący obszar i obiekt zabytkowy wpisany do rejestru zabytków pod numerem A/560/95 - dwór w zespole dworsko-parkowym, który zgodnie z oznaczeniem na rysunku planu obejmuje teren 2U,<br>2) zasady ochrony obiektu, o którym mowa w pkt 1 zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 r., poz. 2067 z późn. zm.),<br>3) ustala się granicę strefy „B” ochrony konserwatorskiej oznaczonej na rysunku planu, obejmującej park znajdujący się w terenie 2ZP, 2U, 1IK1 oraz na                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |

|     |                                                                        |                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|-----|------------------------------------------------------------------------|------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|     |                                                                        |                                    | <p>części terenów 1P1, 6KD5, 7KDW, 7KD5,</p> <p>4) w granicach strefy „B” ochrony konserwatorskiej, o której mowa w pkt 3 ustala się ochronę drzewostanu z dopuszczeniem wymiany i uzupełnień, przy czym w terenach 7KDW i 7KD5 dopuszcza się wymianę i uzupełnienia gatunkami drzew takich jak kasztanowiec, klon i jesion,</p> <p>5) ustala się granice strefy „OW” obserwacji archeologicznej oznaczone na rysunku planu, obejmujące obszar prawdopodobnego występowania reliktywów archeologicznych na części terenów 8MN1, 3P4, 2R2, 1WS, 5KDW oraz w terenach 1RM/MN, 2RM/MN, 4P1, w którym prace ziemne należy prowadzić z uwzględnieniem ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 r., poz. 2067 z późn. zm.).</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| 21. | MPZP dla fragmentów obszaru miejscowości Skalka w Gminie Włodowice     | 93/XI/2019<br>z 10.12.2019 r.      | -                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| 22. | MPZP dla fragmentów obszaru miejscowości Hucisko w Gminie Włodowice    | 137/XV/2020<br>z 13.05.2020 r.     | -                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| 23. | MPZP dla fragmentów obszaru miejscowości Włodowice w Gminie Włodowice  | 223/XXIV/2021<br>z 16.06.2021 r.   | <p>1) wskazuje się następujący obszar zabytkowy wpisany do rejestru zabytków:</p> <p>a) część historycznego układu urbanistycznego Włodowic, który zgodnie z oznaczeniem na rysunku planu obejmuje teren 4KD2 oraz część terenu 8MNU;</p> <p>2) dla części terenu 8MNU położonej w oznaczonych na rysunku planu granicach obszaru zabytkowego wpisanego do rejestru zabytków ustala się:</p> <p>a) formę dachów spadzistych z równoległym położeniem kalenicy dachu budynku w stosunku do drogi w terenie 4KD2,</p> <p>b) zabudowę o nie więcej niż 3 kondygnacjach nadziemnych, w tym poddasze użytkowe;</p> <p>3) ustala się ochronę:</p> <p>a) cmentarza rzymskokatolickiego oznaczonego na rysunku planu na części terenu 1ZC wraz z częścią terenu 2IK1, w zakresie: - zachowania „in situ” nagrobków sprzed 1939 r.,</p> <p>- ochrony starodrzewu z dopuszczeniem uzupełnień rodzimymi gatunkami drzew i krzewów,</p> <p>- ochrony układu kompozycyjnego kwater, alejek,</p> <p>b) kaplicy cmentarnej oznaczonej na rysunku planu w granicach terenu 1ZC, w zakresie:</p> <p>- zachowania kształtu bryły budynku, formy i spadków dachów (z tolerancją do <math>\pm 5^\circ</math>),</p> <p>- zachowania elewacji z kamienia i cegły,</p> <p>- zachowania kompozycji elewacji i elementów wystroju;</p> <p>4) w strefie ochrony krajobrazu obejmującej zgodnie z oznaczeniem na rysunku planu część terenów 2R1 oraz teren 3R1, 6KDW ustala się zakaz lokalizacji zieleni wysokiej;</p> <p>5) ustala się granice strefy „OW” obserwacji archeologicznej oznaczone na rysunku planu, obejmujące obszar prawdopodobnego występowania reliktywów archeologicznych na części terenów 13MNU, 7KD2, w którym prace ziemne należy prowadzić z uwzględnieniem ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. z 2021 r., poz. 710).</p> |
| 24. | MPZP dla fragmentów obszaru miejscowości Zdów w Gminie Włodowice       | 222/XXIV/2021<br>z 16.06.2021 r.   | <p>1) w strefie historycznych układów przestrzennych obejmującej zgodnie z oznaczeniem na rysunku planu część terenów 1RM/MN:</p> <p>a) ustala się stosowanie w wykończeniach elewacji budynku tradycyjnych materiałów budowlanych (drewno, kamień, cegła, szkło) lub materiałów o wyglądzie materiałów tradycyjnych,</p> <p>b) ustala się stosowanie stonowanej kolorystyki elewacji budynków,</p> <p>c) ustala się zachowanie układu i cech zabudowy, w tym usytuowania zabudowy gospodarczej i garażowej na zapleczu budynków mieszkalnych,</p> <p>d) ustala się możliwość lokalizacji zabudowy o nie więcej niż dwóch kondygnacjach nadziemnych, w tym poddasze użytkowe.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| 25. | MPZP dla fragmentów obszaru miejscowości Rzędkowice w Gminie Włodowice | 339/XXXVII/2022<br>z 29.11.2022 r. | <p>1. Ustala się ochronę obiektów:</p> <p>1) dom przy ul. Jurajskiej 46 oznaczony nr 1 na rysunku planu w granicach terenu 10MN1;</p> <p>2) dom przy ul. Jurajskiej 47, oznaczony nr 2 na rysunku planu w granicach terenu 6MN1;</p> <p>3) dom przy ul. Jurajskiej 70, oznaczony nr 3 na rysunku planu w granicach terenu 7MN1;</p> <p>4) dom przy ul. Wiejskiej 7, oznaczony nr 4 na rysunku planu w granicach terenu 13MN1;</p> <p>5) dom przy ul. Wiejskiej 43, oznaczony nr 5 na rysunku planu w granicach terenu 13MN1;</p> <p>6) dom przy ul. Wiejskiej 47, oznaczony nr 6 na rysunku planu w granicach terenu 14MN1.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |

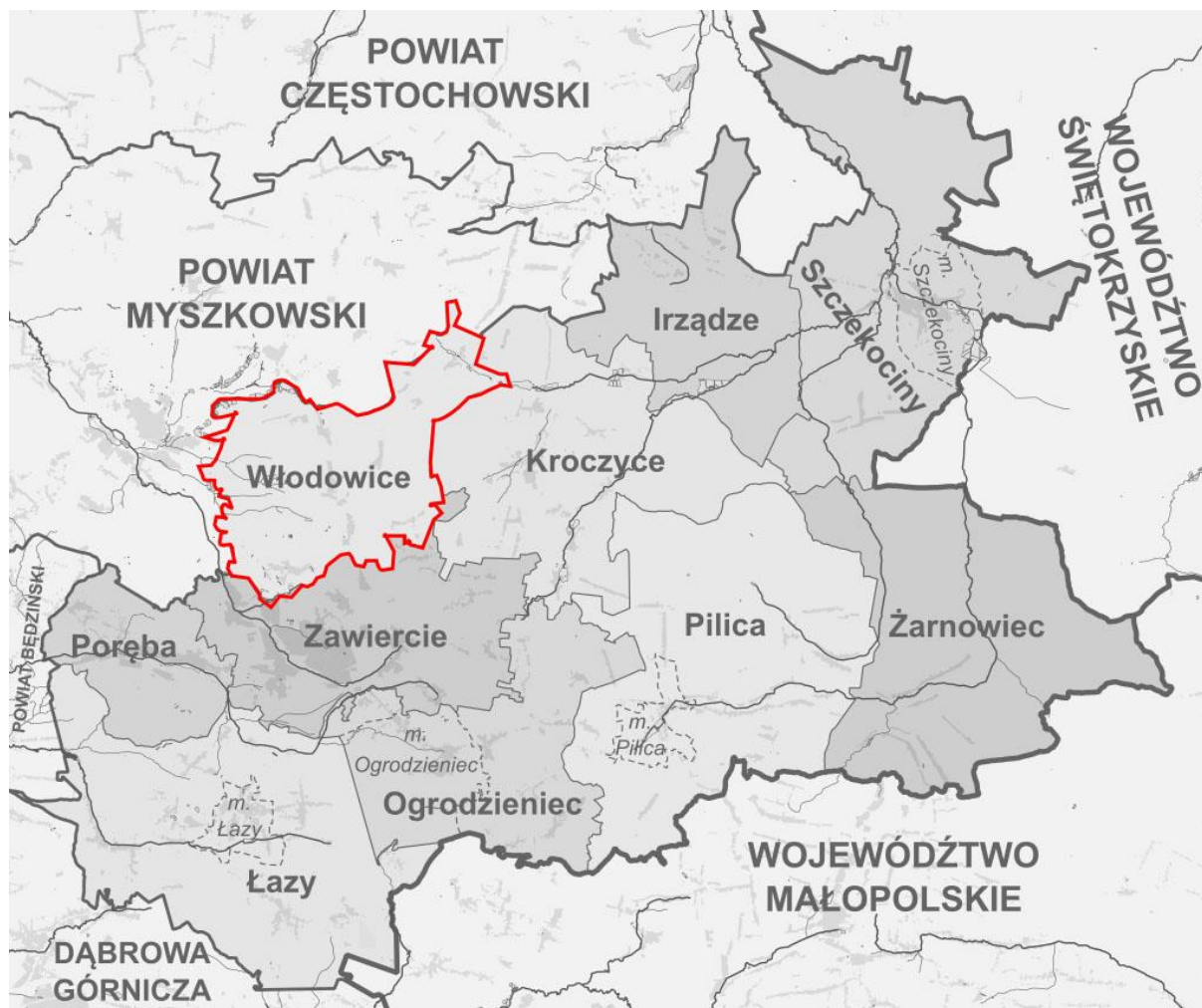
|     |                                                                            |                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|-----|----------------------------------------------------------------------------|---------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|     |                                                                            |                                 | <p>2. Dla obiektów, o których mowa w ust. 1:</p> <p>1) ustala się zachowanie kształtu bryły budynku w zakresie gabarytów, szerokości, długości, wysokości, powierzchni zabudowy oraz kształtu i geometrii dachu;</p> <p>2) ustala się zachowanie rodzaju pokrycia dachów, przy czym dopuszcza się zmianę pokrycia dachowego z użyciem materiału o wyglądzie i kolorze zgodnym z materiałem oryginalnym;</p> <p>3) ustala się zachowanie kompozycji i wystroju elewacji w zakresie: detalu architektonicznego, historycznej stolarki okiennej i drzwiowej z możliwością jej wymiany przy zachowaniu sposobu rozmieszczenia, wymiarów i podziałów stolarki okiennej i drzwiowej;</p> <p>4) ustala się stosowanie materiałów wykończenia elewacji o wyglądzie i kolorze zgodnym z materiałem oryginalnym.</p> <p>3. Ustala się ochronę strefy historycznego układu przestrzennego, której granica oznaczona na rysunku planu obejmuje części terenów 8MN1, 9MN1, 10MN1, 13MN1, 14MN1, 15MN1, 21MN1, 1MNU, 1KD3, 5KD5, 7KD5, 8KD5, 6KDW, 7KDW, 8KDW, dla których:</p> <p>1) nakazuje się utrzymanie istniejących zadrzewień z dopuszczeniem ich wymiany związanej z zabiegami pielęgnacyjnymi oraz wymiany w przypadku wycięcia drzew, które zagrażały bezpieczeństwu ruchu kołowego lub pieszego;</p> <p>2) w terenach zabudowy ustala się:</p> <p>a) stosowanie w wykończeniach elewacji budynku tradycyjnych materiałów budowlanych (drewno, kamień, cegła, szkło) lub materiałów o wyglądzie materiałów tradycyjnych,</p> <p>b) stosowanie stonowanej kolorystyki elewacji budynków.</p> <p>4. Ustala się granice stref „OW” obserwacji archeologicznej obejmujące obszar: stanowiska archeologicznego nr:</p> <p>1) AZP 92-52/6.2, oznaczone na rysunku planu na części terenu 14MN1;</p> <p>2) AZP 92-52/8.4, oznaczone na rysunku planu na części terenu 14MN1.</p> <p>5. W obszarach znajdujących się w granicach stref „OW”, o których mowa w ust. 4 obowiązuje prowadzenie prac ziemnych z uwzględnieniem ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. z 2022 r. poz. 840).</p> |
| 26. | MPZP dla fragmentów obszaru miejscowości Góra Włodowska w Gminie Włodowice | 337/XXXVII/2022 z 29.11.2022 r. | <p>1. Ustala się ochronę obiektu zagrody przy ul. Myszkowskiej 35, oznaczonej nr 1 na rysunku planu w granicach terenu 17RM/MN.</p> <p>2. Dla obiektu, o którym mowa w ust. 1 ustala się zachowanie kształtu bryły budynków w zakresie gabarytów, szerokości, długości, wysokości, powierzchni zabudowy oraz kształtu i geometrii dachu.</p> <p>3. Ustala się ochronę strefy historycznego układu przestrzennego, której granica oznaczona na rysunku planu obejmuje tereny 1U, 17RM/MN, 18RM/MN, 19RM/MN, 2KD6, 3KD6 oraz części terenów 15RM/MN, 21RM/MN, 2MN1, 3MN1, 1KD3, 2KD5, 3KD5, 5KD5, dla których:</p> <p>1) nakazuje się utrzymanie istniejących zadrzewień z dopuszczeniem ich wymiany związanej z zabiegami pielęgnacyjnymi oraz wymiany w przypadku wycięcia drzew, które zagrażały bezpieczeństwu ruchu kołowego lub pieszego;</p> <p>2) w terenach zabudowy ustala się:</p> <p>a) stosowanie w wykończeniach elewacji budynku tradycyjnych materiałów budowlanych (drewno, kamień, cegła, szkło) lub materiałów o wyglądzie materiałów tradycyjnych,</p> <p>b) stosowanie stonowanej kolorystyki elewacji budynków.</p> <p>4. Ustala się granice strefy „OW” obserwacji archeologicznej obejmującej obszar stanowiska archeologicznego nr AZP 91-51/4.1, oznaczone na rysunku planu na części terenów 21RM/MN, 22RM/MN, 1WS</p> <p>5. W obszarach znajdujących się w granicach strefy „OW”, o której mowa w ust. 4 obowiązuje prowadzenie prac ziemnych z uwzględnieniem ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. z 2022 r. poz. 840).</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| 27. | MPZP dla fragmentu obszaru miejscowości Parkoszowice w Gminie Włodowice    | 338/XXXVII/2022 z 29.11.2022 r. | <p>1. Ustala się ochronę domu przy ul. Wiejskiej 68, oznaczonego nr 1 na rysunku planu w granicach terenu 6MNU.</p> <p>2. Dla obiektu, o którym mowa w ust. 1 ustala się zachowanie kształtu bryły budynku w zakresie gabarytów, szerokości, długości, wysokości, powierzchni zabudowy oraz kształtu i geometrii dachu.</p> <p>3. Ustala się ochronę strefy historycznego układu przestrzennego, której granica oznaczona na rysunku planu obejmuje tereny 1U, 2U, 2MNU, 3MNU, 4MNU, 5MNU, 1KD6, 2KD6, 3KD6 oraz części terenów 1MNU, 6MNU, 2MN1, 5MN1, 8MN1, 11MN1, 12MN1, 1KD2, 1KD5, 2KD5, 4KD5, 5KD5, 4KD6, 4KDW dla których:</p> <p>1) nakazuje się utrzymanie istniejących zadrzewień z dopuszczeniem ich wymiany związanej z zabiegami pielęgnacyjnymi oraz wymiany w przypadku wycięcia drzew, które zagrażały bezpieczeństwu ruchu kołowego lub pieszego;</p> <p>2) w terenach zabudowy ustala się:</p> <p>a) stosowanie w wykończeniach elewacji budynku tradycyjnych materiałów budowlanych (drewno, kamień, cegła, szkło) lub materiałów o wyglądzie materiałów tradycyjnych,</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |

|     |                                                                       |                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|-----|-----------------------------------------------------------------------|---------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|     |                                                                       |                                 | <p>b) stosowanie stonowanej kolorystyki elewacji budynków.</p> <p>4. Ustala się granice stref „OW” obserwacji archeologicznej obejmujące obszar: stanowiska archeologicznego nr:</p> <p>1) AZP 92-52/1.1, oznaczone na rysunku planu na części terenu 13MN1, 14MN1, 7R1, 7KD5;</p> <p>2) AZP 92-52/3.3, oznaczone na rysunku planu na części terenu 6MN1, 7MN1, 3KD5.</p> <p>5. W obszarach znajdujących się w granicach stref „OW”, o których mowa w ust. 4 obowiązuje prowadzenie prac ziemnych z uwzględnieniem ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. z 2022 r. poz. 840).</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| 28. | MPZP dla fragmentów obszaru miejscowości Włodowice w Gminie Włodowice | 340/XXXVII/2022 z 29.11.2022 r. | <p>1. Wskazuje się następujące obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków pod nr:</p> <p>1) A/792/2021 – kościół parafialny pw. św. Bartłomieja w ramach ogrodzenia, który zgodnie z oznaczeniem na rysunku planu znajduje się w granicach terenu 4U;</p> <p>2) A/121/76 – układ urbanistyczny w ramach historycznego założenia miejskiego, który zgodnie z oznaczeniem na rysunku planu obejmuje tereny 21MNU, 25MNU, 4U, 1KOR, 2KOR, 13KD5, 1KD3, 3KD6 oraz części terenów 2U, 5U, 19MNU, 20MNU, 22MNU, 24MNU, 28MNU, 29MNU, 2KD2, 4KD2, 2KD3, 11KD5, 14KD5, 15KD5, 7KDW;</p> <p>3) A/122/76 – pozostałości parku w zespole pałacowym, który zgodnie z oznaczeniem na rysunku planu znajduje się w granicach terenu 5U.</p> <p>2. W odniesieniu do obiektów i obszarów, o których mowa w ust. 1 obowiązuje stosowanie przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. z 2022 r. poz. 840).</p> <p>3. W terenach zabudowy 21MNU, 4U oraz na części terenów 2U, 5U, 19MNU, 20MNU, 22MNU, 24MNU, 25MNU, 28MNU, 29MNU położonych w granicach obszaru wpisanego do rejestru zabytków, o którym mowa w ust. 1 pkt 2:</p> <p>1) ustala się stosowanie kolorystyki elewacji zewnętrznych budynków w odcieniach bieli, jasnej szarości, jasnego beżu oraz dopuszcza się kolorystykę wynikającą ze stosowania materiałów takich jak drewno, cegła, kamień;</p> <p>2) zakazuje się stosowania pokryć dachów z blachy falistej i trapezowej;</p> <p>3) zakazuje się stosowania pokrycia elewacji budynków w formie okładzin i paneli z tworzyw sztucznych, blachy falistej i trapezowej;</p> <p>4) nakazuje się sytuowanie budynków gospodarczych na zapleczu działek w drugiej linii zabudowy;</p> <p>5) ustala się stosowanie dachów symetrycznych dwuspadowych lub wielospadowych, o kącie nachylenia głównych połaci dachowych 25°-40°, z dopuszczeniem dachów o innym kącie nachylenia głównych połaci dachowych dla budynków garażowych i gospodarczych usytuowanych na zapleczu działek w drugiej linii zabudowy;</p> <p>6) ustala się maksymalną wysokość zabudowy dla nowo lokalizowanych budynków nie większą niż 10 m.</p> <p>4. Ustala się ochronę obiektów:</p> <p>1) ruiny pałacu przy ul. Krakowskiej 24 oznaczone nr 2 na rysunku planu w granicach terenu 5U;</p> <p>2) plebania przy ul. Krakowskiej 1, oznaczona nr 1 na rysunku planu w granicach terenu 2U;</p> <p>3) dom przy ul. Ogrodowej 27, oznaczony nr 3 na rysunku planu w granicach terenu 14MNU;</p> <p>4) dom przy ul. Ogrodowej 31, oznaczony nr 4 na rysunku planu w granicach terenu 15MNU;</p> <p>5) młyn przy ul. Ogrodowej 31, oznaczony nr 5 na rysunku planu w granicach terenu 15MNU;</p> <p>6) dom przy ul. Rynek 19, oznaczony nr 6 na rysunku planu w granicach terenu 25MNU;</p> <p>7) dom przy ul. Rynek 21, oznaczony nr 7 na rysunku planu w granicach terenu 25MNU.</p> <p>5. Dla obiektu, o którym mowa w ust. 4 pkt 1 obowiązują ustalenia zawarte w § 14.</p> <p>6. Dla obiektów, o których mowa w ust. 4 pkt 2, 3, 4, 5, 6, 7:</p> <p>1) ustala się zachowanie kształtu bryły budynku w zakresie gabarytów, szerokości, długości, wysokości, powierzchni zabudowy oraz kształtu i geometrii dachu;</p> <p>2) ustala się stosowanie kolorystyki elewacji zewnętrznych budynków w odcieniach bieli, szarości, grafitu, beżu oraz dopuszcza się kolorystykę wynikającą ze stosowania materiałów takich jak drewno, cegła, kamień;</p> <p>3) ustala się zachowanie kompozycji i wystroju elewacji w zakresie: detalu architektonicznego, historycznej stolarki okiennej i drzwiowej z możliwością jej wymiany przy zachowaniu sposobu rozmieszczenia, wymiarów i podziałów stolarki okiennej i drzwiowej.</p> <p>7. Ustala się ochronę strefy historycznego układu przestrzennego, której granica oznaczona na rysunku planu obejmuje tereny 1U, 12MNU, 13MNU, 1KD6, 2KD6 oraz części terenów 5MNU, 6MNU, 11MNU, 18MNU, 19MNU, 20MNU, 2KD2, 3KD2, 2KD3, 8KD5, 9KD5, dla których:</p> <p>1) nakazuje się utrzymanie istniejących zadrzewień z dopuszczeniem ich wymiany związanej z zabiegami pielęgnacyjnymi oraz wymiany w przypadku wycięcia drzew, które zagrażały bezpieczeństwu ruchu kołowego lub pieszego;</p> <p>2) w terenach zabudowy:</p> <p>a) ustala się stosowanie kolorystyki elewacji zewnętrznych budynków w odcieniach bieli, szarości, grafitu, beżu oraz dopuszcza się kolorystykę wynikającą</p> |

|  |  |  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|--|--|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  |  |  | <p>ze stosowania materiałów takich jak drewno, cegła, kamień,</p> <p>b) zakazuje się stosowania pokryć dachów z blachy falistej i trapezowej,</p> <p>c) zakazuje się stosowania pokrycia elewacji budynków w formie okładzin i paneli z tworzyw sztucznych, blachy falistej i trapezowej,</p> <p>d) nakazuje się sytuowanie budynków gospodarczych na zapleczu działek w drugiej linii zabudowy.</p> <p>8. Ustala się granice strefy „OW” obserwacji archeologicznej obejmującej obszar stanowiska archeologicznego nr AZP 92-52/24.1, oznaczone na rysunku planu na części terenu 5U.</p> <p>9. W obszarach znajdujących się w granicach strefy „OW”, o której mowa w ust. 8 obowiązuje prowadzenie prac ziemnych z uwzględnieniem ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. z 2022 r. poz. 840).</p> |
|--|--|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

## 5.2 Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

### 5.2.1 Charakterystyka gminy



Ryc. 1. Gmina Włodowice na tle Powiatu Zawierciańskiego.

Gmina Włodowice położona jest w północno-wschodniej części województwa śląskiego, w odległości ok. 60 km od stolicy Górnego Śląska – Katowic i ok. 50 km od Częstochowy. Administracyjnie gmina należy do powiatu zawierciańskiego. Gmina ma powierzchnię 76,8 km<sup>2</sup> zamieszkuje ją zgodnie ze stanem na dzień 31.12.2023 r. - 5080 osób. Gmina graniczy z następującymi gminami: Kroczyce, Myszków, Niegowa, Zawiercie, Żarki.

W skład gminy wiejskiej wchodzi 10 miejscowości leżących nieopodal lub na szlakach jury Krakowsko-Częstochowskiej, należą do nich: Góra Włodowska, Hucisko, Kopaniny, Morsko, Parkoszowice, Rudniki, Rzędkowice, Skalka, Włodowice, Zdów.

Pod względem fizyczno-geograficznym gmina położona jest na pograniczu dwóch makroregionów – Wyżyny Woźnicko-Wieluńskiej i Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Wyżynę Woźnicko-Wieluńską obejmującą zachodnią część gminy reprezentuje mezoregion Obniżenie Górnej Warty, tworzący wypreparowaną w mało odpornych ilach jurajskich bruzdą morfologiczną. Wyżyna Krakowsko-Częstochowska, której częścią jest tutaj Wyżyna Częstochowska, obejmuje wschodnie rejony gminy i przedstawia się w postaci falisto-pagórkowatej, miejscami wyrównanej powierzchni wierzchowiny jurajskiej, opadającej wyraźnym progiem morfologicznym w stronę Obniżenia Górnej Warty za zachodzie. Gminny krajobraz urozmaicają wzgórza wapienne oraz płaskie suche doliny wypełnione piaskami.

Grunty leśne zajmują powierzchnię 2 922 ha, co stanowi ponad 38% ogólnej powierzchni gminy. Lasy porastają najgęściej zachodnią część gminy, położoną w rejonie Obniżenia Górnej Warty (ok 70% lasów całej gminy). W strukturze własności przeważają lasy prywatne. Drzewostan tworzą lasy sosnowe oraz mniejsze skupiska lasów liściastych z dominującą buczyną, występują ponadto lasy sosnowo-bukowe, domieszkę w strukturze stanowią brzoza, świerk, jawor i marginalnie kilka innych gatunków.

Około 90% powierzchni gminy objętych jest ochroną. Część wschodnią obejmuje Park Krajobrazowy Orlich Gniazd, w przybliżeniu pokrywający się z obszarem Wyżyny Częstochowskiej występującym na terenie gminy. Zdecydowana większość pozostałego obszaru objęta jest otuliną Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych.

Największą i najdłuższą rzeką przepływającą przez teren gminy (3,5 km) jest Białka Zdowska. Największymi ciekami powierzchniowymi prowadzącymi są Parkoszowski Potok, Potok Budzisko oraz Potok z Góry Włodowskiej. Na terenie gminy występuje kilka niewielkich zbiorników wód stojących (zalew rekreacyjny na Parkoszowskim Potoku, kompleks stawów hodowlanych w okolicach Góry Włodowskiej, zarośnięte rozlewisko w Zdowie)

## 5.2.2 Rys historyczny<sup>2</sup>

Wsie połączone aktualnie w ramach tej samej jednostki administracyjnej, historycznie należały do kilku odrębnych majątków ziemskich, a także kilku gmin. O ile bowiem Rudniki, Parkoszowice, Skalka i Góra Włodowska odnotowywane są w źródłach jako przynależne do dóbr Włodowice, o tyle miejscowość Zdów należała do klucza bobolickiego i wraz z Huciskiem objęta była zasięgiem gminy Niegowa. Historia wsi Morsko związana jest z kolei z dziejami pobliskiego zamku Bąkowiec, a także z dobrami skarżycznymi. Rzędkowice natomiast przynależały niegdyś do gminy Kroczyce.

Historia miejscowości położonych w obrębie gminy jest dla nas uchwytana w źródłach pisanych od pierwszej połowy XIII w. Warto jednak zaznaczyć, iż badania archeologiczne przynoszą informacje o wcześniejszej historii tych ziem. W 1954 r. w schronisku skalnym w Rzędkowicach (tzw. Rzędkowski Okiennik) przeprowadzone zostały badania wykopaliskowe. Ślady obecności człowieka odkryte w trakcie tych prac pochodziły z okresu neolitu (kultura ceramiki sznurowej), z późnego okresu halsztackiego (kultura łużycka), a także z późnego średniowiecza. Zabytki datowane na tą ostatnią fazę zasiedlenia schroniska związane były według badaczy z przylegającym do skały gródkiem. Do najciekawszych znalezisk zaliczają się jednak te pochodzące z wczesnej epoki żelaza. Obok skorup naczyń związanych z kulturą łużycką, odnaleziono bowiem scytyjskie grociki strzał wykonane z brązu i kości. Nosiły one wyraźne ślady uszkodzeń, które musiały powstać w czasie, gdy najeźdźcy scytyjscy ostrzeliwali z łuków grupę ludności chroniącej się w tym miejscu, a strzały uderzały o skałę.

Istnieją jedynie niepotwierdzone badaniami naukowymi hipotezy dotyczące początków samej miejscowości Włodowice. Badacz dziejów Zagłębia Dąbrowskiego, Marian Kantor-Mirski, wyraził opinię, iż pierwotna słowiańska osada mogła być zlokalizowana bardziej na wschód w stosunku do swojego dzisiejszego położenia, o czym świadczyć miały pozostałości wałów i fos. Sugeruje on także, iż duże znaczenie (m.in. kultowe) mogła mieć Góra Głowienna (Głowienna).

Warto podkreślić, iż od średniowiecza teren ten związany był z ziemią krakowską. To właśnie biskup Krakowa, Iwo Odrowąż, w dokumencie wydanym w 1220 r. wymienia Włodowice jako jedną z wsi książęcych oddających dziesięciny klasztorowi kanoników regularnych w Mstowie. Jeszcze w XIII w. miejscowość, a szczególnie tutejsza drewniana świątynia, została zniszczona w wyniku najazdów tatarskich. Kościół odbudowano w 1305 r. Przełomowy dla historii Włodowic był wiek XIV. W 1327 r. nastąpiła zmiana właściciela dóbr. Król Władysław Łokietek przekazał wówczas klasztorowi w Mstowie wsie Komorniki, Morsko i Skarżyce, przejmując w zamian Włodowice i Parkoszowice. Obie miejscowości przeszły w 1386 r. w posiadanie rodu Włódków herbu Sulima. Prawdopodobnie osada dysponowała już wówczas prawami miejskimi, choć dokładna data ich nadania nie jest znana. Przypuszczalnie fakt ten należałoby datować, podobnie jak powstanie parafii, na panowanie króla Kazimierza Wielkiego. Po 1373 r. parafia Włodowice, należąca do dekanatu

<sup>2</sup> Na podstawie Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Włodowice n lata 2014-2017.

lelowskiego, jest już odnotowywana w źródłach pisanych. Obejmowała ona początkowo wszystkie miejscowości położone w obrębie dzisiejszej gminy, choć w ostatniej ćwierci XVI w. wieś Zdów należała już do parafii Niegowa.

Właściciele dóbr włodowickich, w tym Włodowic, Rudnik, Parkoszowic i Góry Włodowskiej, zmieniali się dość szybko na przestrzeni kolejnych stuleci. Wypada tu wymienić przede wszystkim rajców krakowskich, Imbrama i Piotra Salomonowiczów herbu Łabędź, którzy w 1470 r. nabyli wymienione miejscowości od Bartosza Włodka z Ogrodzieńca. Klucz bobolicki należał w tym czasie najpierw do księcia Władysława Opolczyka (lata 1370-1385), a następnie był dzielony między kolejnych spadkobierców. Właścicielami wsi Zdów byli więc pod koniec XIV w. i w XV w. Andrzej Schoen z Barlabas herbu Amadej (po 1385 r.), Stanisław Szafraniec herbu Strykoń, Mściwój z Wierzchowiska herbu Lis, Andrzej Trestka herbu Gryf i jego synowie (w latach 1447-1484) i rodzina Rzeszowskich, która jednak dość szybko (1486 r.) odsprzedała dobra, wraz ze Zdowem, Mikołajowi Krezie herbu Ostoja. Od 1625 r. dobra bobolickie należały do rodziny Myszkowskich herbu Jastrzębiec. Ród Rzeszowskich w 2 połowie XV w. przejął także Włodowice z przyległymi wsiami, choć majątek ten pozostał w ich rękach tylko do 1492 r., gdy przeszedł w posiadanie rodziny Pileckich. Od nich w 1523 r. dobra włodowickie nabyli Bonarowie, wywodzący się z niemieckiego rodu mieszczańskiego, który osiadł w Polsce i uzyskał tutaj duży majątek, znaczenie oraz polskie szlachectwo. Na swoich ziemiach Bonarowie próbowali wprowadzać arianizm, przekształcając w 1571 r. kościoły w Ogrodzieńcu, Włodowicach, Kromoławie i Bydlinie w zbory. Dopiero w 1594 r., kiedy właścicielem rozległego majątku (w tym Włodowic, Rudnik, Parkoszowic, Góry Włodowskiej) był wojewoda krakowski Mikołaj Firlej, miejscowa świątynia została przywrócona Kościołowi katolickiemu. W 1629 r. została wzniesiona nowa świątynia, do której budowy ponownie użyto drewna. W tym samym czasie miały także miejsce zmiany własności wsi Morsko, na początku XVII w. została ona bowiem włączona do klucza bąkowieckiego i wraz z zamkiem znalazła się w rękach rodziny Giebułtowskich, a następnie Heppenów.

Oprócz informacji o zmieniających się posesorach poszczególnych majątków ziemskich, ze źródeł pisanych możemy zaczerpnąć także dane na temat obiektów położonych na terenie dzisiejszej gminy. W czasach Kazimierza Wielkiego w Zdowie miały istnieć dwa młyny na rzece, która dziś nazywana jest Białką, a która wówczas nosiła nazwę Zdów. U schyłku XVI w. (a być może i wcześniej) istniała we Włodowicach szkoła, w której nauczyciel opłacany był przez miejscowego proboszcza. Nowy budynek szkolny został wystawiony po 1781 r. przez księdza Ignacego Czechowskiego. We Włodowicach istniał także szpital. Ufundował go w 1603 r., na działkach kupionych od Stanisława Porka z Góry Włodowskiej, ksiądz Henryk Firlej, późniejszy arcybiskup gnieźnieński, zarządzający wówczas dobrami swojego zmarłego brata, Mikołaja. Po prawej stronie drogi prowadzącej z Włodowic do Góry Włodowskiej miał istnieć kościół p.w. św. Barbary. Czas jego powstania nie jest znany. Jeszcze w 1723 r. został tam ufundowany nowy ołtarz, jednak w 1782 r. kościół był już bardzo zniszczony.

W XVI i 1j połowie XVII w. na pewno istniała już we Włodowicach siedziba właścicieli lub zarządców dóbr. Została ona wzniesiona z drewna modrzewiowego na miejscu, na którym obecnie usytuowane są ruiny pałacu.

W posiadaniu rodziny Firlejów Włodowice pozostawały do 1669 r., kiedy w wyniku zawartej transakcji przeszły wraz z przyległościami na własność kasztelana krakowskiego Stanisława Warszackiego herbu Abdank. Zapewne to właśnie jego należy uważać za fundatora pałacu wzniesionego w miejscu dawnego drewnianego dworu. Okolicznością, która niewątpliwie przyczyniła się do podjęcia decyzji o wzniesieniu nowej siedziby, był fakt, iż Włodowice, i sam drewniany dwór, ucierpiały w wyniku „potopu” szwedzkiego. Poprzez spadki i posagi dobra włodowickie przejęła u schyłku XVII w. rodzina Męcińskich herbu Poraj. Do rodziny należały także pobliskie Żarki oraz dobra bobolickie wraz ze Zdowem. Warto nadmienić, że w okresie XVII i XVIII w. pałac we Włodowicach dwukrotnie miał gościć królów Polski, w 1683 r. Jana III Sobieskiego zmierzającego w kierunku Wiednia i w 1734 r. Augusta III Sasa, który po koronacji udawał się do Częstochowy. Po trzecim rozbiórze Polski w 1795 r. Włodowice wraz z przyległymi terenami znalazły się pod władzą pruską. Na mocy kolejnych podziałów dokonanych po krótkim funkcjonowaniu Księstwa Warszawskiego oraz po kongresie wiedeńskim (1815 r.) region znalazł się w granicach Królestwa Polskiego, a zarazem pod zaborem rosyjskim.

W 1816 r. majątek włodowicki znalazł się częściowo drogą dziedziczenia, częściowo wykupu w rękach rodziny Szembeków herbu własnego. Po śmierci Ignacego Józefa Szembeka w 1835 r., a następnie zawarciu małżeństwa między jego córką, Ludwiką, a Józefem Poleskim w 1837 r., Włodowice stały się własnością rodziny Poleskich herbu Poraj. Nie jest więc przypadkiem, iż w obecnym herbie gminy Włodowice figuruje pięciopłatkowa srebrna róża na czerwonym polu, czyli herb szlachecki używany zarówno przez rodzinę Męcińskich, jak i Poleskich. W tym samym czasie (1 połowa XIX w.) właścicielem majątku w Rudnikach była rodzina Taszyckich herbu Strzemię. Dobra rudnickie przejął prawdopodobnie najpierw Józef Taszycki, następnie generał Gabriel Taszycki, a po nim jego syn, Michał i córka, Aniela. Zaangażowaniu Michała Taszyckiego Rudniki zawdzięczają utworzenie w latach 1817-1818 trzyklasowej szkoły elementarnej. Sam fundator zmarł młodo w 1832 r., szkoła jednak funkcjonowała dalej, choć jej pierwotna siedziba istniejąca w pobliżu dworu została zniszczona w czasie drugiej wojny światowej (w 1940 r.).

Podobnie jak wiele innych miasteczek Królestwa Polskiego, w wyniku represji po powstaniu styczniowym, w 1870 r. Włodowice utraciły prawa miejskie. Druga połowa XIX w. związana była z działalnością na tym terenie Michała Poleskiego (1839-1917). Po ukończeniu studiów przyrodniczych (m.in. we Francji), udziale w powstaniu styczniowym i uwolnieniu z Cytadeli Warszawskiej, Poleski osiadł w rodzinnym majątku, a w pałacu urządził laboratorium fizyczne, chemiczne, bibliotekę, zgromadził tutaj także zbiory obrazujące bogactwo przyrodnicze najbliższej okolicy. Kolekcja ta została przeniesiona następnie do dworu Poleskich w Rokitnie Szlacheckim, co nastąpiło najprawdopodobniej w pierwszych latach XX w. W czasie pierwszej wojny światowej rodzina Poleskich przeniosła się do Warszawy, a majątek we Włodowicach został odsprzedany hrabinie Marii Elwirze O'Rourke.

W międzyczasie nastąpiły zmiany podziału administracyjnego w Królestwie Polskim. Początkowo teren obecnej gminy wchodził w skład województwa krakowskiego, przemianowanego następnie na gubernię krakowską a później kielecką. W 1845 r. została ona włączona do guberni radomskiej. Istotne zmiany wprowadziła reforma z 1867 r. W obrębie nowej guberni piotrkowskiej powstał powiat (ros. ujezd) będziński, obejmujący gminę Włodowice (miasto Włodowice oraz m.in. wsie Rudniki, Parkoszowice, Skalka, Góra Włodowska) i gminę Niegowa (wraz z Huciskiem i Zdowem). Gmina Kroczyce położona była w tej samej guberni, lecz w powiecie olkuskim.

W XVIII i XIX w. obszar dzisiejszej gminy zdecydowanie nie był zamożny, nie posiadał także wielu mieszkańców. W samych Włodowicach, liczących pod koniec XIX w. ok. 1341 mieszkańców, poza pałacem i kościołem, wybudowanym w 1703 r., wszystkie budynki były drewniane. W ostatnich dekadach XIX w. wieś Góra Włodowska liczyła 418 mieszkańców (dodatkowo 14 w folwarku), Parkoszowice 319 mieszkańców (i 10 w folwarku), Rudniki 497 mieszkańców (i 33 w folwarku), Skalka 153 mieszkańców, Hucisko 196 mieszkańców, Zdów 286 osób (i 16 w folwarku), Rzędkowice 44 mieszkańców (istniały tu dwa folwarki – Rzędkowice i Wygoda). W latach 20-tych XIX w. Morsko liczyło 108 mieszkańców.

Intensywny rozwój przemysłu w 2 połowie XIX w. nieco zmienił strukturę gospodarczą najbliższej okolicy. Należy zaznaczyć, iż nazwy miejscowe, przede wszystkim Rudniki i Hucisko, z jednej strony są dość popularne na ziemiach polskich, z drugiej strony świadczą o tym, iż w okresie średniowiecza w regionie wydobywano i przetapiano występujące tu rudy żelaza. U schyłku XIX w. rozkwit fabryk i huty w Zawierciu, a także bliskość dużych ośrodków przemysłowych Śląska sprzyjały w sposób szczególny eksploatacji miejscowych bogactw mineralnych. Między innymi we Włodowicach i Rudnikach powstały kopalnie rudy żelaza oraz węgla brunatnego. Dobra ziemskie w Rudnikach, należące niegdyś do Taszyckich, przejął w połowie XIX w. książę Hugo von Hohenlohe zu Oehringen, który następnie odsprzedał znaczną część swojego majątku Towarzystwu Górniczo-Przemysłowemu „Saturn”. W Rudnikach funkcjonowała także należąca do wspomnianego towarzystwa Fabryka Portland – Cementu, opierająca swoją produkcję na wydobywanym w okolicy kamieniu wapiennym. Ślady stosunkowo niedawno działających kopalń, a także tradycji górniczych są na terenie gminy dostrzegalne do dziś (np. obecność hałd i wyrobisk, rozwinięty kult św. Barbary).

W czasie I wojny światowej tereny należące do gminy były obszarem intensywnych działań zbrojnych, czego śladem jest wydzielona w obrębie włodowickiego cmentarza kwatera żołnierzy armii niemieckiej i austro-węgierskiej poległych już na początku działań wojennych w 1914 r. Warto zaznaczyć, iż cmentarze z okresu pierwszej wojny światowej istniały do połowy lat 30-tych również w innych miejscowościach gminy (m.in. w Hucisku, Parkoszowicach, Morsku). Po przeprowadzeniu

akcji komasacyjnej, pochowani na nich żołnierze różnych narodowości zostali przeniesieni na wspólny cmentarz w Kotowicach. Obszar gminy Włodowice znalazł się w czasie wojny w strefie okupowanej przez Niemców. W 1916 r. przeprowadzono zmiany administracyjne, polegające na utworzeniu powiatu dąbrowskiego, do którego należały m.in. ówczesne gminy Włodowice i Niegowa.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości gmina Włodowice znalazła się w granicach województwa kieleckiego, powiatu będzińskiego, a od 1927 r. została włączona do nowopowstałego powiatu zawierciańskiego.

W czasie II wojny światowej przez teren obecnej gminy przebiegała granica III Rzeszy. W obrębie Generalnej Guberni znalazły się wsie Zdów i Hucisko, będące częścią gminy Niegowa, okręgu Radomsko, dystryktu Radom; miejscowość Góra Włodowska (oraz Góra Włodowska kolonia), jako część gminy Żarki w tym samym okręgu i dystrykcie, a także Morsko i Rzędkowice, będące częścią gminy Kroczyce, okręgu miechowskiego w dystrykcie Kraków. Natomiast ówczesna gmina Włodowice, nazywana przez Niemców Woldenstein, została wcielona do państwa niemieckiego, w ramach okręgu Zawiercie (Warthenau), rejencji Opole, prowincji Śląsk. W latach 1939-1940 obszar gminy znalazł się w strefie działania ogradzeniackiego oddziału Służby Zwycięstwu Polski, a następnie Związku Walki Zbrojnej, dowodzonego przez Jana Pakułę. Jedną z ofiar wojny był nauczyciel i kierownik szkoły powszechnej we Włodowicach, Władysław Kowal, który w 1940 r. został aresztowany przez gestapo i umieszczony najpierw w obozie w Dachau, a następnie Mauthausen-Gusen, gdzie zginął. Zamieszkujący gminę Żydzi umieszczani byli przez Niemców głównie w getcie w Myszkowie, a następnie w Żarkach. Większość z nich zginęła w 1941 r. w obozie zagłady w Treblince.

Po zakończeniu wojny gmina wraz z całym powiatem zawierciańskim została włączona do województwa śląsko-dąbrowskiego, do którego w 1951 r. dodano także gminę Kroczyce. Miejscowość Góra Włodowska w latach 1956-1973 należała do powiatu myszkowskiego, później jednak została przywrócona w granice powiatu zawierciańskiego. Wraz ze zlikwidowaniem powiatów na mocy reformy administracyjnej z 1975 r. cała gmina Włodowice została włączona do województwa częstochowskiego. Po kolejnych zmianach dokonanych w 1999 r. gmina znalazła się w granicach powiatu zawierciańskiego w województwie śląskim.

### **5.2.3 Krajobraz kulturowy i zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy**

Krajobraz kulturowy to niepowtarzalne, indywidualne oblicze miejsca, którego wizerunek jest syntezą elementów przyrody, klimatu i ukształtowania terenu oraz zachodzących na tym terenie procesów politycznych, gospodarczych, społecznych i kulturowych, związanych z aktywnością człowieka. Ujawnia się poprzez dziedzictwo materialne, kształtujące krajobraz przyrodniczy na przestrzeni dziejów oraz dziedzictwo niematerialne - zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są przekazywane z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzane przez ludzi w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Krajobraz kulturowy jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości. Ochrona dziedzictwa kulturowego, które należy przekazać przyszłym pokoleniom, jest najistotniejszym czynnikiem kształtowania tożsamości i osobowości mieszkańców, by mogli identyfikować się ze swoim miastem i siedliskiem oraz zrozumieć jego historię.

## **UKŁADY PRZESTRZENNE**

### **Historyczny układ urbanistyczny miasta Włodowice.**

W okresie średniowiecza (prawdopodobnie około połowy XIV w.) ukształtował się charakterystyczny układ centrum Włodowic, które a ż do 1870 r. posiadały prawa miejskie. Ten dawny układ urbanistyczny uchwytany jest w obrębie rynku oraz przylegających do niego i rozchodzących się od niego ulic.

Rynek przyjmuje zarys czworoboku z rozchodzącymi się od jego narożników ulicami: ul. Krakowską od strony południowo-wschodniej, ul. Żarecką od strony północno-wschodniej,

ul. Koziegłowską od strony północno-zachodniej oraz ul. Zawiercką od narożnika południowo zachodniego. Wokół rynku rozmieszczona jest obecnie i zapewne była od początku, zabudowa mieszkalna. Zgodnie z zasadami, jakimi kierowano się w kształtowaniu tego typu założeń w okresie średniowiecza, w pobliżu jednego z narożników (południowo-wschodniego) ulokowany został kościół parafialny p.w. św. Bartłomieja. W zachodniej części rynku, w miejscu zajęтым obecnie przez teren zieleni, mieściła się także siedziba władz miasta, która po 1870 r. utraciła swoją właściwą funkcję, dalej jednak nazywana była „ratuszem”. W 1934 r. budynek ten, odkupiony od właścicieli żydowskich, stał się siedzibą ochotniczej straży pożarnej, a następnie rozebrany w 1940 r.

Niewątpliwie, tak jak współcześnie, wzdłuż boków rynku biegły ulice, otaczając centralną część przeznaczoną do celów handlowych. Obecnie główny szlak komunikacyjny przecina rynek po przekątnej, prowadząc od strony południowo-zachodniej do północno-wschodniej. Zwraca uwagę fakt, iż mimo niewielkich rozmiarów samej miejscowości, rynek zajmuje stosunkowo duży obszar. Może to świadczyć o dawnej istotnej roli Włodowic w stosunkach ekonomicznych i handlowych w regionie.

Ochroną w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego objęte są także układy przestrzenne Góry Włodowskiej, Morska, Parkoszowic, Rzędkowic oraz Zdowa.

### **ARCHITEKTURA SAKRALNA**

#### **Włodowice Kościół parafialny p.w. Św. Bartłomieja Apostoła.**

W końcu XIV w. lub na pocz. XV w. powstała parafia we Włodowicach. Istniał tu kościół drewniany być może już w poł. XIII w. (wspomniany przez J. Długosza), zniszczony podczas najazdu tatarskiego w 1241 r., odbudowany w 1305 r. Kościół od 1571 r. służył jako zbór, przywrócony katolikom został w 1594 r. Kiedy kościół znacznie podupadł, w 1710 r. bp krakowski Kazimierz Łubiński polecił wybudować nowy kościół. Jego fundatorem był miejscowy proboszcz ks. Marian Kępski, kustosz kolegiaty w Pilicy. Nowy kościół (obecny) murowany, wzniesiony został w innym miejscu niż poprzedni, w latach 1701-1703. W 1772 r. nastąpiło uszkodzenie kościoła przez uderzenie pioruna, wieżę naprawiono w 1796 r. i podwyższono o ok. 4 m. W poł. XIX w. kościół był mocno zniszczony i staraniem ks. Pawła Frelka stopniowo zabezpieczony, gruntownie remontowany w latach 1898-1911 staraniem ks. Jana Opary (dobudowano wówczas kaplicę i zakrystię z przedsionkiem, podwyższono wieżę, powiększono plac przykościelny i cmentarz grzebalny, ogrodzono kamiennym murem).

Kościół usytuowany jest w niewielkim oddaleniu od południowo-wschodniego narożnika rynku we Włodowicach, przy ul. Krakowskiej. Podstawowym budulcem użytym przy jego konstrukcji był kamień wapienny, a także cegła. Ściany świątyni zostały otynkowane. Budynek jest zorientowany na osi wschód-zachód, z głównym wejściem prowadzącym poprzez kruchtę od strony zachodniej i ołtarzem głównym od strony wschodniej. W bryle budowli od strony północno-zachodniej wyróżnia się kaplica boczna, a od południowego wschodu zakrystia. Dach ponad nawą główną z wieżą i eklektycznym hełmem, natomiast od wschodu sygnaturka z hełmem ażurowym, barokowym. Kaplica boczna oraz zakrystia zostały zwieńczone dachami kopulastym i z wielobocznymi wieżyczkami. Hełm w przypadku kaplicy ma formę ostrosłupową, w przypadku zakrystii cebulastą. Kościół posiada kryptę, do której wejście otwierało się niegdyś w centralnej części nawy. Główne wejście do świątyni obramowane jest ozdobnym portalem. Jest ono zwieńczone łukiem i flankowane przez jońskie pilastry, na których spoczywa archiwolta oraz przyczółek. Po bokach wejścia, we wnękach, umieszczono figury św. Rozalii i św. Rocha. W obrębie elewacji zachodniej znajdują się także dwa balkoniki. Powyżej głównego wejścia mieszczą się okna: prostokątne i zamknięte odcinkowo; wyżej okno w kształcie biforium, flankowane przez dwie pary pilastrów i najwyżej położone, metalowe, zamontowane w 1995 r. Dodatkowe wejścia do kościoła, również z ozdobnymi portalami mieszczą się w zachodniej części ściany południowej oraz od strony zakrystii.

Świątynię postawiono na planie prostokąta o długości ok. 36,10 m i szerokości od 15 metrów (od strony krucht) do 24,10 m (od strony prezbiterium). W przyziemiu wieży oprócz krucht znajdują się także dwa pomieszczenia dostępne z zewnątrz. W samej kruchcie ulokowane jest wejście na chór i wieżę. Kościół jest jednonawowy. Jego prezbiterium ma kształt ściętego przy narożnikach

prostokąta i jest węższe od nawy głównej (ok. 10,10 m szerokości). Z nawy otwiera się od strony północnej przejście do kaplicy bocznej. Natomiast prezbiterium połączone jest od strony południowej z zakrystią. Zarówno kaplica jak i zakrystia posiadają plan sześcioboku, choć należy dodać, iż właściwa kaplica poprzedzona jest także prostokątnym przedsionkiem.

Prezbiterium posiada sklepienie krzyżowe i trzy okna. Mieszczący się w jego obrębie drewniany i polichromowany ołtarz główny jest późnobarokowy. Został on wykonany na początku XVIII w. w warsztacie Jerzego Hankisa. Obejmuje obraz Chrystusa ze św. Bartłomiejem i św. Janem Chrzcicielem, flankowany przez figury św. Piotra i Pawła oraz przez dwie pary kolumn, których kapitele łączą motywy korynckie i jońskie. W górnej części znajduje się obraz św. Barbary, rzeźby przedstawiające świętych (św. Bartłomiej, Jan Chrzciciel), putta, a także zwieńczenie z wizerunkiem Boga Ojca. W nawie głównej, która przykryta jest sklepieniem kolebkowym na gurtach z lunetami i sześcioma oknami, znajduje się pięć ołtarzy bocznych. Dwa XVIII-wieczne zostały ulokowane po bokach łuku tęczowego oddzielającego prezbiterium od nawy głównej (południowy z obrazami Matki Boskiej Częstochowskiej i Matki Boskiej Pocieszenia oraz w górnej części obrazem św. Stanisława Kostki ze św. Barbarą, a także figurami świętych (najprawdopodobniej św. Franciszka i św. Jana od Krzyża); północny z obrazami Zwiastowania i św. Anny Samotrzeciej oraz w górnej części obrazem św. Marii Magdaleny, a także figurami św. Andrzeja Apostoła oraz najprawdopodobniej św. Joachima). Kolejne dwa ołtarze, datowane na 2 połowę XIX w. usytuowano na południowym boku świątyni (wschodni z obrazami św. Franciszka i Świętej Rodziny oraz w górnej części z obrazem Matki Boskiej; zachodni z obrazem św. Józefa i św. Walentego oraz Pietą w górnej części). Natomiast jeden ołtarz z XIX w. położony jest na boku północnym i obejmuje obrazy św. Antoniego Padewskiego i św. Andrzeja Boboli oraz w górnej części wizerunek Matki Boskiej ze św. Katarzyną Sienneńską i św. Dominikiem. Również na ścianie północnej, od strony zachodniej, usytuowana jest marmurowa chrzcielnica, a przy wejściu do kaplicy bocznej drewniana ambona z figurą św. Krzysztofa na zwieńczeniu. Dodatkowy ołtarz Pana Jezusa Ukrzyżowanego umieszczony został w bocznej kaplicy.



Fot. 1. Włodowice. Kościół parafialny pw. Św. Bartłomieja (fot. autor opracowania).

Przed kościołem ulokowana jest figura Matki Bożej oraz krzyż misyjny. Poza ogrodzeniem, od strony zachodniej znajduje się też figura Chrystusa Frasobliwego umieszczona na drewnianej kolumnie. Teren kościoła ogrodzony jest murem kamiennym z metalowymi przesłami. Główna brama prowadzi od strony zachodniej. Dodatkowe mieszczą się od północnego-wschodu (od strony ul. Jurajskiej), od południowego-wschodu (od strony ul. Krakowskiej) oraz od wschodu. Ostatnia z wymienionych bram prowadzi w kierunku plebani.

Na wschód od kościoła zlokalizowana jest plebania, powstała pod koniec XIX w. (po 1888 r.) i została wybudowana ze składek mieszkańców. Jest to budynek murowany, otynkowany, parterowy, kryty dachem dwuspadowym. Główne wejście prowadzi od strony zachodniej poprzez ganek.

### **CMENTARZE**

Najcenniejszą nekropolią na terenie gminy jest cmentarz rzymskokatolicki we Włodowicach. Położony jest we wschodniej części miejscowości, ok. 300 m na północny-wschód od kościoła parafialnego, pomiędzy ul. Wschodnią, Jurajską, Robotniczą a Cmentarną. Został założony najprawdopodobniej w początkach XIX w. W latach 1898-1911 nekropolia została powiększona i ogrodzona przez ówczesnego proboszcza ks. Jana Oparę. Zajmuje ona obszar o kształcie mocno wydłużonego prostokąta o powierzchni ok. 3 ha z aleją główną biegnącą na linii wschód-zachód. Brama główna znajduje się od strony ul. Wschodniej, dodatkowe wejście mieści się na boku północno-wschodnim.

W centralnej części cmentarza, po północnej stronie głównej alei wzniesiono prawdopodobnie na przełomie XIX i XX w. kaplicę. Nosi ona tradycyjną nazwę Kaparnia. Przechowywano w niej pogrzebowy sprzęt liturgiczny, a więc i „kapy”, czyli ubrania żałobników noszących trumny w czasie pogrzebów. Murowana z kamienia wapiennego i cegły. Złożona z wyższego korpusu nawowego na rzucie prostokąta oraz niższych partii - prezbiterium od strony północnej oraz przedsionka od zachodu. Otwory okienne i drzwiowe zakończone łukiem odcinkowym, w ceglanych opaskach. Okna wielopolowe. Drzwi drewniane, dwuskrzydłowe. Korpus nawowy oraz przedsionek kryte osobnymi dachami dwuspadowymi, pokrytymi blachą. Prezbiterium kryte dachem pięciopołaciowym.



Fot. 2. Włodowice. Cmentarz rzymskokatolicki (fot. autor opracowania).

Na cmentarzu zachowało się kilka grobów z XIX w., należących głównie do okolicznego ziemiaństwa. Najstarszy grób datowany jest na 1843 r. Najstarsze pochówki rozlokowane są przede wszystkim w zachodniej części cmentarza. We wschodniej natomiast dominują groby z pierwszych dwóch dekad XX w. (szczególnie z lat 20-tych). W północno-wschodniej części nekropoli wydzielona została kwatera wojenna, stanowiąca miejsce pochówku żołnierzy armii niemieckiej i austro-węgierskiej poległych w czasie walk w 1914 r. Otoczona niskim, metalowym płotkiem. Znajduje się

na niej 30 metalowych krzyży, z zachowanymi imionami i nazwiskami poległych oraz niewielki obelisk z inskrypcją informacyjną o charakterze cmentarza. Na cmentarzu odnaleźć można także groby ofiar drugiej wojny światowej.

Cmentarze rzymskokatolickie znajdują się również w Rudnikach (przy ul. Cegielnianej) oraz w Zdowie (zachodnia część wsi, na przedłużeniu ul. Topolowej). Powstały one w czasach współczesnych (Rudniki - 1983 r.; Zdów - 1992 r.).

## **ZAŁOŻENIA REZYDENCJONALNE ORAZ ZABYTKOWA ZIELEŃ**

### **Włodowice. Zespół pałacowo-parkowy**

Pierwsze informacje o istniejącej we Włodowicach siedzibie właściciela majątku ziemskiego dotyczą połowy XVII w. Dwór wzniesiony został z drewna modrzewiowego i poważnie ucierpiał w wyniku wojny polsko-szwedzkiej w latach 1655-1660. Po sprzedaży majątku przez rodzinę Firlejów, drewniany budynek został rozebrany a na jego miejscu, najprawdopodobniej z inicjatywy nowego właściciela - Stanisława Warszyckiego, wzniesiono pałac murowany z kamienia wapiennego i cegły. Możliwe jest tylko przybliżone określenie daty tego wydarzenia: mogło ono nastąpić między 1669 r., kiedy dobra włodowickie zostały kupione przez Warszyckiego, a 1681 r., gdy kasztelan krakowski zmarł. Pałac w XVIII w., XIX w. a także w początkach XX w. był w nieznacznym stopniu przebudowywany przez rodziny Męcińskich i Poleskich, m.in. poprzez urządzenie laboratoriów w salach na piętrze zachodniego skrzydła oraz zmianę konstrukcji dachu. W latach 20- tych XX w. właścicielką pałacu była hrabina Elwira Maria O'Rourke, która wkrótce jednak odsprzedała majątek miejscowej rodzinie Filipeckich. Budowla uległa poważnym zniszczeniom w wyniku dwóch pożarów, które nastąpiły w 1935 r. oraz 1956 r. Mimo znaczących uszkodzeń, parter był w dalszym ciągu użytkowany w celach mieszkalnych i gospodarczych aż do lat 70-tych XX w. Obecnie własność Gminy Włodowice.

Budowla utrzymana była głównie w stylu barokowym, choć nadano jej później cechy klasycystyczne (głównie w elementach wystroju) a także neogotyckie (np. schodkowe ściany szczytowe). Została ona wzniesiona na planie prostokąta o wymiarach 38,5 x 19,5 m. Posiadała zwartą bryłę, z której na dłuższych bokach wyodrębniały się ryzality. Początkowo pałac kryty był dachem mansardowym. Prawdopodobnie u schyłku XIX w. lub na początku XX w. zmieniono jego konstrukcję na dwuspadową i wzniesiono wówczas schodkowe ścianki szczytowe wieńczące krótsze boki pałacu. Podobny kształt nadano także szczytom ryzalitów, które do tej pory były zaokrąglone. Elewacja frontowa i tylna były jedenastoosiowe, natomiast krótsze boki pałacu trzyosiowe. Główne wejście do budynku znajdowało się po stronie północnej. Prowadziło ono do sieni, podzielonej arkadami na trzy nawy i dzielącej budynek na dwa symetrycznie rozplanowane skrzydła. Z sieni dwa ciągi schodów wiodły na piętro w nawie wschodniej ulokowane było także zejście do piwnic. Zarówno parter, jak i piętro budynku były dwutraktowe. Pomieszczenie usytuowane na piętrze ponad sienią, miało prawdopodobnie najbardziej reprezentacyjny charakter i zaopatrzone było w wyjście na balkon. Fragmenty żeliwnej balustrady i ozdobnych wsporników balkonu są do tej pory widoczne ponad głównym wejściem do pałacu.

Gmina Włodowice w 2023 r. otrzymała dofinansowanie z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków w kwocie 489 020,00 zł na I etap prac rekonstrukcyjnych i konserwatorskich przy zabytkowym pałacu „*Remont konserwatorski, zabezpieczenie i adaptacja ruin dawnego pałacu we Włodowicach – Etap I*”.

Pałac stanowił jeden z elementów większego założenia, utrzymanego w typie *entrecour et jardin*. Przed nim rozciągał się dziedziniec, natomiast na tyłach wzdłuż obecnej ul. Jana III Sobieskiego, na skarpie opadającej w kierunku południowo-zachodnim rozmieszczony był park. Ogród lub park musiały towarzyszyć miejscowej rezydencji od początku, jednak jego forma niewątpliwie zmieniała się w kolejnych epokach.

W ostatnich latach teren ten został poddany rewaloryzacji staraniem Urzędu Gminy Włodowice przy znaczącym wsparciu Starosty Powiatu Zawierciańskiego Gabriela Dorsa, a także Wojewody Śląskiego. Prace odbywały się pod ścisłym nadzorem Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

Wyliminowano nie tylko zdziczałą część parku, ale także odsłonięto alejki, punkty widokowe, źródło wraz ze zbiornikiem wody, a także południową elewację pałacu, która od kilkudziesięciu lat zarastała drzewami skutecznie zasłaniając budowlę oraz powodując jej destrukcję.

W założeniu parkowym można dopatrywać się trójdzielnego i tarasowego układu. Pierwszy z tarasów przylegający bezpośrednio do ruin pałacu, ma niewielkie nachylenie. Spadek terenu zauważalny jest wyraźniej w centralnej części, stanowiącej taras drugi. Trzeci taras położony był od strony południowej na granicy działki. W tej części parku znajdowała się niegdyś sadzawka, obecnie dostrzegalna w terenie jako zagłębienie o nieregularnym kształcie. Plan folwarku Włodowice wykonany w 1853 r., a także ślady widoczne w terenie w postaci nagromadzenia kamienia wapiennego wskazują, że w pobliżu sadzawki, przy zachodnim boku parku mieściła się niewielka budowla na planie kwadratu. Być może był to rodzaj ogrodowej altany. Wśród nasadzeń uwagę zwraca przede wszystkim grab rosnący na pierwszym tarasie od strony zachodniej. Nosi on ślady cięć ozdobnych. Widoczne są także szpalery drzew owocowych stanowiących pozostałość po sadzie. Przed pałacem, po zachodniej stronie dziedzica usytuowana była oficyna. Był to budynek murowany, parterowy, kryty dachem dwuspadowym i podzielony na dwa pomieszczenia. Użytkowany był jeszcze do lat 70-tych XX w., jednak w ciągu kolejnych dekad uległ niemal całkowitemu zniszczeniu. Obecnie w terenie widoczne są jedynie fragmenty murów.



Fot. 3. Włodowice. Pałac (fot. autor opracowania).

#### Rudniki. Dwór wraz z parkiem

Zespół dworsko-parkowy zlokalizowany jest w północno-zachodniej części wsi Rudniki przy ul. Pomorskiej. Jego powstanie może być datowane na początek XIX w. i związane jest z rodziną Taszyckich herbu Strzemię. Majątek został przejęty najprawdopodobniej w latach 80-tych XVIII w. przez Józefa Taszyckiego, a następnie przekazany jego synowi Gabrielowi. Po jego śmierci w 1809 r. dobra dziedziczyli syn Michał oraz córka Aniela. W ich rękach nie pozostawały one jednak długo. Michał Taszycki zmarł młodo w 1832 r., natomiast jego siostra także nie osiadła w Rudnikach na stałe. Już w latach 40-tych XIX w. (prawdopodobnie po 1843 r.) jako właściciel wymieniany jest Florian Jaszewski, ale ta zmiana była jedynie tymczasowa, ponieważ około 1852 r. Jaszewski zmarł. O tym, iż został on pochowany na cmentarzu we Włodowicach świadczy fakt, iż jeszcze w 1987 r. odnotowywano istnienie tutaj fragmentu jego nagrobka (krzyż z cokołem, na którym umieszczona była inskrypcja). Wśród kolejnych posesorów znalazł się Aleksander Trzeciński a następnie Adam Jabłoński. W drugiej połowie XIX w. majątek został przejęty przez księcia Hugona von Hohenlohezu Oehringen, a u schyłku tego samego stulecia odsprzedany Towarzystwu Górniczno-Przemysłowemu

„Saturnl. W posiadaniu towarzystwa dobra znajdowały się do czasów drugiej wojny światowej. Po zakończeniu wojny aż do połowy lat 90-tych XX w. dwór należał do Państwowego Ośrodka Maszynowego. Obecnie pozostaje on w rękach prywatnych.

Zespół obejmował dwór wraz z zabudową gospodarczą oraz park. Dwór wzniesiony został na szczycie skarpy opadającej w kierunku południowym. Jego oś podłużna przebiega na linii północny zachód – południowy wschód, natomiast fasada zorientowana jest w kierunku północno-wschodnim. Do budowy użyty został miejscowy kamień wapienny oraz cegła, a cały budynek został także otynkowany. Wzdłuż wszystkich ścian zewnętrznych pod dachem, biegnie ornament arkadkowy.

Dwór nawiązuje do stylu klasycystycznego, posiada ganek wsparty na czterech kolumnach tokańskich i zwieńczony tympanonem. Częścią oryginalnego budynku są na pewno także dwa wysunięte w kierunku północnym boczne skrzydła. Ta główna część dworu posiadała jedną kondygnację. Natomiast dwukondygnacyjne budynki połączone z dworem przy jego krótszych bokach od strony południowej mogły zostać do niego dobudowane później. Przy skrzydle zachodnim została także wzniesiona tzw. stróżówka. Dwór jest dwutraktowy, podziały na poszczególne pomieszczenia są jednak raczej przypadkowe. Wnętrza są mocno zniszczone i przekształcone. W obu skrzydłach, a także w obrębie pierwszej kondygnacji przybudówki wschodniej zachowały się sklepienia kolebkowe. Ogólny stan budynku jest bardzo zły.

Park dworski, utrzymany najprawdopodobniej w tzw. stylu angielskim, rozciągał się za budynkiem na skarpie. Na dawnych mapach najbliższej okolicy widoczne są rozchodzące się gwiazdźście alejki. Obecnie układ parku jest niemal całkowicie zatarty. Widoczna jest jedynie prowadząca od strony południowej i południowo-zachodniej aleja dojazdowa do dworu. Do oryginalnych nasadzeń należą zapewne także drzewa na dziedzińcu przed dworem. Stan zły.



Fot. 4. Rudniki. Dwór (fot. autor opracowania).

### **ZABUDOWA MIESZKALNA I GOSPODARCZA**

Wśród obiektów wpisanych do GEZ znajduje się kilkanaście domów mieszkalnych, pochodzących z XX w. Większa część z nich są to budynki wzniesione z drewna z podmurówką lub posiadające mieszaną konstrukcję drewniano-murowaną. Domy murowane wznoszone były zwykle z lokalnego

kamienia wapiennego z uzupełnieniami wykonanymi z cegły. W przypadku domów we Włodowicach ul. Rynek 19 i 21 oraz ul. Ogrodowa 27, dominującym budulcem była cegła. Są to budynki parterowe, kryte dachami dwuspadowymi. Ustalenie ich dokładnego datowania przysparza trudności, są to bowiem konstrukcje bezstylowe, a tradycyjny sposób ich wznoszenia pozostawał ten sam na przestrzeni co najmniej kilku dekad. Jak podano w Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Włodowice na lata 2014-2017 informacje dotyczące daty powstania domów zapisane w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków różniły się od dat podanych przez ich mieszkańców i właścicieli. Zgodnie z uzyskanymi od nich informacjami część domów pierwotnie datowanych na okres międzywojenny mogła zostać wybudowana już po drugiej wojnie światowej (późne lata 40-te lub początek 50-tych XX w.).

Do najstarszych obiektów należą wspomniane domy ceglane przy ul. Rynek 19 i 21 we Włodowicach, które powstały na początku XX w. Z tego okresu może też pochodzić zagroda w Górze Włodowskiej (ul. Myszkowska 35), jednak tutejsza zabudowa znajduje się w złym stanie zachowania. Część obiektów została w sposób znaczący przebudowana (np. dom na ul. Skalny Widok 14 w Hucisku czy też w Rzędkowicach przy Jurajskiej 70). Szereg innych budynków drewnianych również uległ przekształceniom, związanym przede wszystkim z dostosowaniem budynków do obecnych wymagań mieszkalnych.

**Tabela 2. Obiekty mieszkalne z terenu Gminy Włodowice.**

| Lp. | Miejscowość                       | Obiekt         | Material | Czas powstania | Stan zachowania           | Fotografia                                                                            |
|-----|-----------------------------------|----------------|----------|----------------|---------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------|
| 1.  | Góra Włodowska, ul. Myszkowska 35 | Zagroda        | Drewn.   | pocz. XX w.    | zaniedbany, nieużytkowany |   |
| 2.  | Hucisko, ul. Skalny Widok 14      | Dom mieszkalny | drewn.   | l. 50. XX w.   | dobry, przebudowany       |  |
| 3.  | Rzędkowice, ul. Jurajska 46       | Dom mieszkalny | drewn.   | przed 1945 r.  | dobry                     |  |
| 4.  | Rzędkowice, ul. Jurajska 47       | Dom mieszkalny | drewn.   | ok. 1930 r.    | dobry                     |  |

|     |                                  |                                             |                 |                             |       |                                                                                       |
|-----|----------------------------------|---------------------------------------------|-----------------|-----------------------------|-------|---------------------------------------------------------------------------------------|
| 5.  | Rzędkowice,<br>ul. Jurajska 70   | Dom<br>mieszkalny                           | drewn.          | l. 30. XX w.                | dobry |    |
| 6.  | Rzędkowice,<br>ul. Wiejska 7     | Dom<br>mieszkalny                           | drewn.-<br>mur. | l. 50. XX w.                | dobry |    |
| 7.  | Rzędkowice,<br>ul. Wiejska 43    | Dom<br>mieszkalny                           | drewn.-<br>mur. | l. 50. XX w.                | dobry |    |
| 8.  | Włodowice,<br>ul. Ogrodowa<br>27 | Dom<br>mieszkalny                           | mur.            | l. 40. XX w.                | dobry |   |
| 9.  | Włodowice,<br>ul. Ogrodowa<br>31 | Dom<br>mieszkalny<br>(tzw. dom<br>młynarza) | drewn.          | 1954 r.                     | dobry |  |
| 10. | Włodowice,<br>ul. Rynek 19       | Dom<br>mieszkalny                           | mur.            | pocz. XX w.                 | dobry |  |
| 11. | Włodowice,<br>ul. Rynek 21       | Dom<br>mieszkalny                           | mur.            | pocz. XX w.<br>(po 1907 r.) | dobry |  |

|     |                        |                   |        |              |       |                                                                                     |
|-----|------------------------|-------------------|--------|--------------|-------|-------------------------------------------------------------------------------------|
| 12. | Zdów,<br>ul. Wesoła 8  | Dom<br>mieszkalny | drewn. | l. 50. XX w. | dobry |  |
| 13. | Zdów,<br>ul. Wesoła 15 | Dom<br>mieszkalny | drewn. | l. 20. XX w. | dobry |  |
| 14. | Zdów,<br>ul. Wesoła 22 | Dom<br>mieszkalny | drewn. | l. 50. XX w. | dobry |  |

Jeśli chodzi o budynki gospodarcze wpisane do gminnej ewidencji zabytków to wskazano młyn drewniany, zbożowy o napędzie elektrycznym we Włodowicach znajdujący się przy ul. Ogrodowej 31 (rozjazd z ul. Polną). W jego przypadku również zaistniałe różnice w dacie powstania zapisanej w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków a tej, podanej przez właścicieli. Według ich relacji drewniany młyn został wybudowany w 1952 r., a znajdujący się za nim dom mieszkalny (tzw. dom młynarza) wzniesiono dwa lata później. Jest to budynek drewniany, dwukondygnacyjny, założony na planie prostokąta, na kamiennej podmurówce. Szalowany deskami w układzie wertykalnym. Otwory okienne i drzwiowe prostokątne. Okna drewniane, dwu- i trzypolowe. Dach wysoki, dwuspadowy, kryty blachą, kalenica na osi wschód-zachód.



Fot. 5. Włodowice. Młyn (fot. autor opracowania).

## **OBIEKTY MAŁEJ ARCHITEKTURY**

W poszczególnych miejscowościach gminy Włodowice znajdują się liczne krzyże i kapliczki przydrożne. Zdecydowana większość z nich nie jest wpisana do gminnej ewidencji zabytków. Ich datowanie nie zawsze jest możliwe do ustalenia. Do obiektów, których datę powstania można precyzyjnie określić, należy krzyż ustawiony we Włodowicach, na skrzyżowaniu ul. Żareckiej i Ogrodowej. Towarzysząca mu tablica informuje, że krzyż został wystawiony 11 listopada 1928 r. jako upamiętnienie dziesiątej rocznicy odzyskania niepodległości. Obecnie krzyż znajduje się na terenie błoni przy Harcówce.

Warto zwrócić uwagę na murowaną kapliczkę przy ulicy Myszkowskiej we Włodowicach, jest ona charakterystycznym przykładem regionalnej małej architektury (podobnie jak kapliczka w Rudnikach), istotnej z punktu widzenia lokalnych społeczności.

Wśród kapliczek słupowych zwraca uwagę obiekt stojący na granicy miejscowości Włodowice i Morsko, datowany na 1846 r. Data powstania obiektów znajdujących się w Górze Włodowskiej (rozjazd ul. Polnej i Ogrodowej) oraz Morsku (ul. Leśna) nie została ustalona. Kapliczki ustawione na polanach leśnych są obiektami szczególnie ciekawymi jako wyraz ludowej religijności, a co za tym idzie są warte wyeksponowania. Należałoby podjąć działania związane z ich odnowieniem, a także odpowiednim oznakowaniem.

## **MIEJSCA PAMIĘCI**

Zewidencjonowane z obszaru gminy Włodowice miejsca pamięci związane są z ofiarami obydwu wojen światowych. Uwagę zwraca szczególnie dobrze utrzymana, zadbane kwatera wojenna na cmentarzu parafialnym we Włodowicach (wpisana do GEZ), w obrębie której pochowano żołnierzy armii niemieckiej i austro-węgierskiej (także dwóch żołnierzy rosyjskich o nieustalonej tożsamości) poległych w 1914 r. W obrębie kwatery znajdują murowane nagrobki z metalowymi krzyżami i tabliczkami, a także tablica pamiątkowa. Całość została obsadzona nowymi nasadzeniami i zamknięta metalowym ogrodzeniem. Pozostałe pochówki stanowiące miejsca pamięci, w większości również usytuowane na cmentarzu we Włodowicach, należą do ofiar II wojny światowej.

W Morsku, w pobliżu uczęszczanych szlaków turystycznych, mieszczą się dwie leśne mogiły żołnierzy Armii Czerwonej poległych w 1945 r. Jeden z nich oznaczony jest kamiennym krzyżem, drugi natomiast przykryty płytą i zaopatrzony w tablicę.

Upamiętnieniu osób poległych mają służyć także tablice pamiątkowe we Włodowicach i Parkoszowicach. Zestawienie najważniejszych miejsc pamięci znajduje się poniżej:

### Włodowice

- ✓ Cmentarz rzymskokatolicki, na prawo od głównej alei. Grób zbiorowy wojenny partyzantów: Stanisława Jąderko „Stefanal” (zm. 15.04.1944 r. w Żarkach) i Jana Smolenia „Słowikal” (zm. 27.07.1944 r. w bitwie pod Szczekocinami).
- ✓ Cmentarz rzymskokatolicki, krypta w kaplicy cmentarnej z prochami Władysława Kowala, kierownika szkoły we Włodowicach (zginął w niemieckim obozie Mauthausen) i Józefa Raka (zginął w niemieckim obozie koncentracyjnym).
- ✓ Cmentarz rzymskokatolicki, część północno-wschodnia. Kwatera wojenna żołnierzy armii niemieckiej i austro-węgierskiej poległych w czasie I wojny światowej w 1914 r.
- ✓ Cmentarz rzymskokatolicki, na prawo od głównej alei. Mogiła Jana Miśty (pochówek rodzinny) poległego w kampanii wrześniowej.
- ✓ Kościół parafialny p.w. św. Bartłomieja Apostoła, kruchta. Tablica upamiętniająca Władysława Kowala (zm. 8.10.1940 r.) i Aleksandra Dereja (12.08.1941 r.), którzy zginęli w niemieckim obozie koncentracyjnym w Mauthausen.
- ✓ Cmentarz rzymskokatolicki, na prawo od alei głównej. Grób Henryka Wasiaka i Bogusława Witczyka (pochówek rodzinny) poległych 29.12.1944 r.
- ✓ Cmentarz rzymskokatolicki, na lewo od alei głównej. Grób wojenny Jana Jopka, ofiary terroru niemieckiego, zginął 10.08.1943 r.

- ✓ Cmentarz rzymskokatolicki, część wschodnia, na prawo od głównej alei. Grób Mariana Rogonia (pochówek rodzinny), żołnierza Ruchu Oporu, zginął 25.11.1942 r.
- ✓ Cmentarz rzymskokatolicki, na lewo od głównej alei. Mogiła wojenna Józefa Kalety, zginął 10.08.1943 r.
- ✓ Cmentarz rzymskokatolicki, na prawo od głównej alei. Tablica nagrobna upamiętniająca Edwarda Chrząszcza (na grobie rodzinnym) zmarłego w Mauthausen 1.03.1941 r. Według aktu zgonu jeszcze w 1941 r. urna z prochami zmarłego została pochowana w grobowcu rodzinnym.
- ✓ Cmentarz rzymskokatolicki, na wschodnim końcu alei głównej. Głaz z tablicą upamiętniającą w hołdzie pomordowanym w Katyniu w 1940 r. oraz ofiarom katastrofy smoleńskiej z 10 kwietnia 2010 r.

#### Morsko

- ✓ Las. przedłużenie ul. Zamkowej. Pojedyncza mogiła żołnierza Armii Czerwonej z 1945 r.

#### Parkoszowice

- ✓ Przy ul. Wiejskiej 42. Tablica upamiętniająca mieszkańców Parkoszowic poległych w czasie drugiej wojny światowej.

Należy zaznaczyć, iż zgromadzony tutaj materiał dotyczy miejsc pamięci, które zostały objęte stosowną ewidencją lub ich istnienie i lokalizacja są znane. Możliwe jest jednak występowanie nieznanych i nieoznaczonych jeszcze mogił wojennych, które w przyszłości powinny zostać dodane do ewidencji miejsc pamięci.

### **5.2.4 Zabytki archeologiczne**

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wszystkie zabytki archeologiczne, bez względu na stan zachowania, podlegają ochronie i opiece. Na obszarach występowania stanowisk archeologicznych oraz w strefie ich ochrony, prowadząc inwestycje wymagające robót ziemnych, przed uzyskaniem pozwolenia na budowę lub przed rozpoczęciem prac ziemnych, należy przeprowadzić ratownicze badania archeologiczne w zakresie uzgodnionym z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Wyniki badań często stanowią jedyną dokumentację następujących po sobie faktów osadniczych na tym terenie. Pozwalają one skorygować, uszczegółowić i potwierdzić informacje uzyskane ze źródeł pisanych. Pozyskany w trakcie badań materiał ruchomy umożliwia uzupełnienie danych o kulturze materialnej mieszkańców. Należy przy tym pamiętać, że zasięg stanowisk archeologicznych został wyznaczony na mapach na podstawie badań powierzchniowych i niekoniecznie może dokładnie odpowiadać zasięgowi występowania pozostałości osadnictwa pradziejowego pod ziemią. Dlatego należy traktować go zawsze orientacyjnie, ponieważ może okazać się, że obiekty archeologiczne zalegają także w sąsiedztwie wyznaczonego na podstawie obserwacji powierzchniowej, zasięgu stanowiska. Niezbędne jest także określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków, lub przeznaczonych do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowanie przez inwestorów zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych zawartych w opiniach i decyzjach właściwego miejscowo konserwatora zabytków, zgodnie z ustawą o ochronie i opiece nad zabytkami.

Obszar Gminy Włodowice znajduje się na pięciu obszarach AZP: 91-51, 91-52, 92-51, 92-52, 93-51. Na terenie gminy zewidencjonowano 14 stanowisk archeologicznych. Jest to efekt badań przeprowadzonych w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski. Stanowiska znajdują się w większości w obszarze 92-52, po jednym w obszarach 92-51 (Góra Włodowska) i 92-51 (Rudniki). Są to ślady osadnictwa oraz osady. Datowane są one głównie na okres późnego średniowiecza i czasy nowożytności. Spośród nich dwa nie posiadają dokładnej lokalizacji, są to stanowiska archiwalne (Parkoszowice st. 1, Rudniki st. 2). Na uwagę zasługuje stanowisko archeologiczne we Włodowicach, obejmujące obszar,

na którym niegdyś zlokalizowany był drewniany dwór, na miejscu, gdzie obecnie znajdują się ruiny murowanego pałacu.

Wykaz stanowisk archeologicznych z terenu Gminy Włodowice znajduje się na końcu opracowania (Aneks 2).

### 5.3 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Podstawowe formy ochrony zabytków według Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. stanowią:

1. wpis do rejestru zabytków;
2. wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
3. uznanie za pomnik historii;
4. utworzenie parku kulturowego;
5. ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

**Na obszarze Gminy Włodowice funkcjonują dwie z wyżej wymienionych form ochrony zabytków: wpis do rejestru zabytków oraz ustalenia ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (s. 24-34 niniejszego opracowania).**

#### 5.3.1 Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków

Zgodnie z *ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* rejestr zabytków prowadzi wojewódzki konserwator zabytków, który zgodnie z przytoczoną powyżej ustawą, jako jedyny organ ochrony zabytków posiada kompetencje wpisywania zabytków do rejestru. Wpis zabytku do rejestru zabytków dokonywany jest na mocy decyzji administracyjnej, w księdze rejestru zabytków, określanej w zależności od kategorii zabytku właściwym symbolem:

- ✓ księga A – zabytki nieruchome,
- ✓ księga B – zabytki ruchome,
- ✓ księga C – zabytki archeologiczne.

Zabytek nieruchomy może zostać wpisany do rejestru z urzędu lub na wniosek właściciela lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym zabytek się znajduje. Do rejestru może być wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Wpisu dokonuje właściwy Wojewódzki Konserwator Zabytków wydając decyzję administracyjną.

Zabytek wpisany do rejestru, który uległ zniszczeniu w stopniu powodującym utratę jego wartości historycznej, artystycznej lub naukowej albo którego wartość będąca podstawą wydania decyzji o wpisie do rejestru nie została potwierdzona w nowych ustaleniach naukowych, zostaje skreślony z rejestru. Skreślenie z rejestru następuje na podstawie decyzji ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Poniższa tabela przedstawia zestawienie zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków z terenu Gminy Włodowice.

**Tabela 3. Zabytki nieruchome gminy Włodowice wpisane do rejestru zabytków<sup>3</sup>.**

| L.p. | Lokalizacja                                                                                                          | Przedmiot ochrony                                               | Zakres ochrony                                                                                                                                                                                                                                                                     | Nr rejestru zabytków                                                                                                                                                      | Aktualny nr rejestru zabytków |
|------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|
| 1.   | Włodowice                                                                                                            | układ urbanistyczny w ramach historycznego założenia miejskiego |                                                                                                                                                                                                                                                                                    | 121/76 z 01.03.1978 r.<br>częstochofskie<br>R.407/53 z 31.03.1953 r.<br>stalinogrodzkie                                                                                   |                               |
| 2.   | Włodowice, ul. Krakowska 1                                                                                           | kościół parafialny pw. św. Bartłomieja                          | obiekt w ramach ogrodzenia wraz z wyposażeniem wnętrza                                                                                                                                                                                                                             | 792/67 z 17.06.1967 r.<br>katowickie<br>R/61/48 z 17.03.1978 r.<br>śląsko-dąbrowskie<br>123/76 z 18.11.1948 r.<br>częstochofskie<br>A/792/2021 z 12.04.2021 r.<br>śląskie | A/792/2021                    |
| 3.   | Włodowice, ul. Krakowska<br>(na dz. ewi. nr 968/1 i 8178/1, obr. 0008 Włodowice)                                     | pozostałości dawnego pałacu (ruina pałacu)                      | pozostałości dawnego pałacu (ruina pałacu) – tj. mury obwodowe z zachowanymi otworami okiennymi, fragmenty stropów, piwnice, zachowane ściany wewnętrzne i zewnętrzne, w granicach murów obwodowych obiektu – zgodnie z oznaczeniem na mapie, stanowiącej integralną część decyzji | A/1254/23 z 31.08.2023 r.<br>śląskie                                                                                                                                      | A/1254/23                     |
| 4.   | Włodowice, ul. Krakowska<br>(na dz. ewi. nr 968/1 i 8178/1, obr. 0008 Włodowice)                                     | pozostałości parku                                              | pozostałości parku                                                                                                                                                                                                                                                                 | 791/67 z 17.06.1967 r.<br>katowickie<br>R/593 (brak daty)<br>katowickie<br>A-122<br>częstochofskie<br>A/1255/23 z 08.09.1953 r.<br>śląskie                                | A/1255/23                     |
| 5.   | Rudniki,<br>ul. Pomowska<br>ul. Szkolna<br>(na dz. nr 1481/17, 1481/21 - zgodnie z planem (obecnie dz. 2266 i 2264)) | dwór wraz z parkiem                                             | dwór wraz z parkiem                                                                                                                                                                                                                                                                | 560/95 z 30.03.1995 r.<br>częstochofskie<br>A/1413/24 z 04.06.2024 r.<br>śląskie                                                                                          | A/1413/24                     |

### 5.3.2 Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków

Na mocy art. 3 pkt. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem ruchomym jest rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytek ruchomy jest wpisywany do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku (art. 10 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy

<sup>3</sup><https://bip.katowice.wkz.gov.pl/arttykul/spis-obięktow-wpisanych-do-rejęstru-tabela> stan na 6 listopad czerwca 2024 r.

zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Do rejestru nie wpisuje się zabytku wpisanego do inwentarza muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego (art. 11 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Ze względu na przepisy ustawy z 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej, a także ze względu na kodeks etyczny, nie publikuje się szczegółowych danych na temat zabytków ruchomych.

### **5.3.3 Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków**

**Na terenie Gminy Włodowice nie występują stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków.**

## **5.4 Zabytki w gminnej ewidencji zabytków**

Do obowiązków samorządu lokalnego należy ochrona zabytków, które znajdują się na terenie gminy. Zadania te precyzuje art. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. Gminy mają dbać między innymi o „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie”, a także zapobiegać „zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków”. Do obowiązków nałożonych przez ustawę na gminę należy „uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”, czemu ma służyć gminna ewidencja zabytków.

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

1. zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
2. inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków
3. inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Informacje o zabytkach nieruchomych, które powinna zawierać karta adresowa, określa Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. nr 113 poz. 661).

Na podstawie art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r., gminna ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzenia programu opieki nad zabytkami. Dodatkowo ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie innych ustaw istotnie wzmacnia rangę gminnej ewidencji zabytków poprzez między innymi obowiązek uzgadniania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków projektów decyzji o WZIZT (Warunków Zabudowy i Zagospodarowania Terenu) oraz projektów budowlanych dotyczących zabytków ujętych między innymi w gminnej ewidencji zabytków.

Gminna Ewidencja Zabytków Miasta i Gminy Włodowice została wykonana w 2014 r. Przy opracowaniu GPOnZ dokonano aktualizacji ewidencji, zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Występują w niej zabytki wpisane do rejestru zabytków województwa śląskiego oraz zabytki znajdujące się na kartach adresowych GEZ (nie figurujące w rejestrze), a także zabytki wskazane przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, tj. obiekty i obszary ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

W Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Miasta i Gminy Włodowice znajduje się 27 zabytków nieruchomych i 14 stanowisk archeologicznych.

Dom mieszkalny w miejscowości Morsko przy ul. Zamkowej 17 został usunięty z GEZ (Zarządzenie nr 614/2024 Burmistrza Miasta i Gminy Włodowice z dnia 23.01.2024 r.). Natomiast dom mieszkalny w miejscowości Rzędkowice, przy ul. Wiejskiej 47 obecnie nieistnieje.

Spis zabytków nieruchomych i archeologicznych ujętych w gminnej ewidencji zabytków Miasta i Gminy Włodowice przedstawiają aneksy na końcu opracowania (Aneks 1, 2).

## 5.5 Dziedzictwo niematerialne

W rozumieniu Konwencji UNESCO, której tekst został przyjęty na 32 sesji Konferencji Generalnej UNESCO w październiku 2003 r., dziedzictwo niematerialne to zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Dziedzictwo niematerialne to rodzaj dziedzictwa, który jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Dla danej społeczności dziedzictwo niematerialne jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości. Dziedzictwo niematerialne w rozumieniu wspomnianej wyżej Konwencji obejmuje:

- ✓ tradycje i przekazy ustne, w tym język jako narzędzie przekazu,
- ✓ spektakle i widowiska,
- ✓ zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne,
- ✓ wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki,
- ✓ umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem.

Działalność kulturalną na terenie Miasta i Gminy Włodowice propaguje przede wszystkim Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury, Urząd Miasta i Gminy, a także działające na terenie gminy Koła Gospodyń Wiejskich współpracujące z Ośrodkiem i Urzędem Miasta i Gminy. Prężnie w tym zakresie działa zespół ludowy „Amonitki” oraz inne stowarzyszenia i organizacje pozarządowe z terenu gminy.

Miejsko - Gminny Ośrodek Kultury we Włodowicach. Najważniejszym celem działalności kulturalnej MGOK jest rozpoznawanie i rozbudzanie potrzeb kulturalnych środowiska, kształtowanie wzorów aktywnego uczestnictwa w kulturze, prowadzenie różnorodnych form edukacji kulturalnej odbywającej się na terenie całej gminy oraz wyrównywanie szans w dostępie do kultury również za pośrednictwem wchodzących w jego skład świetlic wiejskich. GOK we Włodowicach posiada szeroką ofertę kulturalną dla wszystkich grup wiekowych.

Działalność kulturalną na terenie gminy prowadzi także Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna we Włodowicach wraz z filią w Rudnikach.

Na terenie Gminy aktywnie działa 8 Kół Gospodyń Wiejskich:

- ✓ KGW we Włodowicach,
- ✓ KGW w Rudnikach,
- ✓ KGW „Borowianki” w Zdowie,
- ✓ KGW „Kobiety” w Górze Włodowskiej,
- ✓ KGW w Górze Włodowskiej,
- ✓ KGW w Parkoszowicach,
- ✓ KGW „Jurajskie Gosposie” w Hucisku,
- ✓ KGW w Rzędkowicach.

Przez teren Gminy Włodowice przebiega kilka szlaków pieszych, rowerowych oraz tras rowerowych:

1. Szlaki rowerowe:  
Szlak Orlich Gniazd, Szlak Czarny, Szlak rowerowy Hotelu „Ostaniec”.
2. Trasy rowerowe:
  - ✓ Żółta nr 1 – Rynek Włodowice – Morsko
  - ✓ Żółta nr 2 – Morsko – Rzędkowice,
  - ✓ Żółta nr 3 – Morsko-Rzędkowice,
  - ✓ Żółta nr 4 – Morsko – Morsko Kolonia Zaborze (Zagórze)
  - ✓ Trasa rowerowa niebieska – Morsko – Morsko stok narciarski.
3. Szlaki piesze:
  - ✓ Część szlaku „Orlich Gniazd” kolor czerwony,
  - ✓ Część szlaku „Warowni jurajskich” kolor niebieski,

- ✓ Część szlaku „Zamonit” kolor żółty,
- ✓ Szlak Mrzygłód-Góra Zaborów kolor zielony,
- ✓ Szlak Kroczyce – Zamek Morsko kolor czarny.

Historyczne nazwy miejscowości położonych na terenie gminy Włodowice związane są z kilkoma odmiennymi źródłami. Jeśli chodzi o Włodowice i Parkoszowice, niewątpliwie nazwy wsi pochodzą od imion Włodek i Parkosz, które oznaczały postacie związane z danym terenem. Sufiks wice jest bowiem charakterystyczny dla tzw. nazw patronimicznych, które określały mieszkańców jako potomków, poddanych czy ludzi zależnych od założyciela lub właściciela miejscowości. Nazwy Rudniki i Hucisko zapewne związane są z lokalnymi złożami rudy żelaza, które były w tym regionie wydobywane. W przypadku Góry Włodowskiej, nazywanej niegdyś po prostu Górą, jak również w odniesieniu do Skałki, o nadaniu nazwy zdecydowało ukształtowanie terenu i położenie geograficzne. Czynność kopania, związana być może z pracami rolnymi lub z wydobywaniem rud powierzchniowych, stała się przypuszczalnie źródłem dla nazwy Kopaniny. Mniej jasne jest natomiast pochodzenie nazw Rzędkowice, Zdów i Morsko. W przypadku Rzędkowic już w XIX w. zwracano uwagę na pojawiające się różne warianty zapisu nazwy. Jeśli chodzi o Zdów, nazwa może pochodzić od pierwotnego określenia płynącej tędy rzeki. Warto także zwrócić uwagę, iż Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego obok formy Morsko odnotowuje również Mursko.

Wśród nazw ulic dominują określenia utworzone od miast do których prowadzi dany szlak komunikacyjny (ul. Krakowska, Kozięgłowska, Zawiercka, Mrzygłódzka, Myszkowska, Włodowska). Można przy tym założyć, iż niektóre z nich mają dość długi rodowód (np. ul. Krakowska, Żarecka) wskazując najważniejsze miasta, z którymi historycznie związana była miejscowość. Część nazw odwołuje się do dawnych funkcji lub postaci związanych z miejscem (Rynek, ul. Jana III Sobieskiego, ul. Michała Poleskiego). Spotykane są także nazwy ulic oraz części miejscowości związane z położeniem geograficznym (ul. Jurajska), ukształtowaniem terenu (ul. Skalny Widok, Dolna) lub usytuowaniem w pobliżu istotnych obiektów topograficznych (np. Zdów-Młyny, ul. Cmentarna, Zamkowa).

## 6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

Analiza SWOT jest jednym z podstawowych narzędzi diagnostycznych. Określa ona cztery ważne elementy oceny: mocne i słabe strony, czyli pozytywne i negatywne warunki wewnętrzne oraz szanse i zagrożenia, czyli pozytywne i negatywne warunki zewnętrzne. Niniejsza analiza jest podstawą do określenia celów i kierunków działania gminy Włodowice w zakresie ochrony zabytków.

**Tabela 4. Analiza SWOT gminy Włodowice.**

| MOCNE STRONY                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• sąsiedztwo obszarów miejskich (Zawiercie, Myszków, Konurbacja Górnośląska i Aglomeracja Częstochowska),</li> <li>• dogodne położenie na tle komunikacyjnych szlaków powiatu zawierciańskiego,</li> <li>• odzyskany jako własność gminy cenny obiekt zabytkowy – Pałac wraz z parkiem we Włodowicach,</li> <li>• otrzymanie dofinansowania z Rządowego Programu odbudowy Zabytków:             <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ konserwacja ołtarzy w kościele p.w. Św. Bartłomieja Ap. We Włodowicach,</li> <li>✓ remont konserwatorski, zabezpieczenie i adaptacja ruin dawnego pałacu we Włodowicach – Etap I.</li> </ul> </li> <li>• wpisanie do rejestru zabytków pałacu we Włodowicach (A/1254/23 z 31.08.2023 r.),</li> <li>• aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków,</li> <li>• wysokie walory krajobrazowe typowe dla obszarów Jury Krakowsko-Częstochowskiej,</li> <li>• bogata oferta Gminnego Ośrodka Kultury we Włodowicach,</li> <li>• wysoka świadomość przynależności lokalnej, lokalny patriotyzm,</li> <li>• zlokalizowane na terenie gminy szlaki turystyczne o znaczeniu ponadlokalnym,</li> <li>• dobrze rozwinięta działalność agroturystyczna,</li> <li>• istnienie obiektów i zespołów obiektów o znacznych wartościach architektonicznych, historycznych, artystycznych oraz o cennych walorach krajobrazowych, m.in. zespół pałacowo-parkowy we Włodowicach, kościół parafialny p.w. Św. Bartłomieja Apostoła we Włodowicach,</li> <li>• występujące stanowiska archeologiczne,</li> <li>• czytelny w strukturze przestrzennej układ urbanistyczny miasta Włodowice,</li> <li>• bogata historia Gminy,</li> <li>• zainteresowanie historią i kulturą regionu wśród władz Gminy,</li> <li>• odbywające się cykliczne imprezy kulturalne,</li> <li>• współdziałanie w ramach stowarzyszeń ponadgminnych (np. Związek Gmin Jurajskich, Perła Jury)</li> <li>• kultywowanie tradycji przez zespoły folklorystyczne,</li> <li>• obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy zawierające zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,</li> <li>• aktywnie działający Miejsko-Gminne Centrum Kultury we Włodowicach,</li> <li>• często aktualizowana strona internetowa Gminy, zawierająca informacje dotyczące historii i zabytków regionu.</li> </ul> |
| SŁABE STRONY                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• niedostateczna promocja zabytków i ich roli w życiu gospodarczym, kulturalnym itp.,</li> <li>• przekształcenia w obszarze historycznych struktur osadniczych, powodujące "zatarcia" układu przestrzennego oraz zmianę skali zabudowy,</li> <li>• zaniedbania w zakresie stanu technicznego części obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków,</li> <li>• niekontrolowane przebudowy i rozbiórki obiektów zabytkowych,</li> <li>• trudności finansowe właścicieli obiektów zabytkowych,</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |

- brak środków na prowadzenie dokładnych badań archeologicznych, architektonicznych i historycznych,
- brak dostępności kolejowej,
- niewielka liczba połączeń transportu publicznego.

**SZANSE**

- zagospodarowanie Pałacu i Parku we Włodowicach w celu zwiększenia atrakcyjności turystycznej,
- nawiązanie współpracy z sąsiednimi ośrodkami w celu stworzenia bogatej oferty turystycznej o zasięgu ponadlokalnym,
- zwiększenie środków budżetowych Miasta i Gminy miny na działania związane z ochroną zabytków,
- prace remontowo-konserwatorskie obiektów zabytkowych,
- organizowanie imprez kulturalnych zwłaszcza o zasięgu ponadlokalnym,
- wykorzystanie funduszy europejskich,
- rozwój organizacji pozarządowych,
- rozpowszechnianie imprez gminnych, w tym cyklicznych, przyciągających turystów,
- wzrost świadomości w widzeniu obiektu zabytkowego jako doskonałego produktu turystycznego,
- kreowanie nowych obszarów i produktów turystycznych w oparciu o atrakcyjny sposób zagospodarowania obiektów zabytkowych,
- poprawa dostępności do zabytków przez wprowadzanie nowoczesnych, bazujących na technologiach internetowych systemów informacji turystycznej,
- oznakowanie tras turystycznych pod kątem zabytków i atrakcji turystycznych,
- systematyczne opracowywanie aktualizacji dokumentów na poziomie gminy,
- rosnąca rola samorządu włączającego się w sferę ochrony dziedzictwa,
- wprowadzenie i egzekwowanie polityki ochrony walorów środowiska naturalnego i kształtowania przestrzennego.

**ZAGROŻENIA**

- rosnące koszty renowacji i konserwacji obiektów zabytkowych,
- wysokie koszty zachowania odrestaurowanych zabytków, konieczność poniesienia dużych nakładów na rewitalizację obiektów zabytkowych,
- niedostatek środków publicznych na rewitalizację,
- wprowadzanie elementów obcych- np. nieprzemyślanej, niezgodnej z historyczną kolorystyki, agresywnych nośników reklamowych, architektury niezgodnej z lokalnymi tradycjami,
- niska świadomość mieszkańców gminy na temat dotyczące skarbów kultury, dziedzictwa i tradycji charakteryzujących gminę,
- degradacja zabytków,
- zanikanie tradycji kulturowych, zwyczajów,
- niezbyt skuteczna egzekucja prawna w zakresie samowoli budowlanych oraz dewastacji zabytków i środowiska,
- częste zmiany prawne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego,
- klęski żywiołowe i inne zdarzenia losowe,
- akty wandalizmu.

## 7. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

Celem niniejszego programu, opracowanego w oparciu o Gminną Ewidencję Zabytków, jest stworzenie wieloletniej strategii ochrony zabytków znajdujących się na terenie Miasta i Gminy Włodowice. Misją gminy, w kontekście zachowania i ochrony jej dziedzictwa kulturowego jest: **"świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego, poprawa stanu zachowania obiektów zabytkowych, a także racjonalne wykorzystanie istniejących zasobów dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy"**.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami służy ochronie i wykorzystaniu lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego w różnych dziedzinach życia społecznego. Realizacja wyznaczonych celów wymaga przede wszystkim zmiany w świadomości, szczególnie w obszarze odpowiedzialności jednostki samorządu terytorialnego, podmiotów, instytucji i sfer funkcjonalnych, które odpowiadają za ochronę środowiska kulturowego i naturalnego, za ład i zagospodarowanie przestrzenne, a także wyznaczone kierunki rozwoju gminy. Ważne jest także, aby właściciele zabytkowych obiektów, zmienili swoje podejście, przyczyniając się w ten sposób do poprawy stanu zachowania wszelkich dóbr środowiska kulturowego i naturalnego.

Za podstawowe cele programu opieki nad zabytkami należy przyjąć te wynikające z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami, a więc:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej i konsekwentne oraz planowe realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu dotyczących opieki nad zabytkami jako potwierdzenie uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy.
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wykreowanie wizerunku gminy poprzez: podejmowanie działań sprzyjających wytworzeniu lokalnej tożsamości mieszkańców, wspieranie aktywności mieszkańców mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego, edukację w zakresie miejscowego dziedzictwa kulturowego.
- wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków.
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

W poprzednim *Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Włodowice na lata 2021-2024* wyznaczono dwa główne priorytety (*Priorytet I - Dbłość o zachowanie istniejących walorów zabytkowych, Priorytet II – Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego w promocji gminy i rozwoju jego funkcji turystycznej*) oraz ich cele szczegółowe i działania. Niektóre z nich mają charakter długofalowy, przez co nie było możliwości zrealizowania ich w okresie obowiązywania programu. W związku z tym planuje się ich wykonanie w kolejnym okresie.

Szczegółowe zestawienie działań podjętych przez Miasto i Gminę Włodowice zostało zaprezentowane w rozdziale 11 - *Realizacja i finansowanie przez gminie zadań z zakresu ochrony zabytków*.

## 7.1 Priorytety i kierunki działań programu opieki nad zabytkami

Poniżej przedstawiono priorytety, kierunki działań i zadania Programu Opieki nad Zabytkami gminy Miasta i Gminy Włodowice na lata 2025-2028.

### **PRIORYTET 1**

#### **Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno - gospodarczego gminy**

##### **Kierunek działania 1.1. Ochrona krajobrazu kulturowego i poprawa ładu przestrzennego**

###### **Zadania:**

- 1.1.1 Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami, wszelkie działania prowadzone w obrębie zabytków oraz w ich otoczeniu (w granicach wyznaczonych w decyzjach o wpisie do rejestru zabytków) wymagają pozwoleń Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków.
- 1.1.2 Kreowanie poprawnej polityki przestrzennej w odniesieniu do zabytków i krajobrazu kulturowego gminy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (MPZP), decyzjach o warunkach zabudowy i decyzjach o lokalizacji inwestycji celu publicznego.
  - ✓ Sporządzenie Planu ogólnego Miasta i gminy Włodowice w związku ze zmianami prawa w zakresie planowania przestrzennego. Ustalenia zawarte w planie ogólnym powinny uwzględniać zabytki objęte formami ochrony, o których mowa w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami lub ujęte w wojewódzkiej lub gminnej ewidencji zabytków oraz dobra kultury współczesnej.
  - ✓ W przypadku tworzenia nowych MPZP ochrona zabytków nieruchomych powinna być wyznaczana w zależności od wartości danego obiektu zabytkowego:
    - zabytki wpisane do rejestru zabytków należy obejmować ochroną kilku elementową. Ścisła ochrona konserwatorska winna obejmować obiekt zabytkowy i obszar wpisany do rejestru zabytków - działania w jej obrębie powinny zostać uzależnione od decyzji WKZ. Wokół takiej strefy wskazane jest wyznaczenie obszaru, otuliny, mającego na celu ochronę otoczenia obiektu zabytkowego, w granicach opierających się na naturalnym ukształtowaniu terenu bądź jego aktualnym zagospodarowaniu. W strefie tej powinny zostać wyznaczone rygory dotyczące inwestycji, określające dopuszczalne zagospodarowanie terenu i parametry nowej zabudowy, a także dopuszczalne przekształcenia istniejącej, mającej na celu przeciwdziałanie degradacji otoczenia obiektów zabytkowych i zachowanie ich ekspozycji,
    - obiekty zabytkowe znajdujące się w Gminnej Ewidencji Zabytków należy objąć ochroną punktową. Zabytki z GEZ należy chronić in situ,
    - w MPZP powinna być zawarta ochrona ogólnego krajobrazu gminy, charakteryzująca się utrzymaniem kompozycyjnej spójności, utrwalaniem historycznych układów zabudowy, poprzez kontynuowanie tradycyjnie ukształtowanych lokalizacji kompozycji budynków oraz wykorzystywanych form architektonicznych zmierzających do harmonizowania krajobrazu,
  - ✓ Uwzględnianie w planowaniu przestrzennym i działalności inwestycyjnej na terenie gminy zasad ochrony historycznych układów planistycznych miejscowości oraz zasad ochrony krajobrazu kulturowego, w tym w szczególności dążenie do zachowania w niezmienionej formie historycznych panoram, osi widokowych, form terenu, zabytkowych kompozycji zieleni, cmentarzy itp.
  - ✓ Stanowiska archeologiczne winny być dokładnie oznaczone na załącznikach graficznych do planów miejscowych, natomiast w jego tekście powinny znaleźć się zapisy ustanawiające ochronę konserwatorską i nakazujące uzgadnianie zamierzeń inwestycyjnych z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
  - ✓ Odnośnie decyzji o warunkach zabudowy i lokalizacji inwestycji celu publicznego, wydawanych przez Urząd Miasta, dla terenów, na których zlokalizowano stanowiska archeologiczne (rozpoznanie powinno się opierać na Gminnej Ewidencji Zabytków),

każdorazowo należy je uzgadniać z urzędem konserwatorskim, który narzuci odpowiednie uwarunkowania związane z ich ochroną.

**Kierunek działania 1.2. Opieka nad zabytkami nieruchomymi, ze szczególnym uwzględnieniem obiektów i zespołów obiektów charakterystycznych dla gminy i obszaru kulturowego, w którym zlokalizowana jest gmina**

**Zadania:**

- 1.2.1. Prowadzenie prac konserwatorsko-remontowych przy obiektach zabytkowych stanowiących własność władz samorządowych zgodnie z zaleceniami konserwatorskimi oraz wspieranie (dofinansowywanie) tychże prac przy obiektach niebędących własnością gminy:
- ✓ w pierwszej kolejności należy wykonać prace remontowe i konserwatorskie przy obiektach znajdujących się w złym stanie, a prezentujących znaczne wartości zabytkowe lub historyczne i walory architektoniczne:
    - remont konserwatorski, zabezpieczenie i adaptacja ruin dawnego pałacu we Włodowicach.
  - ✓ wspieranie działań właścicieli zabytków zmierzające do pozyskania środków zewnętrznych na działania konserwatorsko-remontowe przy obiektach zabytkowych nieruchomych i ruchomych,
  - ✓ umieszczenie na stronie internetowej gminy aktualnych informacji związanych z możliwością pozyskania środków finansowych z zakresu ochrony zabytków (m.in. z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Marszałka Województwa Śląskiego, Funduszu Kościelnego, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej) na zabezpieczenie i remont tych obiektów zabytkowych.
- 1.2.1 Wspieranie ochrony zespołów dworsko-parkowych jako charakterystycznych elementów krajobrazu kulturowego gminy (zespół dworsko-parkowy we Włodowicach i Rudnikach.
- 1.2.2 Eliminowanie prac adaptacyjnych i remontowych przeprowadzanych ze szkodą dla substancji zabytkowej obiektów.
- 1.2.3 Przestrzeganie podstawowych wymogów estetyki w stosunku do zabytkowych obiektów i zespołów obiektów ze szczególnym uwzględnieniem zasad konserwatorskich dotyczących umieszczania reklam, kolorystyki elewacji oraz poprzez działania niskonakładowe jak: bieżąca konserwacja, uporządkowanie obejścia, urządzenie zieleni, wymiana nieestetycznych współczesnych ogrodzeń.
- 1.2.4 Wspieranie inicjatyw zmierzających do adaptacji obiektów nieużytkowanych do nowych potrzeb przy zachowaniu charakterystycznej dla obiektów architektury.

**Kierunek działania 1.3. Opieka nad zabytkami ruchomymi**

**Zadania:**

- 1.3.1 Wspieranie prac konserwatorskich w kościołach w miarę potrzeb.
- ✓ konserwacja ołtarzy w kościele p.w. Św. Bartłomieja Ap. We Włodowicach,
- 1.3.2 Bieżące prace remontowe przy kapliczkach i pomnikach z terenu gminy:
- ✓ uzgadnianie wszelkich działań przy kapliczkach znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
  - ✓ zachowanie lub przywracanie ich pierwotnej, tradycyjnej bryły, formy, stylu, materiałów, pokrycia dachowego, wystroju i detalu architektonicznego itp.,

**Kierunek działania 1.4. Opieka nad zabytkami archeologicznymi****Zadania:**

- 1.4.1 Wsparcie zamierzeń dążących do realizacji ratowniczych badań wykopaliskowych w obrębie stanowisk archeologicznych szczególnie narażonych na zniszczenie.
- 1.4.2 Umieszczenie lub uzupełnienie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego stanowisk archeologicznych.

**PRIORYTET II****Promocja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego oraz pielęgnacja tożsamości regionalnej****Kierunek działania 2.1. Ochrona wartości niematerialnych****Zadania:**

- 2.1.1 Pielęgnowanie (ochrona) tożsamości kulturowej regionu, wzmacnianie procesów integracyjnych w społeczności regionalnej.
- 2.1.2 Utrwalanie w świadomości społecznej tzw. tradycji miejsca dotyczącej lokalizacji nieistniejących obiektów o istotnym znaczeniu dla historii.
- 2.1.3 Używanie i stosowanie (także w stosunku do nowo powstających zespołów zabudowy) historycznych nazw miejscowych (przysiółków, historycznych nazw ulic itp.), inicjowanie nowego nazewnictwa lub zmian w istniejącym nazewnictwie promujących lokalną historię i lokalne tradycje.
- 2.1.4 Wsparcie inicjatyw nawiązujących w sposób przemyślany do dawnych tradycji regionu, mających na celu ich wskrzeszenie lub przypomnienie - tworzenie lub udział w tworzeniu związanych z tym tematycznych szlaków turystycznych, wystaw, konkursów i różnorodnych imprez o charakterze kulturalno-edukacyjnym).
- 2.1.5 Upamiętnianie i utrwalanie w pamięci mieszkańców, zwłaszcza młodego pokolenia, ważnych wydarzeń historycznych, wybitnych postaci związanych z regionem itp. poprzez działalność wydawniczą, prowadzenie lekcji muzealnych nt. przeszłości i kultury regionu, organizowanie okazjonalnych wystaw i ekspozycji itp.
- 2.1.6 Wsparcie lokalnych inicjatyw zmierzających do udokumentowania, zachowania, kultywowania wartości niematerialnych (pieśni, podania, legendy, tradycje związane z ważnymi wydarzeniami rodzinnymi jak śluby czy pogrzeby, tradycje związane ze świętami, potrawy regionalne, nazwy miejscowe).
- 2.1.7 Wsparcie inicjatyw wydawniczych i przedsięwzięć o charakterze etnograficznym zmierzających do zebrania (udokumentowania) i popularyzacji starych pieśni, przyspiewek, podań i legend związanych z miastem i jego okolicami.

**Kierunek działania 2.2. Rozpoznanie i dokumentowanie zasobu zabytków oraz przetwarzanie informacji o zabytkach****Zadania:**

- 2.2.1 Prowadzenie Gminnej Ewidencji Zabytków:
  - ✓ systematyczne uzupełnianie kart adresowych o uzyskane nowe dane i aktualizowaną w przypadku zmian w wyniku rozbiórek i remontów dokumentację fotograficzną,
  - ✓ aktualizacja i weryfikacja istniejącego zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków,

- ✓ udostępnianie opracowanych kart adresowych do celów projektowych i badawczych dla służb i podmiotów opracowujących wszelkie plany zagospodarowania przestrzennego czy inne programy: np. rewitalizacyjne, opieki nad zabytkami.
- 2.2.2 Udostępnienie wykazu Gminnej Ewidencji Zabytków oraz Gminnego programu opieki nad zabytkami na stronie internetowej Gminy, wraz z informacją, jakie ma to znaczenie dla właścicieli owych obiektów i zespołów zabytkowych, do czego są zobowiązani, na co powinni zwracać uwagę.
- 2.2.3 Opracowanie sprawozdania z realizacji zadań GPOnZ (co dwa lata), następnie przedstawienie sprawozdania na sesji Rady Miasta.

### **Kierunek działania 2.3 Edukacja, promocja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym**

#### **Zadania:**

- 2.3.1 Opracowanie informatora o zabytkach i obiektach posiadających wartość historyczną.
- 2.3.2 Wykorzystanie zasobów kulturowych w promocji gminy i intensyfikacji jej rozwoju, np.  
w powiązaniu z ochroną środowiska, inwestycjami w otoczeniu rolnictwa, ochroną tradycyjnych form gospodarowania.
- 2.3.3 Opracowanie projektu iluminacji zabytków.
- 2.3.4 Budowanie klimatu społecznego zrozumienia i akceptacji dla idei ochrony i dawności zabytków odczytywanych, jako źródło tożsamości, wiedzy i dumy z przeszłości, tradycji, wiedzy o sposobie życia i pracy przodków.
- 2.3.5 Wspieranie inicjatyw mających na celu edukowanie społeczeństwa, zwłaszcza dzieci i młodzieży na rzecz ochrony dziedzictwa, ze szczególnym uwzględnieniem tradycji lokalnych i idei małych ojczyzn.
- 2.3.6 Popularyzacja opieki nad zabytkami poprzez wszelkiego rodzaju konkursy premiujące wiedzę i znanstwo dziedzictwa kulturowego:  
✓ Wprowadzenie i wzmocnienie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji szkolnej.
- 2.3.7 Zainicjowanie w szkołach działających na terenie gminy akcji gromadzenia dawnych i współczesnych fotografii dokumentujących przestrzeń kulturową i życie codzienne mieszkańców gminy.
- 2.3.8 Popieranie istniejących jak i stymulowanie wprowadzania nowych (gry i zabawy edukacyjne dla najmłodszych, publikacje nt. dziedzictwa kulturowego adresowane do dzieci, konkursy itd.) form edukacyjnych prowadzonych przez szkoły.
- 2.3.9 Opracowanie, a także wspieranie publikacji (broszura, folder, przewodnik) obejmujących zagadnienia związane z historią gminy, zabytkami oraz z zasadami ochrony dóbr kultury.
- 2.3.10 Uczestnictwo Urzędu Miasta w organizowanych przez Narodowy Instytut Dziedzictwa Europejskich Dniach Dziedzictwa - największego w Europie wydarzenia promującego dziedzictwo kulturowe.
- 2.3.11 Publikacja artykułów o tematyce historii regionu na internetowej stronie Gminy po uprzednim uzyskaniu zgody od autorów.

- 2.3.12 Wygenerowanie mapy z zabytkami (na podstawie GEZ) oraz z elementami dziedzictwa do celów edukacyjnych i promocyjnych.
- 2.3.13 Wspieranie i współpraca ze stowarzyszeniami lokalnymi mającymi na celu zachowanie tradycji i kultury regionu.
- 2.3.14 Organizowanie szkoleń dla pracowników gminy odpowiadających za opiekę i ochronę dziedzictwa kulturowego.

#### **Kierunek działania 2.4 Rozwój produktów turystycznych opartych na walorach dziedzictwa kulturowego**

##### **Zadania:**

- 2.4.1 Rozwijanie istniejących produktów turystycznych opartych na szlakach turystycznych, kulturowych lub ścieżkach edukacyjnych.
- 2.4.2 Tworzenie nowych produktów, ze szczególnym uwzględnieniem innowacyjnych form turystyki bądź aktywności mogących przyciągnąć turystów.
- 2.4.3 Organizacja lub kontynuacja organizacji imprez masowych, związanych z lokalnym zasobem zabytkowym i kulturalnym.
- 2.4.4 Organizacja imprez lokalnego zasięgu, przybliżających mieszkańcom gminy i regionu wartości historyczne gminy.
- 2.4.5 Postawienie na innowacyjność projektów w celu wyróżnienia się spośród miast konkurencyjnych.
- 2.4.6 Udostępnianie poszczególnych obiektów zabytkowych osobom niepełnosprawnym.

## **8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI**

Zadania określone w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Włodowice będą wykonywane przy pomocy następujących instrumentów:

- instrumenty prawne, wynikające z obowiązujących przepisów prawnych:
  - ✓ wpis do rejestru zabytków,
  - ✓ decyzje administracyjne z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków;
  - ✓ ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
  - ✓ ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
  - ✓ ustawa Prawo budowlane,
  - ✓ ustawa Prawo ochrony środowiska,
  - ✓ ustawa o ochronie przyrody,
  - ✓ ustawa o gospodarce nieruchomościami,
  - ✓ ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej,
  - ✓ ustawa o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu.
- instrumenty finansowe:
  - ✓ korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje,
  - ✓ współpraca pomiędzy podmiotami publicznymi a sektorem prywatnym w ramach „Partnerstwa publiczno-prywatnego” (PPP).
- instrumenty społeczne:
  - ✓ prowadzenie działań z zakresu współpracy i współdziałania z właścicielami oraz użytkownikami zabytków (władzami kościelnymi i parafiami, osobami fizycznymi), a także edukacja i informacja odnośnie dziedzictwa kulturowego Gminy),
  - ✓ edukacja kulturowa,
  - ✓ pozyskanie poparcia społecznego na rzecz ochrony środowiska kulturowego,
  - ✓ współdziałanie z organizacjami społecznymi.
- instrumenty koordynacji:
  - ✓ realizacja projektów i programów Gminy dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego gminy (np. strategia rozwoju gminy, plany rozwoju lokalnego, programy ochrony środowiska przyrodniczego, koncepcje, plany rewitalizacji),
  - ✓ współpraca z wojewódzkim konserwatorem zabytków,
  - ✓ współpraca z sąsiednimi samorządami w celu wypracowania wspólnej polityki ochrony środowiska kulturowego i przyrodniczego.
- instrumenty kontrolne:
  - ✓ aktualizacja i weryfikacja gminnej ewidencji zabytków,
  - ✓ oceny zmian w zagospodarowaniu przestrzennym Gminy,
  - ✓ sporządzanie co dwa lata sprawozdania z realizacji GPOnZ oraz aktualizacja GPOnZ związana z ustawowym czteroletnim okresem obowiązywania,
  - ✓ monitorowanie stanu zachowania i funkcjonowania środowiska kulturowego,
  - ✓ prowadzenie stałej obserwacji procesów i zjawisk istotnych z punktu widzenia realizacji GPOnZ.

## **9. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI**

Proces osiągania celów wytyczonych w Programie Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Włodowice będzie monitorowany poprzez analizę stopnia ich realizacji. Analiza ta będzie dokonywana każdorazowo przez Burmistrza Miasta Włodowice, zgodnie z ustaleniami art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Z realizacji programów Burmistrz sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio radzie gminy. Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena poziomu realizacji gminnego programu uwzględniająca: wykonanie zadań przyjętych do realizacji w okresie czteroletnim obowiązywania gminnego programu opieki nad zabytkami oraz efektywność ich wykonania.

Ocena poziomu realizacji Programu winna uwzględniać m.in.:

- ✓ bieżący monitoring gminnej ewidencji zabytków uwzględniający informacje o stanie zachowania obiektów, zmianach lokalizacyjnych, zmianach stosunków własnościowych,
- ✓ ocenę aktywności kulturalnej lokalnej społeczności, w tym ocena przedsięwzięć folklorystycznych i zainteresowań tradycyjnym rękodziełem,
- ✓ ocenę aktywności placówek kulturalnych,
- ✓ ocenę realizacji programu edukacji i promocji zabytków, w tym z wykorzystaniem nowoczesnych technik informatycznych,
- ✓ wydatki budżetu na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- ✓ wartość finansową wykonanych/dofinansowanych prac remontowo konserwatorskich przy zabytkach,
- ✓ liczba obiektów poddanych tym pracom,
- ✓ liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych,
- ✓ liczba utworzonych szlaków turystycznych,
- ✓ liczba wydanych wydawnictw, liczba szkoleń, imprez związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego itd.

## 10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zgodnie z obowiązującą ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dbałość o zabytek polega między innymi na zapewnieniu warunków do dokumentowania zabytku, popularyzacji wiedzy o nim, prowadzeniu prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych oraz utrzymaniu zabytku i jego otoczenia w jak najlepszym stanie. Finansowanie tych działań jest obowiązkiem nie tylko właściciela zabytku, lecz także każdego podmiotu mającego tytuł prawny do zabytku, a więc trwałych zarządców, użytkowników wieczystych. Dla jednostki samorządu terytorialnego posiadającej tego rodzaju tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest zadaniem własnym. Ochrona zabytków i opieka nad nimi, a także wszelkie działania związane ze zmianą ich funkcji w przestrzeni publicznej oraz ich popularyzacją i udostępnianiem społecznym, mogą być finansowane z różnych źródeł w zależności od typu działań.

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Ważne jest, by władze gminy z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w budżecie środków przeznaczonych na realizację zapisów GPOnZ. Tym bardziej, że znaczna część źródeł zewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego w finansowanych przez nie projektach. Główny obowiązek związany z opieką, ochroną oraz finansowaniem wszelkich prac konserwatorskich lub robót budowlanych, spoczywa na właścicielach i użytkownikach obiektów zabytkowych.

### **1. Dotacje**

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków. Dotacja udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac.

Art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa szczegółowo wykaz działań, które mogą podlegać dofinansowaniu. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować wyłącznie nakłady konieczne poniesione na przeprowadzenie następujących działań:

- sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego;
- sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- zabezpieczenie, zachowanie i utwalenie substancji zabytku;
- stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;

- uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;

- działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu; - zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków;

- zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Standardowo, dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Natomiast wysokość dotacji może zostać zwiększona, nawet do 100% nakładów koniecznych, w wypadku, jeżeli:

- zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,

- wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem, technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych,

- stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Jednocześnie, łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

### **1.1. Dotacje Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego oraz ze Starostwa Powiatowego w Zawierciu.**

Dotacje udzielane przez Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego dotyczą tylko obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Ww. instytucje mają możliwość zmiany uchwały dotyczącej finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, tak aby zawierała ona zapisy dotyczące finansowania także obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków. Natomiast Starostwo Powiatowe daje możliwość uzyskania dotacji na obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz na obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków.

### **1.2. Dotacje gminne**

Zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, ustawą o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw oraz zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym dofinansowanie na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielone przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym. Zasady i tryb postępowania o udzielenie dotacji z budżetu gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków określa odpowiednia uchwała podjęta przez radę gminy.

## **2. Źródła zewnętrznego finansowania – krajowe**

### **2.1. Rządowy Program Odbudowy Zabytków (dotyczy obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w ewidencji zabytków)**

Rządowy Program Odbudowy Zabytków jest rządowym programem, który oferuje jednostkom samorządu terytorialnego możliwość wsparcia zadań inwestycyjnych w ramach zadań wnioskodawcy polegających na ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Dofinansowane z programu może być przeznaczone na finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się z ewidencji zabytków, a także na udzielenie przez jednostkę samorządu terytorialnego dotacji, o której mowa w art. 81 ustawy z dnia 23

lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami podmiotowi trzeciemu z zachowaniem przepisów prawa regulujących przekazywanie takich dotacji.

Każdy samorząd może złożyć maksymalnie 10 wniosków w trzech kategoriach: do 150.000,00 zł, do 500.000,00 zł i do 3.500.000,00 zł.

Dofinansowane może być przyznane w wysokości maksymalnie 98 % wartości inwestycji.

Pełne informacje dotyczące naboru wniosków do programu wraz z instrukcją i ogłoszeniem o naborze znajdują się na stronie Banku Gospodarstwa Krajowego.

## **2.2. Fundusz Termomodernizacji i Remontów (dotyczy obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w ewidencji zabytków)**

Celem rządowego programu wsparcia remontów i termomodernizacji jest poprawa stanu technicznego istniejących zasobów mieszkaniowych, ze szczególnym uwzględnieniem ich termomodernizacji. Z programu mogą skorzystać właściciele zasobów mieszkaniowych (gminy, spółdzielnie mieszkaniowe, właściciele mieszkań zakładowych i prywatni właściciele). Jego beneficjentami są także osoby mieszkające w budynkach objętych programem, gdyż poprawia się komfort zamieszkiwania z jednoczesnym zmniejszeniem opłat za energię cieplną.

Program realizowany na podstawie ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów obejmuje dwa główne moduły – wsparcie przedsięwzięć termomodernizacyjnych i wsparcie przedsięwzięć remontowych. Wprowadza on także dodatkowe wsparcie dla właścicieli budynków mieszkalnych objętych w przeszłości czynszem regulowanym. Wsparcie jest udzielane w postaci tzw. premii, czyli spłaty części kredytu wykorzystanego na realizację przedsięwzięcia. Spłata jest dokonywana ze środków Funduszu Termomodernizacji i Remontów, obsługiwanego przez Bank Gospodarstwa Krajowego i zasilanego ze środków budżetu państwa.

## **2.3. Fundusz Kościelny (dotacje dla zabytkowych obiektów sakralnych)**

Fundusz Kościelny został powołany na mocy art. 8 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego (Dz. U. Nr 9, poz. 87, z późn. zm.) jako forma rekompensaty dla kościołów za przejęte przez Państwo nieruchomości ziemskie.

Kościelne osoby prawne mogą ubiegać się o przyznanie dotacji z Funduszu Kościelnego na konserwację i remonty obiektów sakralnych i kościelnych o wartości zabytkowej w znaczeniu nadanym przez aktualne ustawodawstwo.

Szczegółowe informacje dotyczące zasad postępowania przy udzielaniu dotacji z Funduszu Kościelnego ogłasza Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji na stronie internetowej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, zwanego dalej „MSWiA”, oraz w BIP MSWiA.

## **2.4. Dotacje Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na badania archeologiczne**

Celem programu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących niedestrukcyjne rozpoznanie i dokumentację zasobów dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych.

W ramach programu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań służących ochronie dziedzictwa archeologicznego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, realizowanych zgodnie z obowiązującymi przepisami w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami:

- 1) niedestrukcyjne rozpoznanie i dokumentacja zasobów dziedzictwa archeologicznego z wykorzystaniem metod tradycyjnych i nowoczesnych, m.in. badań powierzchniowych, prospekcji podwodnej, badań geofizycznych, prospekcji lotniczej, skaningu laserowego;
- 2) opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analiza i konserwacja pozyskanych w ramach tych badań zabytków.

## **2.5. Program Kultura – Interwencje (dotacje dla instytucji zajmujących się kulturą)**

Organizatorem Programu Kultura – Interwencje jest Narodowe Centrum Kultury. Celem strategicznym Programu jest tworzenie warunków dla wzmacniania tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie regionalnym, lokalnym i krajowym poprzez finansowe wsparcie realizacji

projektów upowszechniających dorobek kultury i zwiększających obecność kultury w życiu społecznym.

Koncepcja programu została oparta na założeniu, że uczestnictwo w kulturze sprzyja podnoszeniu kompetencji społeczeństwa, tworzeniu warunków do rozwijania aktywności twórczej i przygotowaniu obywateli do aktywnego udziału w różnych formach życia społecznego. O wsparcie w ramach programu Kultura – Interwencje mogą ubiegać się zarówno samorządowe instytucje kultury (z wyłączeniem instytucji współprowadzonych przez Ministra oraz jednostki samorządu terytorialnego), jak i organizacje pozarządowe.

### **2.6. Program „Infrastruktura kultury” (dotacje dla instytucji zajmujących się kulturą)**

Celem programu jest poprawa warunków funkcjonowania instytucji i obiektów kultury. Przedmiotem dofinansowania mogą być modernizacje i remonty obiektów przeznaczonych na działalność kulturalną i edukacyjną, w zakresie kultury oraz przygotowanie dokumentacji technicznej do inwestycji.

## **3. Źródła zewnętrznego finansowania – pozostałe**

Poza podstawowymi źródłami finansowania jakimi są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów samorządów, finansowanie ochrony zabytków może odbywać się również przy znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej.

### **3.1. Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS) (dotacje dla instytucji zajmujących się kulturą oraz obiektów wpisanych do rejestru zabytków)**

Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (inaczej FEnIKS) na lata 2021- 2027 to następca Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (PO IiŚ). Budżet wynosi ponad 25 miliardów euro (w formie dotacji, instrumentów finansowych i instrumentów łączących finansowanie zwrotne oraz dotacyjne) i będzie przeznaczony na kluczowe projekty środowiskowe, energetyczne oraz transportowe, a także na wsparcie w obszarze kultury i ochrony zdrowia.

Głównym celem Programu jest poprawa warunków rozwoju kraju poprzez budowę infrastruktury technicznej i społecznej zgodnie z założeniami rozwoju zrównoważonego, w tym poprzez m.in. wzmocnienie roli kultury w rozwoju społecznym i gospodarczym. Program ma przyczynić się m.in. do wzmocnienia ochrony zabytków o krajowym i światowym znaczeniu, zarówno ruchomych, jak i nieruchomych. Wsparcie ukierunkowane zostanie na tworzenie odpowiednich warunków infrastrukturalnych stymulujących do aktywnego uczestnictwa w kulturze i w życiu społecznym, w tym eliminację barier w dostępie do kultury dla grup z różnych przyczyn wykluczonych. Zastosowane rozwiązania infrastrukturalne, w tym nowoczesne technologie, umożliwią tworzenie innowacyjnej oferty kulturalnej, rozszerzanie jej o nowe formy działalności i cele lub będą przyczyniać się do zwiększenia atrakcyjności świadczonej oferty, w celu budowania przewag konkurencyjnych w aspekcie zarówno gospodarczym jak i społecznym.

Inwestycje będą wspierały procesy transformacji cyfrowej poprzez rozwój infrastruktury, zakup wyposażenia i technologii umożliwiających rozszerzenie grup odbiorców realizowanej oferty (zwiększenie dostępności kultury poprzez umożliwienie korzystania z niej grupom dotychczas wykluczonym np. niepełnosprawni; zwiększenie zasięgu oferty – upowszechnianie oferty on-line) oraz zapewnienie bezpieczeństwa funkcjonowania w warunkach różnego rodzaju kryzysów (na podstawie doświadczeń związanych z wystąpieniem pandemii Covid-19).

Wsparciem zostaną objęte państwowe i współprowadzone instytucje kultury, biblioteki przechowujące Narodowy Zasób Biblioteczny oraz publiczne szkoły i uczelnie artystyczne. Ponadto o wsparcie mogą ubiegać się jednostki samorządu terytorialnego oraz kościoły i związki wyznaniowe w zakresie prowadzonej działalności kulturalnej, zlokalizowane na obszarach wpisanych na listę UNESCO lub Pomników Historii.

Zakres wsparcia w ramach celu szczegółowego obejmuje także działania infrastrukturalne mające na celu ochronę i zachowanie otoczenia zabytkowych obiektów. Niejednokrotnie inwestycje będą realizowane w bliskim sąsiedztwie lub na terenie objętym planem rewitalizacji, co wpłynie korzystnie na ogólny rozwój większych obszarów.

Wszystkie ww. typy działań będą mogły być realizowane w formule projektów partnerskich, które przyczynią się do lepszego zarządzania dziedzictwem kulturowym i promowania dziedzictwa kulturowego, co w konsekwencji wpłynie na większą identyfikację społeczeństwa z danym miejscem.

Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury – 700 000 000 euro.

### **3.2. Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021-2027 (dotacje dla instytucji zajmujących się kulturą)**

Priorytet II: Zaawansowane usługi cyfrowe – jednym z celów programu jest stymulowanie rynku ponownego wykorzystywania zasobów kultury i danych naukowych. Powstałe e-usługi powinny zapewnić zdalny dostęp do unikalnych narzędzi oraz umożliwić przetwarzanie, analizę, bezpieczne gromadzenie i archiwizację dużych zbiorów danych, co będzie skutkowało przyspieszeniem rozwoju takich obszarów jak np.: kultura i rozrywka, motoryzacja, e-zdrowie, transport, bezpieczeństwo publiczne, energetyka, technologie finansowe czy rolnictwo.

2.1 Wysoka jakość i dostępność e-usług publicznych – np. tworzenie, rozwój, integracja e-usług publicznych, wykorzystanie potencjału informacji sektora publicznego (ISP) i technologii w administracji z zastosowaniem np. analiz wielkich zbiorów danych oraz metod sztucznej inteligencji.

2.3 Cyfrowa dostępność i ponowne wykorzystanie informacji – np. digitalizacja zasobów kultury, administracji i nauki (m.in. dane z badań naukowych oraz zasobów edukacyjnych finansowanych ze środków publicznych). Program zakłada podejmowanie działań zwiększających otwartość oraz poziom ponownego wykorzystania danych z zasobów kultury (w tym niebędących ISP), nauki i administracji. Wsparcie będzie udzielane również na budowę lub modernizację i udostępnianie rozwiązań informatycznych do prowadzenia zaawansowanej analityki danych z wykorzystaniem nowych technologii.

Beneficjentami Programu mogą być m.in.: instytucje kultury, przedsiębiorcy, obywatele, NGO.

### **3.3. Kreatywna Europa 2021-2027 (dotacje dla instytucji zajmujących się kulturą)**

Kreatywna Europa (Creative Europe) to program Komisji Europejskiej, którego celem jest wsparcie ponadnarodowych działań europejskich sektorów kultury, audiowizualnego i kreatywnego w obszarze kultury i sztuki przyczyniających się do budowania kompetencji, profesjonalizacji i zwiększania konkurencyjności sektorów na rynku globalnym, wpływ na zwiększanie dostępu do kultury i sztuki, docieranie do nowych grup odbiorców i zwiększanie uczestnictwa w kulturze, rozwój współpracy międzynarodowej oraz wsparcia ponadnarodowego obiegu europejskich dzieł i twórców, ochrony i propagowania różnorodności kulturowej i językowej oraz europejskiego dziedzictwa kulturowego, wykorzystanie technologii i wdrażanie innowacji w sektorach oraz dostosowania sektorów do zmiany cyfrowej.

W ramach nowej edycji Programu istotne będą także wsparcie sektorów w odbudowie po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19, zrównoważony rozwój i zielona transformacja sektorów, równość i równouprawnienie oraz włączanie społeczne poprzez kulturę i sztukę.

Program będzie wdrażany poprzez komponenty:

- komponent Media – wspierający działania sektora audiowizualnego,
- komponent Kultura – wspierający działania sektorów kultury i kreatywnego,
- komponent międzysektorowy – wspierający rozwój innowacji w projektach łączących sektory kultury, kreatywny i audiowizualny, a także sektor wysokiej jakości mediów informacyjnych i rozwój umiejętności krytycznego korzystania z mediów.

## 11. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, na każdym właścicielu i posiadaczu zabytku spoczywają obowiązki, wynikające z zasad sprawowania opieki nad zabytkami. Dbanie o stan zabytku, tym samym ponoszenie nakładów na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane spoczywa na właścicielu i posiadaczu obiektu zabytkowego, dysponującego tytułem prawnym do zabytku. W przypadku jednostki samorządu terytorialnego prowadzenie i finansowanie wspomnianych prac i robót jest zadaniem własnym. Pełna realizacja zadań z zakresu ochrony zabytków przez samorząd gminny powinna przebiegać dwutorowo, uwzględniając poniższe priorytety:

1) opieka nad zabytkowymi obiektami i obszarami, których właścicielem lub współwłaścicielem jest Miasto i Gmina Włodowice.

2) kształtowanie przestrzeni publicznych oraz ochrona dziedzictwa kulturowego (w tym krajobrazu kulturowego) na całym obszarze Miasta i Gminy Włodowice.

Gmina jest ustawowo zobligowana do opieki nad obiektami, których jest właścicielem: utrzymywania w dobrym stanie technicznym, przeprowadzania remontów i bieżących konserwacji. Niezależnie od zapisów legislacyjnych gmina powinna dołożyć wszelkich starań, aby stan zabytków, jak i całej przestrzeni publicznej, wpływał pozytywnie na jakość życia mieszkańców, a turystów zachęcać do dłuższych pobytów.

Zaleca się, aby finansowe wsparcie gminy w latach 2024 - 2027 przy zadaniach z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego, w miarę możliwości, z każdym kolejnym rokiem systematycznie wzrastało do pewnego, stałego poziomu finansowania (np. procentowego udziału w corocznie uchwalanym budżecie). Pozwoli to potencjalnym beneficjentom na zaplanowanie inwestycji w perspektywie kilkuletniej (np. gdy w ciągu jednego roku nie jest możliwe zakończenie prac). Kolejnym rozwiązaniem polepszającym stan zachowania lokalnych zabytków jest występowanie gminy w roli partnera przy projektach unijnych lub ministerialnych, w których beneficjenci (właściciele zabytków) często nie są w stanie zapewnić wymaganego wkładu własnego. Takie działania z pewnością podniosłyby poziom życia mieszkańców oraz atrakcyjność turystyczną gminy.

Zadania GPONZ mogą też być realizowane przez instytucje kultury podległe gminie lub funkcjonujące na jej terenie w ramach działalności bieżącej. Ponadto (w zakresie ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie) gmina może wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (m.in. stowarzyszenia, parafie).

W ostatnich latach władze samorządowe zrealizowały istotne dla wizerunku gminy zadania:

### 2023 r.<sup>4</sup>

#### 1. Rządowy program Odbudowy Zabytków – Edycja 2

Na podstawie złożonych wniosków o dofinansowanie w ramach Rządowego Programu odbudowy Zabytków – Edycja 2, Miasto i Gmina Włodowice, zostało zakwalifikowane przez Prezesa Rady Ministrów do otrzymania Promesy inwestycyjnej i uzyskało dofinansowanie dla następujących zadań:

#### **1) Interwencja Konserwatorska. Konserwacja ołtarzy w kościele p.w. Św. Bartłomieja Ap. We Włodowicach.**

- w ramach obszaru inwestycyjnego: Udzielenie dotacji.

Dnia 05.10.2023 r. Bank Gospodarstwa Krajowego wystawił wstępną promesę dofinansowania inwestycji z Rządowego Programu odbudowy Zabytków Nr Edycja2RPOZ/2023/4165//PolskiLad, do kwoty: 784 000,00 zł.

Przewidywana wartość inwestycji: 800 000,00 zł.

---

<sup>4</sup> Raport o Stanie Miasta i Gminy Włodowice za 2023 r. Zarządzenie Nr 647/2024 Burmistrza Miasta i Gminy Włodowice z dnia 18 kwietnia 2024 r.

**2) Remont konserwatorski, zabezpieczenie i adaptacja ruin dawnego pałacu we Włodowicach – Etap I.**

- w ramach obszaru inwestycyjnego: Inwestycja własna.

Dnia 05.10.2023 r. Bank Gospodarstwa Krajowego wystawił wstępną promesę dofinansowania inwestycji z Rządowego Programu odbudowy Zabytków Nr Edycja2RPOZ/2023/4398//PolskiLad, do kwoty: 489 020,00 zł.

Przewidywana wartość inwestycji: 499 000,00 zł.

2. W 2023 r. zostały wykonane prace pielęgnacyjne na grobach wojennych znajdujących się na terenie Gminy (kwatery wojenna żołnierzy Armii Niemieckiej i Austro-Węgierskiej na cmentarzu parafialnym we Włodowicach), tj. koszenie trawy wokół mogił z I i II wojny światowej, opryski przy kwaterze żołnierzy z I i II wojny światowej w celu wyniszczenia chwastów. Dokonano także zakupu wiązanek i zniczy.
3. W ramach promocji Gminy podjęto szereg działań mających na celu budowanie pozytywnego wizerunku gminy oraz promowanie turystyczno-rekreacyjnych walorów wśród mieszkańców i turystów.
4. W 2023 r. Miasto i Gmina Włodowice promowana była poprzez udział, organizację i współorganizację różnego rodzaju uroczystości i wydarzeń.  
Uchwałą Nr 357/XXXIX/2023 z dnia 31.01.2023 r. Rada Miejska we Włodowicach ogłosiła rok 2023 „Rokiem odzyskania przez Włodowice praw miejskich”. Włodowice po 152 latach odzyskały prawa miejskie utracone w 1870 r. za wsparcie powstania styczniowego. Miasta i Gminy oraz między innymi Wojewodę Śląskiego.

**2022 r.<sup>5</sup>**

1. W listopadzie 2022 r. uruchomiono oświetlenie zewnętrzne głównej elewacji pałacu we Włodowicach. Prace instalatorskie poprzedzone zostały wydaniem stosownych zgód organów konserwatorskich oraz przemyślanym projektem montażu lamp w trawniku i na elewacji.
2. W zakresie planowania przestrzennego w 2022 r. Rada Gminy Włodowice podjęła uchwały:
  - ✓ Uchwała Nr 337/XXXVII/2022 Rady Gminy Włodowice z dnia 29 listopada 2022 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla fragmentów obszaru miejscowości Góra Włodowska w Gminie Włodowice.
  - ✓ Uchwała Nr 338/XXXVII/2022 Rady Gminy Włodowice z dnia 29 listopada 2022 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla fragmentów obszaru miejscowości Parkoszowice w Gminie Włodowice.
  - ✓ Uchwała Nr 339/XXXVII/2022 Rady Gminy Włodowice z dnia 29 listopada 2022 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla fragmentów obszaru miejscowości Rzędkowice w Gminie Włodowice.
  - ✓ Uchwała Nr 340/XXXVII/2022 Rady Gminy Włodowice z dnia 29 listopada 2022 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla fragmentów obszaru miejscowości Włodowice w Gminie Włodowice.
  - ✓ Uchwała Nr 352/XXXVIII/2022 Rady Gminy Włodowice z dnia 21 grudnia 2022 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla fragmentów obszaru miejscowości Rudniki i Parkoszowice w Gminie Włodowice.
  - ✓ Uchwała Nr 353/XXXVIII/2022 Rady Gminy Włodowice z dnia 21 grudnia 2022 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla fragmentów obszaru miejscowości Hucisko w Gminie Włodowice.

---

<sup>5</sup> Raport o Stanie Miasta i Gminy Włodowice za 2022 r. Zarządzenie Nr 536/2023 Wójta Gminy Włodowice z dnia 22 maja 2023 r.

- ✓ Uchwała Nr 354/XXXVIII/2022 Rady Gminy Włodowice z dnia 21 grudnia 2022 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla fragmentów obszaru miejscowości Morsko w Gminie Włodowice.
  - ✓ Uchwała Nr 355/XXXVIII/2022 Rady Gminy Włodowice z dnia 21 grudnia 2022 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla fragmentów obszaru miejscowości Skałka w Gminie Włodowice.
  - ✓ Uchwała Nr 362/XXXVIII/2022 Rady Gminy Włodowice z dnia 21 grudnia 2022 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla fragmentów obszaru miejscowości Zdów w Gminie Włodowice.
3. W 2022 r. zostały wykonane prace pielęgnacyjne na grobach wojennych znajdujących się na terenie Gminy (kwatery wojenna żołnierzy Armii Niemieckiej i Austro-Węgierskiej na cmentarzu parafialnym we Włodowicach), tj. koszenie trawy wokół mogił z I i II wojny światowej, opryski przy kwaterze żołnierzy z I i II wojny światowej w celu wyniszczenia chwastów. Dokonano także zakupu wiązanek i zniczy.
  4. W ramach promocji Gminy podjęto szereg działań mających na celu budowanie pozytywnego wizerunku gminy oraz promowanie turystyczno-rekreacyjnych walorów wśród mieszkańców i turystów.

**2021 r.<sup>6</sup>**

1. Zadania realizowane z dofinansowania środków pomocowych w ramach programów unijnych oraz krajowych.
  - 1) Wydarzenie kulturalno-promocyjne z okazji 800-lecia Włodowic (rekonstrukcja historyczna – walki średniowiecznych rycerzy).  
Wysokość dofinansowania: 7 000,00 zł
2. W zakresie planowania przestrzennego w 2022 r. Rada Gminy Włodowice podjęła uchwały:
  - ✓ Uchwała Nr 222/XIV/221 z dnia 16 czerwca 2021 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla fragmentów obszaru miejscowości Zdów w Gminie Włodowice.
  - ✓ Uchwała Nr 223/XIV/221 z dnia 16 czerwca 2021 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla fragmentów obszaru miejscowości Włodowice w Gminie Włodowice.
3. W 2021 r. zostały wykonane prace pielęgnacyjne na grobach wojennych znajdujących się na terenie Gminy (kwatery wojenna żołnierzy Armii Niemieckiej i Austro-Węgierskiej na cmentarzu parafialnym we Włodowicach), tj. koszenie trawy wokół mogił z I i II wojny światowej, opryski przy kwaterze żołnierzy z I i II wojny światowej w celu wyniszczenia chwastów. Dokonano także zakupu wiązanek i zniczy.
4. W ramach promocji Gminy podjęto szereg działań mających na celu budowanie pozytywnego wizerunku gminy oraz promowanie turystyczno-rekreacyjnych walorów wśród mieszkańców i turystów.

---

<sup>6</sup> Raport o Stanie Miasta i Gminy Włodowice za 2021 r. Zarządzenie Nr 387/2022 Wójta Gminy Włodowice z dnia 26 maja 2022 r.

### ANEKS 1. WYKAZ ZABYTEKÓW NIERUCHIMYCH Z TERENU MIASTA I GMINY WŁODOWICE ZNAJDUJĄCE SIĘ W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW

| Lp. | Miejscowość      | Ulica            | Nr        | Obiekt                                                            | Nr. dz.                                | Datowanie                   | Rejestr zabytków                                                                                                    |
|-----|------------------|------------------|-----------|-------------------------------------------------------------------|----------------------------------------|-----------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1   | Góra Włodowska   | Myszkowska       | 35        | Zagroda                                                           | 2004 (obręb Góra Włodowska)            | p. XX w.                    | -                                                                                                                   |
| 2   | Hucisko          | Skalny Widok     | 14        | Dom mieszkalny                                                    | 409 (obręb Hucisko)                    | l. 50. XX w.                | -                                                                                                                   |
| 3   | Rudniki          | Cegielniana      |           | Cmentarz rzymskokatolicki                                         | 3137 (obręb Rudniki)                   | 1983 r.                     | -                                                                                                                   |
| 4   | Rudniki          | Kamienna         |           | Kapliczka murowana                                                | 2198 (obręb Rudniki)                   | 1925 r.                     | -                                                                                                                   |
| 5   | <b>Rudniki</b>   | <b>Pomowska</b>  |           | <b>Dwór wraz z parkiem</b>                                        | <b>2264, 2266 (obręb Rudniki)</b>      | <b>p. XIX w.</b>            | <b>A/560/95 z 30.03.1995 r.<br/>A/1413/24 z 04.06.2024 r.</b>                                                       |
| 6   | Rzędkowice       | Jurajska         | 46        | Dom mieszkalny                                                    | 1118 (obręb Rzędkowice)                | przed 1945 r.               | -                                                                                                                   |
| 7   | Rzędkowice       | Jurajska         | 47        | Dom mieszkalny                                                    | 650/1 (obręb Rzędkowice)               | ok. 1930 r.                 | -                                                                                                                   |
| 8   | Rzędkowice       | Jurajska         | 70        | Dom mieszkalny                                                    | 1088 (obręb Rzędkowice)                | l. 30. XX w.                | -                                                                                                                   |
| 9   | Rzędkowice       | Wiejska          | 7         | Dom mieszkalny                                                    | 1173/1 (obręb Rzędkowice)              | l. 50. XX w.                | -                                                                                                                   |
| 10  | Rzędkowice       | Wiejska          | 43        | Dom mieszkalny                                                    | 1203 (obręb Rzędkowice)                | l. 50. XX w.                | -                                                                                                                   |
| 11  | <b>Włodowice</b> |                  |           | <b>Układ urbanistyczny</b>                                        |                                        | <b>XIV w.</b>               | <b>R.407/53 z 31.12.1953 r.<br/>121/76/A z 01.03.1978 r.</b>                                                        |
| 12  | <b>Włodowice</b> | <b>Krakowska</b> | <b>1</b>  | <b>Kościół parafialny pw. Św. Bartłomieja</b>                     | <b>288 (obręb Włodowice)</b>           | <b>1701-1703, 1898-1911</b> | <b>792/67 z 17.06.1967 r.<br/>R/61/48 z 17.03.1978 r.<br/>123/76 z 17.03.2011 r.<br/>A/792/2021 z 12.04.2021 r.</b> |
| 13  | Włodowice        | Krakowska        | 1         | Plebania                                                          | 289 (obręb Włodowice)                  | k. XIX w.                   | -                                                                                                                   |
| 14  | <b>Włodowice</b> | <b>Krakowska</b> | <b>24</b> | <b>Ruina palacu</b>                                               | <b>968/1, 8178/1 (obręb Włodowice)</b> | <b>k. XVII w.</b>           | <b>A/1254/23 z 31.08.2023 r.</b>                                                                                    |
| 15  | <b>Włodowice</b> | <b>Krakowska</b> |           | <b>Pozostałości parku pałacowego</b>                              | <b>968/1, 8178/1 (obręb Włodowice)</b> | <b>XVIII-XX w.</b>          | <b>791/67 z 17.06.1967 r.<br/>A-122<br/>A/1255/23 z 08.09.2023 r.</b>                                               |
| 16  | Włodowice        | Ogrodowa         | 27        | Dom mieszkalny                                                    | 472 (obręb Włodowice)                  | l. 40. XX w.                | -                                                                                                                   |
| 17  | Włodowice        | Ogrodowa         | 31        | Dom mieszkalny (tzw. dom młynarza)                                | 482 (obręb Włodowice)                  | 1954 r.                     | -                                                                                                                   |
| 18  | Włodowice        | Ogrodowa         | 31        | Młyn drewniany                                                    | 482 (obręb Włodowice)                  | 1952 r.                     | -                                                                                                                   |
| 19  | Włodowice        | Rynek            | 19        | Dom mieszkalny                                                    | 591 (obręb Włodowice)                  | pocz. XX w.                 | -                                                                                                                   |
| 20  | Włodowice        | Rynek            | 21        | Dom mieszkalny                                                    | 594 (obręb Włodowice)                  | pocz. XX w. (po 1907 r.)    | -                                                                                                                   |
| 21  | Włodowice        | Wschodnia        |           | Cmentarz rzymskokatolicki                                         | 283, 284 (obręb Włodowice)             | pocz. XIX w.                | -                                                                                                                   |
| 22  | Włodowice        | Wschodnia        |           | Kaplica cmentarna "Kaparnia"                                      | 283 (obręb Włodowice)                  | k. XIX w. (po 1898 r.)      | -                                                                                                                   |
| 23  | Włodowice        | Wschodnia        |           | Kwaterna wojenna żołnierzy armii niemieckiej i austro-węgierskiej | 283 (obręb Włodowice)                  | 1914 r.                     | -                                                                                                                   |
| 24  | Zdów             | Topolowa         |           | Cmentarz rzymskokatolicki                                         | 157 (obręb Zdów)                       | 1992 r.                     | -                                                                                                                   |
| 25  | Zdów             | Wesoła           | 8         | Dom mieszkalny                                                    | 198/3 (obręb Zdów)                     | l. 50. XX w.                | -                                                                                                                   |
| 26  | Zdów             | Wesoła           | 15        | Dom mieszkalny                                                    | 584 (obręb Zdów)                       | l. 20. XX w.                | -                                                                                                                   |
| 27  | Zdów             | Wesoła           | 22        | Dom mieszkalny                                                    | 205 (obręb Zdów)                       | l. 50. XX w.                | -                                                                                                                   |

## ANEKS 2. WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH Z TERENU MIASTA I GMINY WŁODOWICE ZNAJDUJĄCE SIĘ W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW

| Lp. | Miejscowość    | Nr obszaru AZP | Nr st. w miejscowości | Nr st. na obszarze | Funkcja obiektu                    | Chronologia                                | Nr dz.                                                                         | Rejestr zabytków |
|-----|----------------|----------------|-----------------------|--------------------|------------------------------------|--------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------|------------------|
| 1   | Góra Włodowska | 91-51          | 1                     | 4                  | osada                              | średniowiecze                              | 844, 845 - obręb Góra Włodowska                                                | -                |
| 2   | Morsko         | 92-52          | 1                     | 9                  | śląd osadnictwa<br>osada           | XIV-XV w.<br>XVI-XVII w.                   | 72/5, 72/2, 73/6 - obręb Morsko                                                | -                |
| 3   | Morsko         | 92-52          | 2                     | 10                 | osada<br>osada                     | XVI-XVII w.<br>XVII-XVIII w.               | 88/5, 89/4, 89/6 - obręb Morsko                                                | -                |
| 4   | Morsko         | 92-52          | 3                     | 11                 | osada<br>śląd osadnictwa           | XIV-XV w.<br>XVII-XVIII w.                 | 94, 94/1 - obręb Morsko                                                        | -                |
| 5   | Parkoszowice   | 92-52          | 1                     | 1                  | osada                              | średniowiecze                              | stanowisko archiwalne, bez dokładnej lokalizacji                               | -                |
| 6   | Parkoszowice   | 92-52          | 2                     | 2                  | śląd osadnictwa<br>śląd osadnictwa | Halsztat CD (kultura łużycka)<br>XIV-XV w. | 147/5, 148/3, 149/7, 149/10, 149/13 - obręb Parkoszowice                       | -                |
| 7   | Parkoszowice   | 92-52          | 3                     | 3                  | śląd osadnictwa<br>śląd osadnictwa | XIV-XV w.<br>XVI-XVII w.                   | 223/3, 223/4, 224, 225/1, 237/4, 238, 230 - obręb Parkoszowice                 | -                |
| 8   | Parkoszowice   | 92-52          | 4                     | 4                  | śląd osadnictwa<br>śląd osadnictwa | XIV-XV w.<br>XVI-XVII w.                   | 318, 319/1, 319/2, 319/3, 319/4, 320/1, 320/2, 320/3, 321 - obręb Parkoszowice | -                |
| 9   | Rudniki        | 92-51          | 2                     | 1                  | ?                                  | epoka kamienia                             | stanowisko archiwalne, bez dokładnej lokalizacji                               | -                |
| 10  | Rzędkowice     | 92-52          | 1                     | 5                  | śląd osadnictwa<br>śląd osadnictwa | XIV-XV w.<br>XVI-XVII w.                   | 1332, 1334 - obręb Rzędkowice                                                  | -                |
| 11  | Rzędkowice     | 92-52          | 2                     | 6                  | osada                              | XVI-XVII w.                                | 1241-1247 - obręb Rzędkowice                                                   | -                |
| 12  | Rzędkowice     | 92-52          | 3                     | 7                  | osada                              | XVI-XVII w.                                | 830-834, 835/2 - obręb Rzędkowice                                              | -                |
| 13  | Rzędkowice     | 92-52          | 4                     | 8                  | śląd osadnictwa<br>śląd osadnictwa | XIV-XV w.<br>XVI-XVII w.                   | 1206/3, 1207/3, 1208, 1209, 1210 - obręb Rzędkowice                            | -                |

**Materiały wykorzystane w tekście:**

- 1) Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 ze zm.).
- 2) Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2024, poz. 1292).
- 3) Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2024, poz. 1465, ze zm.).
- 4) Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t. j. Dz. U. z 2024, poz. 1130).
- 5) Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (t. j. Dz. U. z 2024, poz. 725, ze zm.).
- 6) Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t. j. Dz. U. z 2024, poz. 54, ze zm.).
- 7) Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t. j. Dz. U. z 2024, poz. 1478).
- 8) Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t. j. Dz. U. z 2024, poz. 1145, ze zm.).
- 9) Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t. j. Dz. U. z 2024, poz. 87).
- 10) Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t. j. Dz. U. z 2024, poz. 1491, ze zm.).
- 11) Ustawie z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (t. j. Dz. U. z 2024, poz. 576).
- 12) Ustawie z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych (t. j. Dz. U. z 2018, poz. 2337).
- 13) Ustawie z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (t. j. Dz. U. z 2015, poz. 774, ze zm.).
- 14) Ustawie z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (t. j. Dz. U. z 2024, poz. 82).
- 15) Ustawie z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (t. j. Dz. U. z 2024, poz. 1176, ze zm.).
- 16) Ustawie z dnia 28 września 1991 r. o lasach (t. j. Dz. U. z 2024, poz. 530, ze zm.).
- 17) Ustawie z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (t. j. Dz. U. z 2024, poz. 1572, ze zm.).
- 18) Ustawie z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadku i darowizn (t. j. Dz. U. z 2024, poz. 596, ze zm.).
- 19) Ustawie z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (t. j. Dz. U. z 2024, poz. 278).
- 20) Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (t. j. Dz. U. z 2022, poz. 385).
- 21) Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t. j. Dz. U. z 2022, poz. 2393).
- 22) Ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (t. j. Dz. U. z 2020, poz. 164).
- 23) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 sierpnia 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2019, poz. 1721).
- 24) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2019, poz. 1886).
- 25) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 28.04.2017 r. ws. Listy Skarbów Dziedzictwa (Dz. U. z 2017, poz. 928).
- 26) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 16.08.2017 r. ws. dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2017, poz. 1674).

- 27) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 10.01.2014 r. ws. dotacji na badania archeologiczne (Dz. U. z 2014, poz. 110).
- 28) Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 9.02.2004 r. ws. wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004, poz. 259).
- 29) Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 25.08.2004 r. ws. organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004, poz. 2153).
- 30) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 18.04.2011 r. ws. wywozu zabytków za granicę (Dz. U. z 2011, poz. 510).
- 31) Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026.
- 32) Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030.
- 33) Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030.
- 34) Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Śląskim na lata 2022-2025.
- 35) Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego "Śląskie 2030" – Zielone Śląskie.
- 36) Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+.
- 37) Strategia Rozwoju Gminy Włodowice na lata 2022-2030 r.
- 38) Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Włodowice.
- 39) Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Włodowice.
- 40) Materiały udostępnione przez Urząd Miasta i Gminy Włodowice.
- 41) Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Włodowice, 2013 r.
- 42) Program Opieki nad Zabytkami Gminy Włodowice na lata 2021-2024.
- 43) Program Opieki nad Zabytkami Gminy Włodowice na lata 2014-2017.

[www.zabytek.pl](http://www.zabytek.pl)

<https://mapy.zabytek.gov.pl/nid/>

[www.nid.pl](http://www.nid.pl)

[www.samorząd.nid.pl](http://www.samorząd.nid.pl)

#### **Spis tabel, rycin i fotograf:**

Tabela 2. Wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Włodowice.

Tabela 2. Obiekty mieszkalne z terenu Gminy Włodowice.

Tabela 3. Zabytki nieruchome gminy Włodowice wpisane do rejestru zabytków.

Tabela 4. Analiza SWOT gminy Włodowice.

Ryc. 1. Gmina Włodowice na tle Powiatu Zawierciańskiego.

Fot. 1. Włodowice. Kościół parafialny pw. Św. Bartłomieja (fot. autor opracowania).

Fot. 2. Włodowice. Cmentarz rzymskokatolicki (fot. autor opracowania).

Fot. 3. Włodowice. Pałac (fot. autor opracowania).

Fot. 4. Rudniki. Dwór (fot. autor opracowania).

Fot. 5. Włodowice. Młyn (fot. autor opracowania).